

Universul cărții

GUTENBERG

EDIȚIE ANIVERSARĂ

• ANUL XIV • MARTIE, 2022

• NR. 50

GUTENBERG

N
I
V
E
R
S
U
L

PUBLIȚIE TRIMESTRIALĂ EDITATĂ
DE EDITURA GUTENBERG UNIVERS ARAD - ROMÂNIA
MAGAZIN CULTURAL ARĂDEAN

Anul XIV, Nr. 50
Martie 2022
Serie nouă

CĂRȚII

COLEGIUL REDACȚIONAL

Florica R. CÂNDEA - Redactor șef
Carina BABA - Redactor șef adjunct

COLEGIUL CONSULTATIV

Eugeniu CRISTE
Anton ILICA
Valeriu ILICA
Iuliana PINTEA
Horia TRUȚĂ

Constantin AVĂDANEI - membru onorific

REDACTORI COLABORATORI

Camelia BELEI
Adina MATEI
Mira ODAGIU
Loredana TUDORESCU

FOTO

Mircea BORAN
Mircea IRIMESCU
Ioana NISTOR

REDACTORI DIN DIASPORA

Vasile BARBU
Teodor GROZA DELACODRU
Daniela GUMANN
Daniela FORCOȘ
Ovidiu CORNILĂ
Smaranda KAFKA
Dana OPRIȚA
Vanghea STERYU
Hans DAMA

CUPRINS

EDITORIAL	3
DOCUMENTAR-Aradul în timp	9
PUNCTE DE VEDERE	52
CU CĂRȚILE PE FAȚĂ. RECENZII	55
SALON. ÎNSCRISURI ȘI METAFORE	59
IDEI. OPINII. CONSEMĂNRI.	72
JUBILEU 50 GUTENBERG	80
LA O CEAȘCĂ DE CAFEA, DUMINICA	87
SPECIAL	93
ARIA DIVERSITAS	96
CU OCHIUL LIBER	101
SCRISOARE DE MULȚUMIRE	111

Design-concepția grafică a copertei

DTP-Ecaterina MEHESZ

DISTRIBUIRE

Chioșc ziare str. Mețianu
Magazin de prezentare, Calea Victoriei nr. 41
Mica publicitate Jurnal Arădean,
B-dul Revoluției nr. 81

*Revista Gutenberg Universul Cărții
fondată în 2009

Revista Gutenberg Universul cărții precizează

Toate materialele publicate pe parcursul anului 2022, vor fi ierarhizate la sfârșitul anului și vor face obiectul Galei Excelenței (ediția a V-a), conform segmentelor cunoscute ca generice.

Notă: total semnături 2777 (an XIV)
total articole 2903 (an XIV)

Revista se distribuie gratuit. Avem și o pagină de facebook (Salon Cultural Gutenberg).
Vă invităm să accesați pagina web: www.edituragutenbergunivers.ro

Responsabilitatea asupra conținutului textelor aparține autorilor

EDITORIAL

DE CE Scriu FEMEILE... EDITORIAL ÎN JUBILEU.

Florica R. CÂNDEA

Ce mult te-am iubit (50)... sau Cât mai costă o necunoscută din mine... Texturi orchestrale din timp mă îndeamnă, iridescent, să-mi schimb, curcubeic, unele cu culori. Nu voi cere aici nicio utopică pomană, ci, în limpedea minte, mă voi întoarce la începuturi (decembrie/2727 semnături/2843 articole). Daimonul cât o fericire sau invocăm mindsetting ceea ce nu se uită! Evocăm ani în care orice așa -zisa maculatură îmi trecea prin mână! Uneori grav, alteori firav. Mergând pe firul unei autonomaze nu chiar de ici colo aş invoca o expresie „Je suis Charlie” şi aş îndrăzni „Je suis guty” desigur în eufemistica autoironie de trigger. Moduladamant prin care am continuat; se datorează nu unor ambiții, ci unor colaboratori care nu au știut nici să fileze, nici să trădeze.

De ce scriu femeile...

Insertii și nesupuneri vitale, mă conduc înspre oponenti și exponenți. Fascinația acestor ani, 50 Gutenberg, este o prezență scenică în matca firească din jungla scrisului meu. Egalmente, scriu sau scriem?

Când am pornit la drum, era tot iarnă! De obicei, iarnă nimeni nu se gândește decât la povara hainelor grele sau la poame coapte în cuptor și vatră. Dar, noi ne-am aventurat într-un pustiu cu creioane fără niciun slogan.

Când ne-am pornit la drum, era o vreme rea și nada noastră ne tipărea pe noi, urmând o voință de înnoire în urbea cu tei. Eram, cred, ca un joc de teatru popular, în valori și valuri, care nu se măsoară în bani.

De ce scriu femeile...

Nu există reguli dar există reglaje. Ca în box! Câștigă cine lovește și primește cine șoptește! Revista noastră este acum desprinsă din decupaje atipice. Mi s-au albit nările de atâta delir! Din calofilia unui tumult bovarism fac acum, la jubileu, o reverență! Profunzimea tendințelor din timpul nostru, patrusprezece, a dat naștere la profunzimea interpretărilor coagulate ori afectiv pronunțate în arca oamenilor. E, acum, o antamare, în filtrul sufletului nostru, și, din epici de colaj ori iriși de poeme, se naște, acum, această celebrare spirituală de atribute! Savoir faire!

De ce scriu femeile...

Suntem acum, fără emfaze și avem semnul unei vești bune în vestibul de bucurii. Dar, trebuie să ne obișnuim și cu unele infirmitate în para vieții ori pana scrisului. Numele nostru? A fost Dorință! Aș vrea să mă cheme Panică, Ură. „Aș vrea să mă cheme Bucurie / Sau Banchet / Extaz / Melodie” (Emil Bor, Gravițațuni). Ar trebui să spun: „Pe dumneavoastră v-am descoperit”!? Dar nu!

Aradul și oamenii frumoși m-au prins, atunci și acum, de mâna emoțiilor și au nume: Horia Truță, Iuliana Pinte, Augustin Mureșan, Laura Orban, Dumitru Mihăilescu. (Ediția, decembrie 2009).

De ce scriu femeile...

Pur și simplu... Expres! Dacă am avut sau nu progres, nu știm! Știm, însă, că atunci

când am pornit la drum, pe cerul gurii, ninge cu „must have”.

În anul al doilea al existenței noastre pe plaja necunoscutului din scris, am întâlnit alți oameni iubitori de frumos (N.N.Horia, Carina Ienășel, Lazăr Magu) și alți mulți care acum s-au împărățiat printre alte frunze de cuvinte.

Ediția a treia a revistei se va fi fost bucurat de prezența scrierilor semnate de Eugeniu Criste sau Ioan Hațegan, Doru Bogdan, Voichița Tulcan Macovei, Angela Țigan s.a pentru ca, mai apoi, pe fir de număr patru, să ne bucurăm de semnături precum: Virgiliu Bradin sau Anton Ilica alături de Emil Șimandan ori Stefana Șerban s.a.

De ce scriu femeile...

Locuind mai mult ori mai puțin în poeme disputate ori despuiate de file sau cronici, am dat Poemelor de tipar, Cununii metaforice și genunchii degetelor s-au rugat așa de sfânt încât prin ani, iată, se lărmuiesc clipe care zvonesc ani. Am spus și o vom spune: din acești ani nu vom zvoni pomelnice de nume nici liste canonice! Nu! Dar nici vom pune alăuta să sune: nu-i nimic, merge la tipar, e bi e și așa! Nu! Am văzut destul cum spiritul locurilor noastre ze-nvîrte în logos s-o maculatură! Aspirațiile noastre au promis doar gânduri scrobite și s-au amanetat, prin mine, încrezătorul, la idei. De cântar! Unele! Ce se vede acum, nu e o stea în frunte! Nici o cocoasă în spate! E viața mea în doi! Așa îmi dau eu seama tuturor! Pour les connaisseurs!

Ce mult te-am iubit... Cu sau fără manșon Tipografia stă am de aproape optzeci de ani în picioare... iar niciun val n-o s-o doboare! Copilul... Cuvântător sau necuvântător a crescut... Mult! Nu s-a pierdut în gara! De orgolii! Improvizându-mi zilnic unduțiile și modulație (și) prin Gutenberg am declamat mereu „Ce mult te-am iubit”...

Am fost pentru mine într-o permanentă... acoperire involuntară și nu știu de câte ori mi-am privit falsele tatuaje ca să dea bine somnului meu sub perne moi, de cuvinte. Sunt multe de spus! Odată, că nu se citește/ poate dorește revista! Apoi, odată cu Salonul Gutenberg 2012 sunt pe ring „Alte măști/aceeași gamă!”.

Alte nume vor popula edițiile viitoare Gutenberg cât și întâlnirile.

E foarte pertinent citatul domnului profesor dr. Anton Ilica în ceea ce privește... halta scrisului la Gutenberg... Floare, m-ai publicat/promovat în revistă! Am drumul meu (aici sunt nume... de nume, pe drumul lor de redactori șefi sau chiar critici de istorie literare! Hmmm... Călinescu ar fi zdrobit „Orânduirea cea crudă și nedreaptă”, când ar fi aflat cum se dă revista direct de la magazie ca să se prindă la Dosar! Dacă suntem sau nu scriitori minori sau „profi” o va judeca timpul!.

Apropos! Știe cineva în cât timp se plămădește revista de tip trimestrial? Veți zice... Da! Știu „locotenenții” doamnei Câdea! Obladi ...oblada! ...nuuuu! Ei nu au linguroi de amestecat supă de linte libaneză, deci tot coloneii stau trei luni la pândit șevalete! Adică? Da! Cum e să te știi scrie aiurea când și pictezi și te socotești să mai capeți și o diplomă de apreciere... (voi continua acest periplu prin botezul cuvintelor)

***

PSEUDOCONFESIUNE... PALIMPSEST

Problema Prietenilor literare și a Saloanelor cu gust de semn de Prună coaptă vișinie la Boeme făpturi nu e de acum! Nu am inventat-o! Am dezavuat-o în urmă cu zece ani! Salonul Gutenberg Arad crește! La fel cum revista eponimă Gutenberg 50 de martie pentru care am primit materiale unul și unul! Ca la Salon!

Dar ce este Salonul!? Nu eu! Nu eu l-am creat! A fost cândva Martie 1925. Mai 1926 la Arad! Pe strada Calvin nr.4! Cinstim Salonul Stamatiad și îl serbam curând! Acum și în martie! Un model Al.T. Stsmatiad de a cărui arhivare m-am ocupat împreună cu o colegă, doamna Lucia Bibart. Suntem urmași demni și frumoși nebuni!

De ce scriu femeile?

Problema de la Arad e unică! Acasă ori altundeva e același spirit de Belle Epoque. Acasă a fost prima oara cu elevii ! Acum avem Rouge Noir et blanche! De ce? Pentru că această problemă o dezbate Emil Garleanu prima oară la Craiova. Apoi urmează Aradul! La hotel Vas! Crucea Albă! Sub tutela unor mari luceferi literari! Goga, Minulescu, D.Anghel, Perpesicius, Stamatiad ș.a.

De ce scriu femeile...

Pentru ca Aradul este leagăn de euforice trăiri! După Craiova și Botoșani Aradul va găzdui o Șezătoare despre care în 1911 ziarul „Tribuna” va consemna fiind un eveniment de excepție. 16-29 aprilie 1911 la Arad se sărbătorea ca pe întreg traseul De la Vinț La alte Gări cu flori de liliac în mână! Carturărima prezintă reprezenta Șezătorile Societății române literare! La Belle Epoque!

De ce scriu femeile?!

La Crucea Albă!? Sau azi la Continental Forum ce mai contează cele 248 de tacâmuri? Adică? De ce scriu femeile? Pentru că de peste 120 de ani la Arad Saloanele literare declară dragoste! Nu... Nu... Ne ferim a spune că vom fi la un Banchet... desigur... cu cine e cu noi din ... motive de Cununii metaforice că vom fi cam la același Banchet la care au cuvântat Nicolae Oncu, Emil Gârleanu sau Octavian Goga la Crucea Albă!

De ce scriu femeile?

La Salon? Unicul Salon din Arad cu iz de dragoste literară de la Arad împlinește zece ani! Revista eponimă Gutenberg 50 de ediții ! Iar membri? Unii...18 ani. Alții ...81! Ce frumoasă Alegorie! Despre asta va fi vorba la ceas de mesteceni cu sărut de fulgi! Curând! Câți suntem?! E greu de spus! Pentru că noi nu ne numărăm ca la căldare cu szekely gulyas! Noi nu ne cântărim ca la Sâmbra oilor! Noi am fost acuzați de maculatură și copiați de literatură! În rest? Cât ne mai costă dragostea? Dincolo de inflorescența local culturală ne costa mult ! Ani grei de stopări și întrebări! De minor Majuscule enclave pe portativul dragostei de familie Gutenberg. Ce ne doare? Dar... oare ne doare? Lăsați... Nu ne căutați... Doar la Salon! Pentru că noi ca și femeii ne confesăm! În Biblice pagini și-n Intime clipe! Cine suntem?! Obla di, Obla da.... Un tablou în mișcare care nu ne încetăm ritmul când cântă cocisul pe deal la Ghioroc sau la Păuliș!

De ce scriu femeile?

Întrebare cu sifon! Desacralizate sau nu, scrierile femeilor au iz de dragoste literară și aromă de palimpsest la butoniera sărutului furat! Haotice sau nu, plimbările noastre la Salon ori în pagini, depășesc acele așteptări... cam... nașpa... și intră direct în sfera unui altfel mod intim !Pentru mine, viața, în tot acești ani a fost o plămădire de binecuvântare cu Intrări Ieșiri ca la un closet public. Au ieșit doar acei ... pe care i-a scăpat... De fapt...

De ce scriu femeile...

Al cincilea anotimp și al optulea păcat... Ele... Femeile își etaleză nurii introvertitului extrovertit suspin prin scris! Care scris e proscris! Imagini și emoții decupate vor fi astranse la butoniera anilor aici, doar aici, prin simplitate și reconversii. Dacă tot am scotocit prin arhiva norilor cu gust de portocale de ce să nu invocăm timpul a ne fi unic Domn de referință în barca provocărilor cu tentă de experiment ca o lustră la balcon? Adevărul este că nu știm să ne trăim relațiile doar să ne bulgărim în La vie en noir

Blanche ori Rouge! Adevărul este că atunci ca și acum când invităm la Salon Cultural Gutenberg Arad de iarnă suntem basculați și asaltați de întrebări de genul Cine mai vine? Sau... eu unde stau... Sau... Cu afirmații de genul... Te ajut... să- mi spui... Adică? De ce să fim ajutați? Per favor, cui?!... Așadar... provocatorul nostru drum al experimentărilor în scris ori la Salon nu a fost unul zgomotos ci unul liniștit! Liniștitor!

De ce scriu femeile...

În spatele acestor dezvăluiri stau filme dezvoltate din ecranul propriu! Retina minusculă trează și nedeochiată triază unele începuturi cu și despre propria carte! Cât o familie din care a plecat singura ștergătoare! De parbriz! Femeia! Ori vorbim de dorul visului împlinit, ori de visul dorului, noi nu vom alerga după scobite scorburi de premii! Și întrebarea „Ce premii mai ai”... E cam nașpa! Frumosul drum al experimentului unic ne spune că suntem mulți! Împreună!

***

LECTURI ȘI LITERATURI...(PSEUDOCONFESIUNE -PAMFLET)

Deci... De la... foaie culturală... La revistă. La Magazin cultural arădean... și de ce nu?! Magazin al românilor de pretutindeni!!! La ce mă gândesc când întreb De ce scriu femeile?! La un catren scris/rostit acum 20 de ani „Mă-ntrebă lumea de ce scriu / Dece nu-s moartă și-s om viu / De ce adun atâta lume lângă mine / De ce nu-mi este rău și-mi este bine”. Ar fi una din imagini...

Sau „Cine-a pus Poșta -n drum?”

Sau...„Cine mama dracului, mai cară-n spate la ghețus... colete...”

Sau... De ce Gutenberg...

Sau... Constanța Buzea... Poem

„Știm să ne facem daruri”? Sau catren distih „Să ai un plop ...în care să te sui/un turn al păsărilor fără pui...” (...)

„Să le petreci pe toate care sunt

Să le aștepți pe cele care vin”...

Apropos...

De ce scriu femeile?

Întrebare la care oricând răspund! Ce a fost și ce va fi revista, nu am pus eu numele de ... botez... pour les connaisseurs! Eu doar trag dar nu rag! Never! Și ce mai fac? La sugestia devenită cerere, invitațiile vor fi altfel! Și, de-aș ști că se și citește și nu se frunzărește, aș da de pomană!

O... nu... nu colaci... nici anafură! Tămâie! Nu! Pentru titulatura... prestigioasa... revista! Că nu e așa! Nu mă-mbăt eu de vorbe! Teleleu! Nici cu apă de ploaie! Știu până unde am plapuma de „four seasons”! În ultima vreme am tot scris pamfleți cu sticleți și botnițe cu căpește la gură pentru că am reproșuri de la un cineva că nu îi dactilografiez „opera” trimisă pe poșta amicei sale că în Caragiale! De aceea, e bine când și când să invocăm evocând dușmănia prieteniei prin iridescente rânduri. Mă tem de mult timp de un așa zis mindsetting pentru unii care intervin! Și mai știu că a fi doi/trei/patru, laolaltă e ușor! și că nu se pune virgulă după "și"! Și acum spun Un Sumar ultimul care nu va mai fi aidoma pentru Guty 50! Deci pe decembrie: Editorial, Documentar, Estetici. Educații. Restituiri, Lecturi paralele, Salon Gutenberg, Cu cărțile pe față Înscrisuri și metafore, Idei.Opinii.Consemnări. La o ceașcă de cafea,duminica, Mașina tipografică, Eveniment, la acestea adăugăm 47 de nume!

De ce scriu femeile?

Nu e un moft, oricum! Întrebam, recent, „Care e calea cărării tale”? Nu de moft curios ci de facto! Pentru că „a spera” e omenește însă „a trudi” este mai altcumva! Mai un ceai! Mai o scorțișoară! Mai un spleen ... Merge... Cu Literaturi și Lecturi e mai greu! Și cu înșirarea, ca frunze de tutun pe ață, a premiilor, și mai și! Eminescu n-a avut premii! Nici nu a scris pentru așa ceva! Dar acum numele îi este slăvit în acordarea de premii! Dar... e scos din manuale Și ce Premii de debut se dădeau mai demult! Acum se dau...telefoane! Să fii în juriu! Să și știi cine câștigă ! Dumnezeu! Deci...

De ce scriu femeile?

Am în față colecția Gutenberg de 14 ani! Un pornit ușor, intim și frumos! Anii au trecut! L-am îmbrăcat pe Gutenberg în câteva „haine”!(după buget). Ba, i-am dat și nume „Punctul G” de la „Garnizoana G” în proza mea ce încheie cartea Biografie intelectuală "Out/In" 2020 (o carte cu inflexiuni și metafore bine ascunse într-o imaginară călătorie printre locotenente și colonei, linguroi și languroase, microfoane și șevaleți în pumni și palme de bucătării ori sufragerii cu scris de lemn! Geaba te promovezi dacă nu te ține frânghia!

De ce scriu femeile?

A!era să uit ! Să mai și mulțumesc! Pentru distribuire! Cui? Mie! Sau Oficiului de poștă sau de Mica publicitate! Sau taxiului cu indicativ*** De ce scriu femeile? Mandale la cântar! Confluente ori congruențe! La zece ani de Salon Gutenberg arădean și 50 de ediții ca un bicentenar încep a mă dura bicepsii! Îmi amintesc de multe! Cel mai fain e când debutezi fără anamneze pe cineva care cineva se promovează cu tot cu neamuri apoi... nu... mai scrie! Contează la „dosar”(nu prea cred).

De ce scriu femeile...

Teorii... Aiurea! Sunt multe de spus! La „practică” socotim acum când deja lucrăm la Jubileu! Să vedem! Que sera,sera! On verra! Martie e pe aproape! Cu alte nume! și răsfaț! Sper să -mi ajungă frișca! Pentru că în ultimii doi ani am servit Spuma! Editor, Coordonator, Autor, Cititor, Prefător, Postfatator, Prezentator etc. Dar am uitat rima: umil ascultător!

***

Deci...

Când, în anul 2009 mi-au fost cerut să aștern pe hârtie date despre personalitatea umanizată a scrisului meu, nu am ezitat dar nici mult nu am dat! Era așa, ca o „moașă comunală” care nu se pricepea pentru ea decât pentru alții.

Sacramentul satului avea o anume putere de seducție înfipță în mine și nu îndrăzneam să mă fac o pogace diluată pe aluatul marilor scriitori arădeni de atunci ori din toate timpurile! Abia zărită de unii și de alții (deși prezența mea era foarte veche dar nenălbită) ca purtător de vers idilic-amoros și amiros de prună coaptă pe ultimul sărut de proză romanțată, mi-am refugiat pupila muzei în grijulia mea colivie ani și ani. Mult mai apropiată spațiului de afirmare decât al propriului sine, mi-am hărăzit destinul literar departe de lumea dezlănțuită a premiilor și publicațiilor a la longue...

De ce scriu femeile...

Rădăcinile mele nu au modele! Nici forme! Scrisul meu...,„în șir indian” ...provoacă semnale impudice și menține jocul limbajului simplist dar greu de decriptat! Focul sacru al vieții (deloc simple) vine tocmai din factorii care mi-au influențat „temele” mai mult ori mai puțin lejere dar majore! Determinată contextual, creația mea nu ar trebui să-mi mai fie temută (cum temută îmi era/este și acum orice apariție în orașul cu nume de tei în care orice gălăgie devine „larmă” de flutur nezburat).

De ce scriu femeile...

E acest strigăt de torță sugerat de miile de furtuni ploioase peste dușmănita mea beție de prețuri! Pe care le-am plătit! Și tot așa, spațiul ființial, mi-a creat acea sensibilitate exacerbată în semnificații de exprimare sensibile.

Nu e vorba aici de un anume instinct ci de motive moderniste ascunse în salba de sensuri captive.

Ambiția de a mă plămădi singură nu este o vanitate anume! Nu s-a scris mult despre mine, fericită să fi scris eu despre un anume lucru sau o anume întâmplare (în peste o mie cinci sute de materiale) îmi duce/conduce inspirația nu spre o însingurare ci înspre o de dublare intuitivă, greu de imitat!

De ce scriu femeile...

O incurabilă întrebare!

O confesivă stare de bine în aceste rânduri de coperte!

În toate aceste situații din dicționare sau cărți omagiale, mi-am „ferit” chipul de alte figuri deja consacrate și am încercat să sfătuiesc și pe alții să o facă! Nu cred că am reușit întrutotul! De pildă, aflu că „feminitatea vocilor mele de la Salonul fișată pe coli ministeriale! Câtă penurie de tandrețe... Lipsește acea picătură de înțelepciune care ar duce feminismul pe talgere și potire de vetust timbru (și nu pe parabolice și reliefuri de texturi agramate! (pentru că Le style est l'homme meme). Iar expresiile lapidare nu ne fac cinste! Cheia alegorismului din creația, când lirică, când epistolar-călătoare ori prozopoematic-romanțată din scrierile mele, nu e la îndemâna oricui. Odată că nu am oferit cărțile mele unui spectru larg și apoi, simțirile sunt bine ținute sub lacăt metaforic.

Poate am greșit când am luat în serios unele antologii și acum regret! Nu regret anul 2006 când am stat!!! față în față cu fiul meu într-o Antologie de Iași. De aceea, aceste Dicționare cu Nume de referință în peisajul Marii literaturi, îmi fac cinste! Mai cu seamă că primul, a fost lansat sub Teiul lui Eminescu de la Macea! Nu de sat este vorba aici! Îmi curg nostalgii dar nu se merită! Mai sunt tei... dar... florile lor mi s-au scuturat, ca un sărut furat! Acest început îl datorez cu adevărat unor mentori speciali, ceea ce m-a făcut și pe mine să investesc în calitatea de editor! Pentru că, nu că nu ar mai fi o rampă! De lansare! depinde pe cine sui pe ea!

De ce scriu femeile... Remarcabilă sub toate aspectele, întrebarea e altcumva... Mai altfel... nu trebuie luată ca o bagatelizare! Sui-generis, intimă și afectivă, prezența mea de promotor cultural, nu ar trebui să deranjeze în micul burg la mal de ape! Doar pietrele pot alege! Oamenii nu!

De nu vă sunt pregătite mâinile pentru iertare, vă rog să o faceți! Nu suntem egali!

Și eu am zarurile sorții mele și am știut să mă (a)sortez din relief de scriere! Dureri duminicale de scrib mă poartă, neanarhic, printre (doar) slovele mele sincere!

Repet, deci, de (ne)codat și de necopiat! De ce scriu femeile... Sunt (am spus adesea) personaj în propria carte și recunosc tuturor care s-au aplicat asupra scrisului meu.

Probabil, elogiul meu, viață postumă, va crea aceeași întrebare care îmi este, de ceva vreme, leit motivul unui Serial tematic (aici, prin scris, mă însoțesc cu unele documente, deocamdată!)

***

DOCUMENTAR-Aradul în timp

SENIORIA CULTURALĂ: OVIDIU CORNEA

Anton ILICA

Cu o zi înaintea pomenirii Nașterii Mântuitorului, în 24 decembrie 2021, în Cimitirul *Pomenirea* din Arad, a fost înmormântat **OVIDIU CORNEA**, personalitate reprezentativă a culturii arădene. După numai câteva zile, amintirea profesorului a trecut în cotlonul cel ignorat al conștiinței publice, deși a revigorat semantica unui timp cultural tapetat cu măreție și familia l-a așezat orizontal în pământ, însemnând locul cu o cruce de cimitir. Pe simbolul mortuar din *Pomenirea*, cum se obișnuiește la ortodocși, scrie I.N.R.I. **Cornea Ovidiu Gheorghe -1939 – 2021. A trăit 82 ani.** Momentul decesului a fost semnalat de câteva intervenții în presă.

Primul semnal apare în *Special Arad* (23 dec.), cu anunțul decesului (n. 7 sept 1937 – d. 22 dec. 2021) fostului *”director și secretar literar al teatrului clasic vreme de două decenii și fondatorului longevivului festival Internațional de Teatru Clasic”*. Actualul manager, actorul Bogdan Costea, remarca valoarea acestui OM, considerat *”lecție de profesionalism, colegialitate, bunătate și iubire necondiționată pentru teatru”*. Actorul Doru Nica pomenește despre *”una dintre personalitățile marcante ale culturii arădene”*, rugându-se lui Dumnezeu să-l odihnească în pace și *”să-ți lumineze sufletu-ți nobil”*. Autorul anunțului (nesemnlat) punctează câteva elemente ale biografiei sale intelectuale: Liceul *”Moise Nicoară”* din Arad, Facultatea de Litere a Universității *”Babeș-Bolyai”* (limba și literatura română), apoi profesor la Liceul Agricol din Arad, Inspector principal la Comitetul de Cultură și Artă din Arad, director al Casei Județene de Creație, Președinte al Cenaclului Literar *”Lucian Blaga”*, director artistic al Teatrului de Stat Arad, până la pensionare în anul 1999. A fost inițiatorul celui mai important festival de teatru clasic internațional din România: FITC (1995 - 2019). După pensionare, a înființat *”fundatia culturală ”Art Clasic” pentru a se putea implica în continuarea acestui festival cu rezonanță națională și internațională”*.

Publicistul Eugen Rogojan, în *Aradon*, punctează succint aceleași elemente biografice și culturale. Cătălina Andreea Moişoiu, în articolul ***Doliu fără margini: Un mare om de cultură din România a murit chiar înainte de Crăciun***, din publicația *”Capital”*, reia aceleași informații, chiar fără utilizarea citării.

O excelentă intervenție publică aparține jurnalistului Ovidiu Balint, în publicația arădeană *Flacăra roșie*, cu titlul *”Ovidiu Cornea a dăruit Aradului un vis cât pentru o viață a orașului. Sau, de fapt, o viață cât un vis”* (29 dec. 2021). *”Te urmăresc, tinere ... și râdea, cumva părintesc”*. S-au cunoscut bine, directorul angajându-l *”regizor tehnic”* la teatru, motivându-l *”să se îndrăgostească de teatru, fără să renunțe la jurnalism”*. Și chiar pe bune, afirmă O. B., *”m-am îmbolnăvit de teatru”*. A făcut tânărul Ovidiu ucenicia literară în cenaclul arădean cu numele poetului din Lancrăm, L. B., condus de Ovidiu maestrul său literar. Amintește de *”mobilizarea creimei intelectualității arădene din acei ani”* pentru a opri dărâmarea Teatrului Vechi și înlocuirea acestuia cu locuințe de lux. Amintirea jurnalistului punctează că el însuși a

înființat, la îndemnul lui O. Cornea, un Festival de teatru clasic complementar: **Festivalul de Teatru și Cameră Underground**. "Avea Ov. Cornea", mărturisește Ovidiu Balint, "viziune culturală", prin care "a bucurat un oraș întreg și sute de artiști". Ofurile jurnalistului se opintesc, ca pentru mulți alți arădeni, asupra celor care au uitat prea repede ceea ce a făcut pentru urbea noastră: autorități, artiști, oameni de cultură, absenți la înmormântarea sa. În jurul Teatrului, s-au perindat vreo patru "Ovizi mari și Ovizi mici". Încheie astfel articolul omagial: "Cu Ovidiu Cornea a murit și o perioadă a viziunii culturale". A plecat discret, după cum o viață întreagă a construit "un vis pe care îl avea cultura arădeană". Ideile din articol sunt reflecții ale unui ucenic la pierderea maestrului său de suflet.

Profesorul Horia Truță a citit "îndureratei adunări" despre "mintea ageră și educația aleasă", accentuând câteva însușiri ale fostului său coleg: "impunător prin statură, carismatic, cu o logică admirabilă, cu resurse spirituale imense și spontaneitate fermecătoare". Ovidiu Cornea, menționează H. T., era "o ilustrare personală a intelectualului român robust și integru".

Anton Ilica a scris, în **Critic arad**, următoarele: "Profesor, fost director aproape 20 de ani al Teatrului de Stat din Arad, inițiatorul Festivalului de Teatru Clasic în 1995, Ovidiu CORNEA s-a stins din viața la vârsta de 82 ani. S-a născut în Arad, având origini în zona Vârfuri, și-a desfășurat activitatea literară și teatrală numai în orașul natal. A pus temelie modernizării Teatrului, începută cu un deceniu înainte de 1989 și continuată încă un deceniu după. Festivalul Teatrului Clasic (întemeiat de Ov. Cornea în 1995) a fost un prilej de a găzdui, pe scena arădeană, importante teatre naționale și din țările vecine, mari actori (Radu Beligan, Ștefan Iordache, Vladimir Găitan, Mariana Mihuț, Irina Petrescu, Dan Puric, Victor Rebenciuc, Valeria Seciu), regizori (Alexa Visarion, Victor Parhon, Cătălina Buzoianu, Elliot Swift), critici de teatru (Valentin Silvestru, Irina Ionescu, Marina Constantinescu, Mariana Chiș). Au fost reprezentate la Arad, **Romeo și Julieta** de W. Shakespeare, **Pescărușul**, **Livada cu vișini** de A. Cehov, **Fuga** de M. Bulgakov, **Revizorul** de N. Gogol, **Antigona** de Sofocle, **O scrisoare pierdută** de I. L. Caragiale, **Peer Gunt** de H. Ibsen, **Gaițele** de Al. Kirîțescu și multe altele, puse în scenă de Teatrul Național din București, Teatrul de Comedie, Teatrul Național din Cluj-Napoca, Teatrul Național "Vasile Alecsandri" din Iași, Teatrul Tineretului din Piatra Neamț, Teatrul de Stat din Oradea, Teatrul Național din Craiova și multe altele. În zilele "Teatrului clasic", Arad devenea oraș plin de cultură teatrală, fiind dificil de a găsi un bilet de intrare. Toate acestea sunt mărturii ale calităților organizatorice ale lui Ovidiu Cornea, fiind atât de relevant evidențiate în numeroasele volume dedicate teatrului arădean de către Lizica MIHUȚ, cărți care au stat la documentarea acestor rânduri.

Mai scriam că SUNT AMĂRÂT de o altă situație. Dacă lui Benone Sinulescu, arădenii i-au organizat o înmormântare cu onoruri militare, găzduindu-i-se sicriul în holul Teatrului Clasic "Ioan Slavici" din Arad, Ovidiu Cornea ar fi binemerita măcar **onoruri culturale**. În mormântarea sa a trecut ca o pală de vânt, fără a zgândări reprezentanții culturii arădene. Slujbele de doliu s-au ținut într-o capelă mortuară, iar ritualul de înmormântare n-a fost onorat de nicio autoritate culturală și nici măcar teatrală.

Am fost întâmpinat de actorul Zoltan LOVASZ cu lacrimi în ochi, iar printre cei care au dorit să-și ia rămas bun de la trupul neînsuflit al fostului director al Teatrului arădean timp de 20 de ani au mai fost alți vreo doi actori. A fost membru fondator al Clubului Rotary din Arad, fără ca cineva din actuala echipă rotariană să-i prezinte condoleanțele. **Horia TRUȚĂ** în numele prietenilor de copilărie a punctat calitățile ”spirituale”, carisma, spontaneitatea fermecătoare a acestui ”lord al culturii arădene”. Colegul său, **MIRCEA IRIMESCU**, a oferit fotografiile pentru această opinie. *În rest, liniște! Ceea ce era de zis am scris, spre meditația unora și rușinea altora. Condoleanțe familiei! Crăciun liniștit tuturor și un An nou sănătos!”* (25 dec. 2021)

De altă parte, o imagine a celui ce-a fost Ovidiu Cornea rezultă din capitolul ”memoria afectivă” a volumului Lizica MIHUȚ, **Aradul teatral – 1752-2010, volumele I – II** (Editura Academiei Române, București, 2011), cu consemnări de-ale lui Ovidiu Cornea, ca director de teatru (1 martie 1980 – 1 decembrie 1999), pp. 491 – 504. Mărturie: *”Am văzut, ca elev, sala de dinainte de incendiul devastator. Cu loje aurite și cariatide, cu plușuri bogate și moi, oglinzi...și peste toate un candelabru uriaș...N-am visat că destinul meu va fi legat o lungă perioadă de viață de acest spațiu fabulos, generos până la sacrificiu, în care bucuria, speranța și amăgirea se înlanțuie de multe ori dureros”* (p. 491). Numit *”director la conducerea teatrului arădean, aveam certitudinea că mariajul va fi de scurtă durată”*, dar care avea să se prelungească 20 ani, cu amenințări ideologice, cu decidenți politici obtuzi, cu renovări, cu trafic de influență pentru instalarea gazului la Deta în schimbul angajării unui mare regizor, cu autofinanțarea teatrului; apoi, întâlnirea cu regizorul Alexa Visarion pentru evidențierea textelor clasice, discuții stresante, conflicte, concesiile făcute unui climat ideologic agresiv și aservit. A fost abil diplomat în acea atmosferă ostilă culturii libere spre a promova calitatea. Singurul criteriul călăuzitor urmărit a fost valoarea și satisfacția spectatorilor. Teatrul a devenit o școală de educație estetică.

Ovidiu Cornea a fost un bărbat frumos, suplu, elegant în gesturi și vorbe, inteligent, cu o vorbă calmă, discret și modest, dar animat de dorința de a construi cultură autentică. Se plimba adeseori asemenea unui senior satisfăcut de sine și faptele sale, liniștit, ușor ironic, iar uneori relata câte o întâmplare umoristică despre mari actori ori regizori, dând impresia că, sub haina directorului de teatru, se ascunde un excelent actor. Totodată, avea plăcerea de a spune câte o glumă rostuită cu o mimă serioasă, după care el însuși iriza într-un surâs de satisfacție: *”Vine la nana Florița, spre seară un om cu pălărie mare. Neagră. Pune piciorul în poartă și intră. Nimic nu zice. Apoi intră în casă, povestește nana Florița. Dar nimic nu zice. Încuie ușa și mă dezbracă, dar nimic nu zice. Și mă are o dată și apoi încă o dată, dar nimic nu zice. Se îmbracă, ia pălăria neagră și pleacă. Iar amu mă întreb, că n-o zâs nimic: ”Oare după ce-o fi venit”*. Rădea și el frumos și discret.

După pensionare, s-a retras la casa și grădina sa din Miniș, un domeniu de suflet, unde și-a petrecut ultimii ani, între vița de vie, colecția sa de cactuși, piersici ori trandafiri, flori de câmp, un gazon ales, pe care așeza un șezlong, relaxându-se prin lectură. Între toate, o mașină de epocă alcătuia o imagine artistică, asemenea unui crochiu pentru un decor la o piesă de teatru clasică și grațioasă prin colorit și arome păduratice.

Ovidiu Cornea rămâne în memoria afectivă a Aradului un senior cu viziune culturală și cu talent, dând activităților artistice arădene amploare națională.

DOCUMENTAR-Aradul în timp

ARCA LUI NOE

Horia TRUȚĂ

Cea mai celebră ambarcațiune din lume, Arca lui Noe ridicată după poruncile lui Dumnezeu (*Geneza 6:14-16*) a fost un dispozitiv nautic construit din lemn de gofer, arbore inexistent în dendrologia românească, dar identificat cu chiparosul, sau cu una din speciile de salcâm întâlnite și azi în văile fierbinți ale deșertului Sinai și Iordanului. Construcția poartă denumiri diferite: cufăr, sicriu, cutie (ebraică), ladă, casetă (latină), argo (greacă), în timp ce Noe – Noah este similar odihnei, refacerii (ebraică), desemnări care au dus la suficiente speculații, nu doar în cultura populară românească ci și în tradiția creștină.

Deși aria de răspândire a Potopului este imensă, variantele mitice împărtășesc esențialmente același simbolism: necesitatea de a distruge radical o lume și o umanitate degenerată, pentru a le putea recrea, restituindu-le în integritatea inițială.

Textul biblic al *Potopului* este ridicat însă la rangul unui episod al *istoriei sfinte*. Dumnezeu a pedepsit, fără să regrete, stricarea pământului, anticipând astfel *Legea* ce va fi relevată prin Moise. Dezamăgirea lui a avut drept consecință acțiunea purificatoare a unei dezlănțuirii cosmice, un diluviu pustiitor prin care au fost distruse ultimele două zile ale Creației.

A urmat un reparator timp de liniște, dar nu mai putea fi vorba de pacea zilelor dintâi. Viața a devenit un complicat ritm al alternației binelui cu răul, al armoniei cu dezastrul.

Deși evreii nu au fost navigatori, prin poziția lor geografică au avut contact cu oamenii apelor, mai ales că vecinii lor, fenicienii și filisteenii, erau puteri maritime de frunte. Dulgherii de corăbii erau considerați niște meseriași înțelepți, iar marinarii, care se lăsau în seama lemnului pentru a pluti, trebuiau însoțiți de credința în Dumnezeu pe tot timpul călătoriei. Cu toate acestea, pentru ei, ambarcațiunile au rămas o sursă de mirare, neliniște și pericol, apreciind că luntrea a fost născocită doar ca o formă de câștig. O călătorie pe apă sfârșită cu bine era socotită o demonstrare a bunătății și puterii lui Dumnezeu, în timp ce mișcarea corăbiei le aducea aminte de mersul unui om beat.

Ținând cont de formă, prototipul construcției nu putea fi decât cel fenician, popor care în construcțiile navale, s-a eliberat de modelele relativ pătrate ale egiptenilor, sau rotunde ale babilonienilor. Cu dimensiunile de 156 metri lungime, 26 m lățime și 15,6 m înălțime arca era disproporționat de lungă în raport cu lățimea, cu carena plată, îmbinată din trunchiuri de mici dimensiuni, unite și fixate prin cuie din lemn, capete de funie sau curele. Pe suprafața ei de plutire, a fost edificată o construcție închisă pe toate laturile, de forma unui sicriu, o casă de locuit plutitoare, delimitată în interior cu încăperi dispuse pe trei nivele suprapuse, ce comunicau cu exteriorul printr-o singură ușă decupată pe una din margini. Mai avea la acoperiș, spre cer, o deschizătură de o jumătate de metru pătrat, gândită probabil pentru lumină și aerisire. Fiind tencuită cu smoală apărea ca o construcție imensă de culoare neagră, lipsită de ferestre și elemente decorative, pe o

suprafață ce ar acoperi cu aproximație Bulevardul Revoluției de la Teatrul Clasic la Primărie. Lucrarea pare impresionantă, comparabilă prin volum cu petrolierele sau trans-oceanicele contemporane, în timp ce ambarcațiunile vremii nu depășeau 30 de metri.

Se mai relatează faptul, că după intrarea în arcă atât a familiei lui Noe, cât și a perechilor de animale alese de el, a început o ploaie neîntreruptă timp de 40 de zile astronomice, care a înecat întreg pământul. După mai bine de un an de plutire și așteptare, retrăgându-se apele, arca eșuată pe înălțimea Munților Ararat, a fost evacuată pe pământul uscat, refăcând fauna și omenirea. Încercările de a descoperi rămășițele ei și a-i dovedi existența, pe baza fragmentelor de lemn găsite în estul Turciei nu au fost încă confirmate.

Informații și interpretări interesante despre arcă și potop pot fi întâlnite și în sincretismul păgân – creștinesc al viziunii populare românești, care deși urmează de regulă modelul scrierii biblice, complică lucrurile prin detalii imaginative.

Nu este vorba de o simplă adaptare în folclor a unor legende ci de formare a imaginii potopului, hiperbolizat prin fantezia a unor creatori locali.

Dacă în scriptură, de la episodul legământului lui Dumnezeu cu Noe, omul ales pentru construirea arcai și până la acostarea ei în Munții Ararat, nu survine nici o contradicție, nici un element epic neprevăzut, totul desfășurându-se conform planului de sus orânduit, situația este esențial diferită în cazul variantelor locale. În mentalul arhaic tradițional, o construcție, ca orice faptă măreață și mai ales una cu conotații simbolice complexe cum este arca, nu poate fi durată oricum, oricând și oriunde. Principiul haosului, al dezordinei, entropiei, stăpânit de spiritele rele care este contrar oricărei creații, este îndepărtat vremelnic sau distrus de zeul sau eroul demiurg, prin folosirea unor acte magice sau războinice.

Una din povestiri prezentată de Marcel Olinescu în *Mitologia românească* (București, 2008) îl prezintă pe *românul* Noe ca pe un om de ispravă, de meserie tâmplar, chemat la sine de Dumnezeu, care dorind să nimicească lumea, l-a învățat să facă o corabie. Deoarece nu a mai văzut așa ceva, i-a dat ca model forma oaselor pieptului unei păsări, cu porunca păstrării cu strășnicie a secretului. Simțind că se pregătește ceva, diavolul deghizat într-un flăcău chipeș îi seduce nevasta, care îi dezleagă lui Noe limba îmbătându-l cu rachiu. Drept urmare, după trei ani de trudă în pădure, aflându-i taina, necuratul îi sfărâmă lucrarea împrăștiindu-i componentele. Dumnezeu, dojenindu-l, îi vine în ajutor, spunându-i să folosească toaca, adică o scândură de paltin bătută cu două ciocănele. La sunetul acesteia diavolul a fugit speriat iar lemnele desfăcute s-au îmbinat singure la locul lor prin impuls divin.

Toaca, această piesă rituală precreștină l-a contrariat la mijlocul secolului al XVII-lea pe arhiepiscopul catolic Marcus Bandinus, care a menționat-o în însemnările călătoriei sale prin Moldova (1646), ca pe o curiozitate, mai ales că sfera folosirii sale o considera limitată exclusiv la ortodoxismul balcanic. Rostul ei ancestral era cel de refacere și consolidare a unei construcții, dar mai ales de alungare, îndepărtare a spiritelor rele și sacralizare a spațiului și timpului. Pentru aceasta există pentru diavol apelativul *ucigă-l toaca* și superstiția de a *bate* (cu degetele) *în lemn* ca remediu și ferire de cele rele. Tot pentru aceasta se bate toaca în jurul zidurilor spațiilor mănăstirești, la ore ritmic prestabilite, fiind astfel, creat și menținut, spațiul sacralizat din interior.

Iconografic ideia a fost reprezentată printr-o pictură așternută pe peretele vestic al

naosului bisericii de lemn din Bârsana (Maramureș), însoțită de textul: *Când au bățut Noe toaca și s-au făcut korabia*. Ilustrația realizată în 1806 de *zmeritul zugrav Hodor Toader din Vișeul de Mijloc*, prezintă arca în forma consacrată de corabie transformată în casă plutitoare, cu Noe alături, în picioare, lovind toaca atârnată pe una din laturi, cu două ciocănele. Imaginea azi deteriorată, evidențiată în 1932 de Nicolae Țațu și Victor Brătulescu prezintă o construcție românească cu toate accesoriile: pereți, acoperiș, ușă și fereastră. Fiind făcută după dorința și planurile lui Dumnezeu reprezintă însă mai mult decât o casă, având conotațiile unui templu creștin. Această construcție trebuia sfințită, curățată de duhurile rele, care se îndepărtează în grabă la sunetul sacadat al toacei. Este exclus și pericolul pătrunderii sale frauduloase a diavolului în interior, prin viclenie sau deghizat (intrat) în unul din pasagerii săi vremelnici.

Pe de altă parte, din punct de vedere mito-simbolic, arca este departe de a fi o simplă ambarcațiune de transport a unei biocenoze, asemănătoare unei grădini zoologice. Prin conținutul ei reprezintă un depozit genetic, o *găoace păstrătoare a vieții*, care prin supraviețuire să constituie germenii unui nou început. După Sfântul Martin este aidoma oului lumii, ca cea dintâi sămânță dătătoare de viață. De aceea arca nu avea nevoie de mijloace de bord, elemente de orientare, propulsie și acostare ea fiind asemenea unei insule populată cu animale care putea să plutească.

Menirea ei nu era de a transporta materia vie în spațiu pentru a ajunge undeva anume, ci de a traversa cu ea timpul, conservând și ferind de distrugere tainica și prețioasa sămânță necesară, pentru ca atunci când vremea va permite, să constiue baza dezvoltării unei noi germinații cosmice. Din apa stihială (potopul) care distruge vechiul principiu antropoc și zoomorf, în urma unui răgaz creat prin plutirea arcăi, viața poate să regenereze printr-o altă zidire. Stihia nu nimicește, decât pentru că formele sunt învechite și epuizate, fiind urmată de o nouă lume care deschide altă istorie. Fiii lui Noe au devenit strămoșii unei noi umanități. De aceea simbolul arcăi poate fi asimilat cel al trecerii dintre două stări, două lumi, o invitație de călătorie spre alt tărâm, de la profan la sacru, de la vetust la modern.

Există și alte posibile interpretări simbolistice ale arcăi: distrugere – așteptare - refacere

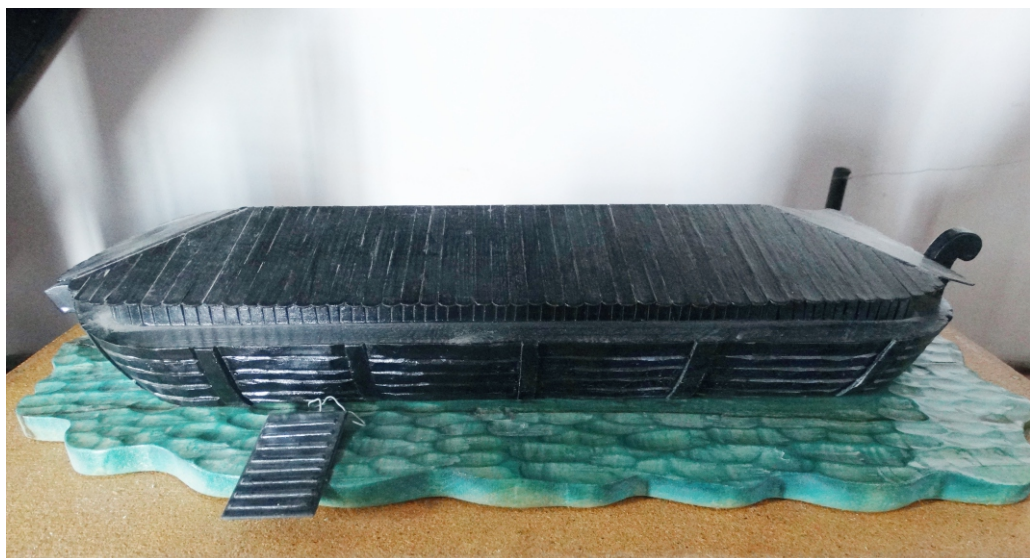
Identificarea arcăi cu sicriul este posibilă nu doar prin nume și asemănare a formei ci mai ales prin simbolistică. Reprezintă o stare intermediară a *Răposatului* (Adormitului) în așteptarea învierii, unul din misterele credinței creștine. Confectionat din lemn, vopsit în culori închise, sicriul are similar arcăi, conturul unei case de formă dreptunghiulară, cu acoperișul în patru ape. Este căpтуșit în pânzeturi albe, asemenea vechii sale odăi, în exterior, pe una din laturi fiind scris numele și vârsta răposatului, ca un necesar act de identificare ulterioară. Așezat, după un ceremonial, în cimitir reprezintă un loc de așteptare al răposatului spălat și îmbrăcat în *veșmintele cele mai scumpe, curate și frumoase*, pregătit pentru înfățișare la *Judecata de Apoi* și Înviere.

Asemenea arcăi, ca simbol al trecerii dintre două stări, două lumi, este poarta. Ea nu marchează doar un prag, ci te invită la o călătorie spre alt tărâm. Nu este o simplă deschidere între doi stâlpi, ci simbolul firesc al legăturii și pătrunderii într-o altă realitate. Prima trecere pe sub poartă înseamnă intrarea în viața reală, iar ultima este drumul spre locul de veci. De aceea, prin ornamentică porțile reprezintă o concentrare de energie, capabile să oprească răul, să alunge duhurile malefice, să-l purifice pe cel ce le trece pragul.

Ce altceva reprezintă *arcul de triumf* decât simbolul unei porți, pe sub care trec oștile învingătoare, dintr-o lume veche, perimată, care merita să piară, într-una nouă deschisă prin sângele eroilor, lume ce urmează a fi împlinită cu idealul celor care s-au jertfit. Potopul adică apa stihială, este revolta care distruge vechea lume, oferind timpul creării și nașterii unei noi lumii, cu altă organizare. Arca este simbolul porții triumfale traversate doar de învingători. Este o construcție omagială, împodobită cu elemente artistice, ridicate ca semn al victoriei și al recunoștinței. Pe sub arcada înalta a zidirii, trec victorioșii, care lasă în spate orânduirea perimată, veche, ostilă noilor idealuri, nimicită prin eroismul lor, deschizând astfel, prin efort și sacrificiu, o nouă lume, într-o altă organizare politică și socială.

Schița picturii: *Când a bătut Noe Toaca și s-au făcut korabia*, imagine preluată din Andrei Oișteanu, București, 1989

Arca lui Noe (macheta, Galeriile *Turnul de Apă* Arad)

**MEDALIE CONFERITĂ UNOR FOȘTI MEMBRI
AI GĂRZII NAȚIONALE ROMÂNE DIN COMUNA
COMLĂUȘ (JUDEȚUL ARAD)**

Augustin MUREȘAN

Regele Ferdinand I al României (10 octombrie 1914 - 20 iulie 1927) a rămas înscris în analele istoriei cu calificativul „Întregitorul” de țară. În acest sens, în *Decretul Regal* 1537 din 17 mai 1929, se arată: „pentru a se perpetua amintirea Regelui Ferdinand I, întemeietorul Unității Naționale și pentru a distinge pe cei cari prin activitatea lor națională sau prin faptele lor militare au contribuit în mod deosebit la realizarea unirii tuturor Românilor, sau pentru cei cari în viitor își vor câștiga meritele excepționale față de Țară se instituie pe ziua de 1o Mai 1929, ordinul Ferdinand I” (art. 1)¹. Împreună cu acest ordin era instituită și „Medalia Ferdinand I” - „menită a distinge munca și jertfele pentru cauza națională (art. 3)².

Medalia comemorativă „Ferdinand I” a fost confecționată din bronz, de formă rotundă cu un diametru de 32 mm.

Pe *avers* s-a reprezentat efigia Regelui Ferdinand, spre dreapta și inscripția (legenda) circulară: FERDINAND . I . REGE . AL . ROMÂNIEI. (Fig. 1).

Pe *revers* se află cifra regal în forma unei cruci a Ordinului Ferdinand, lucrată în relief, având deasupra „1914” și dedesubt „1927”³, perioada anilor de domnie a suveranului. Deasupra medaliei este așezată coroana regală prinsă cu un anou de panglica de culoare albastru - închis, cu o dungă roșie verticală, pe mijloc⁴. Muchia medaliei este netedă. Producător RESCH din București. (Fig. 2).

Există mai multe variante ale acestei medalii legate în special de reprezentarea efigiei regelui (unele reprezintă efigia oficială iar altele masca mortuară a suveranului), dar și versiunile pentru civili și militari. Modelul versiunii pentru militari prevedea aplicarea pe panglica albastru - închis a două spade din bronz, încrucișate⁵.

Medalia se acorda de către ministrul Afacerilor Străine, putând fi conferită și doamnelor (art. 29). Primele decorări cu această medalie s-au făcut după un timp relativ îndelungat (un an și jumătate) de la promulgarea regulamentului, adică în decembrie 1931⁶. Prin *Decretul Regal* nr. 3944 din 4 decembrie 1931⁷, cu această medalie au fost decorate cinci drapele ale unor unități în care au luptat voluntari ardeleni și bucovineni: Regimentul „Olt”, nr. 3, Regimentul II „Romanai” nr. 19, Regimentul „Rovine” nr. 26, Regimentul nr. 5 de Vânători și Batalionul nr. 1 al Vânătorilor de Munte. Prin două decrete, nr. 3945 și nr. 3946 din 4 decembrie 1931, această distincție s-a acordat unor ofițeri activi, în rezervă, în retragere, sau unor personae civile care au comandat sau încadrat în unități din corpul de voluntari ardeleni și bucovineni⁸.

Piesa din metal „Medalia Ferdinand I” cu spade pe panglică a fost conferită ca distincție în anul 1940, prin *Înaltul Decret Regal* nr. 2422 din 18 iulie 1940 și unor

foști membri ai Gărzii Naționale Române din comuna Comlăuș⁹, județul Arad, formațiune constituită în 18 noiembrie 1918¹⁰.

Despre înființarea Gărzii Naționale Române din Comlăuș, ziarul „Românul” din Arad, în numărul din 11/24 noiembrie 1918, la rubrica „Organizarea românilor”, relatează: „În 18 l. c. s`a constituit garda națională din Comlăuș sub conducerea sublocot. Ioan Mladin. În biserică, după serviciul divin, preotul i-a jurat (pus să jure n. n.) pe drapel atât pe gardiști, cât și întreg poporul de față”¹¹. După cum aflăm din ziarul arădean, depunerea jurământului acestei gărzi față de Consiliul Național Român local s-a făcut în biserică, iar garda utiliza drapel propriu¹². Această unitate cu caracter militar formată din voluntari a desfășurat o activitate deosebită în perioada cât a ființat.

Un rol important la înființarea gărzii din localitate l-a avut dr. Vasile Cucu, medic în Comlăuș, președinte al Consiliului Național Român local constituit la 6 noiembrie 1918¹³.

Despre acesta dr. Ștefan Cicio-Pop, fost președinte al Consiliului Național Român Central din Arad, în 15 aprilie 1932, declara: „domnul dr. Vasile Cucu, actual medic șef al orașului, pe atunci medic de plasă în Comlăuș, jud. Arad, a luat parte activă la mișcarea națională de dezrobire organizând garda și conducând comuna amintită”¹⁴. Pentru activitatea sa deosebită a fost distins cu „Ordinul Coroana României”, în gradul de cavaler (22 noiembrie 1922) și „Crucea Meritul Sanitar”, clasa I-a (30 octombrie 1925)¹⁵.

Medalia comemorativă „Ferdinand I” cu spade pe panglică a fost conferită în anul 1940, pentru merite deosebite în slujba cauzei naționale următorilor foști membri ai Gărzii Naționale Române din comuna Comlăuș, județul Arad¹⁶.

Sergent Ardelean Teodor,

Caporal: Ioan Roman, Nodiu Gheorghe.

Fruntaș: Vâșcan Ilie.

Soldat: Budiu Nicolae, Bli-dișel Florea, Pera Florea, Roman Gheorghe, Bărbătei Ioan, Musca Ioan, Houț Pavel, Muscă Mănăilă, Selegean Gheorghe, Crișan Pavel, Chirilă Ioan, Boar Pavel¹⁷.

1. *Decret regal* nr. 1537 publicat în „Monitorul Oficial”, Partea I, nr. 107, din 18 mai 1929, p. 3766; Floricel Marinescu, *Ordinul „Ferdinand I” și Medalia „Ferdinand I”*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2013, p. 76.

2. Legea s-a votat în Adunarea Deputaților la 3 mai 1929 și în Senat în ședința din 8 mai 1929. Vezi și *Decretul regal* nr. 1537 publicat în „Monitorul Oficial”, Partea I, nr. 107, din 18 mai 1929, p. 3766.

3. Ion Safta, Rotaru Jipa, Tiberiu Velter, Floricel Marinescu, *Decorații românești de război, 1860-1947*, București, Editura Universitaria, 1993, p. 145; Eugen Calianu, *Decorațiile românești de la Cuza-Vodă la regele Mihai I*, București, Editura Eminescu, 2006, p. 47; vezi și Adina Berciu - Drăghicescu, Corneliu M. Andonie, Luminița Iordache, *Tricolorul în istoria românilor*, București, Editura Muzeul Literaturii Române, 2020, p. 589.

4. C. Ciurea, *Decorații România: Al. I. Cuza - 2010*, Buzău, Editura Editgraph, 2011, p. 117.

5. *Ibidem*, pp. 117-120.

6. Alte detalii vezi la Adina Berciu - Drăghicescu, Corneliu M. Andonie, Luminița Iordache, *op. cit.*, p. 590.

6. Publicat în „Monitorul Oastei”, nr. 293 din 14 decembrie 1931.

8. Floricel Marinescu, *op. cit.*, p. 76.

9. În prezent Comlăușul (azi Sântana II) face parte din orașul Sântana, județul Arad.

10. Vezi „Românul” (Arad), Anul VII, nr. 13, din 11/24 noiembrie 1918, p. 3; George Manea, *Activitatea Consiliilor Naționale Române și a Gărzilor Naționale Române din județul Arad*, în „Ziridava”, VIII, 1977, p. 329; Vasile Popeangă, *Aradul centru politic al luptei naționale din perioada dualismului (1867-1918)*,

Timișoara, Editura Facla, 1978, p. 255; Alexandru Roz, *Consiliul Național Român Central și Gărzile Naționale Române din Arad: 1918 acte și documente*, vol. I, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1993, p. 72.

11. „Românul” (Arad), Anul VII, nr. 13, din 11/24 noiembrie 1918, p. 3; vezi și Alexandru Roz, *Consiliul Național Român Central...*, p. 69; Augustin Mureșan, *Vasile Cucu delegat la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia*, în „Ziridava”, XXI, 1998, p. 225.

12. Drapelul acestei gărzi a fost reconstituit, vezi: Augustin Mureșan, Ioan Popovici, *Drapelul reconstituit al Gărzii Naționale Române din Comlăuș (Județul Arad)*, în „Analele Universității din Oradea”, Fascicola Istorie-Arheologie, tom. XXVIII, 2018, pp. 115-118; Augustin Mureșan, Laurențiu-Ștefan Szemkovics, Ioan Popovici, *Drapele reconstituite ale unor Gărzi Naționale Române din județul Arad și împrejurimi (1918)*, Arad, Editura Gutenberg Univers, 2020, pp. 55-58.

13. Alexandru Roz, *Consiliul Național Român Central...*, p. 69. Dr. Vasile Cucu s-a născut la 30 ianuarie 1883, în comuna Ucea de Sus, județul Brașov. A fost ales ca delegat la Adunarea Națională de la Alba Iulia, din partea cercului electoral Aletea-Sântana, vezi detalii la Florea Marin, *Medicii și Marea Unire*, Târgu-Mureș, Editura Tipomur, 1993, p. 65 și p. 145 și Dan Demșea, *Delegați arădeni la Adunarea Națională de la Alba Iulia. Antecedente biografice ale unor categorii socio-profesionale*, în „Ziridava”, XVIII, 1993, p. 281.

14. Serviciul Județean Arad al Arhivelor Naționale, apud Mirela Pachița, *Medicul șef al Municipiului Arad - Dr. Vasile Cucu (1883-1968)*, în „Administrație românească arădeană Studii și comunicări din Banat-Crișana” (coordonatori: Doru Sinaci, Emil Arbonie), vol. X, Arad, Vasile Goldiș University Press, 2015, p. 622.

15. Florea Marin, *op. cit.*, p. 147. Piesele se păstrează în colecția Complexului Muzeal Arad (Muzeu oraș, nr. inventar: 9683-9684).

16. Medalia „Ferdinand I” se află în mai multe exemplare și în colecția Complexului Muzeal Arad, vezi *** Felicia Aneta Oarcea, *Arad Prima capitală a Marii Uniri Valorificarea patrimoniului cultural mobil al Complexului Muzeal Arad*, Arad, Editura Gutenberg Univers, 2018, p. 242 și p. 250.

17. *Decorarea foștilor membri ai Gărzilor Naționale din Ardeal*, în „Timpul Transilvaniei” (Arad), Anul IV, nr. 66, din 20 octombrie 1940, p. 1.

Fig. 1

Fig. 2.

DOCUMENTAR-Aradul în timp

CRUCEA „SERVICIUL CREDINCIOS” CONFERITĂ COMANDANTULUI COMPANIEI DE JANDARMI ARAD (1924)

Laurențiu-Ștefan SZEMKOVICS

Urmare a raportului lui I. G. Duca, ministrul Afacerilor Străine, cancelar al Ordinilor, nr. 36.310, regele Ferdinand I a semnat la Sinaia, în 9 iulie 1924, decretul nr. 2.335 (aflat la Arhivele Naționale Istorice Centrale, *Ministerul Afacerilor Externe – Cancelaria Ordinilor*, dosar nr. 262/1924), prin care acorda lui Angelescu Gheorghe, comandantul Companiei de Jandarmi Arad, precum și altora, Crucea „Serviciul Credincios” clasa I-a.

Prezentăm, apelând la faleristică, la heraldică și la sigilografie, descrierea decorației, descrierea stemei României de la 1872 și reproducerile grafice ce provin de la colecționarul Nelu Aldea și de la Arhivele Naționale Istorice Centrale din București (*Comisia Consultativă Heraldică*, dosar nr. 3).

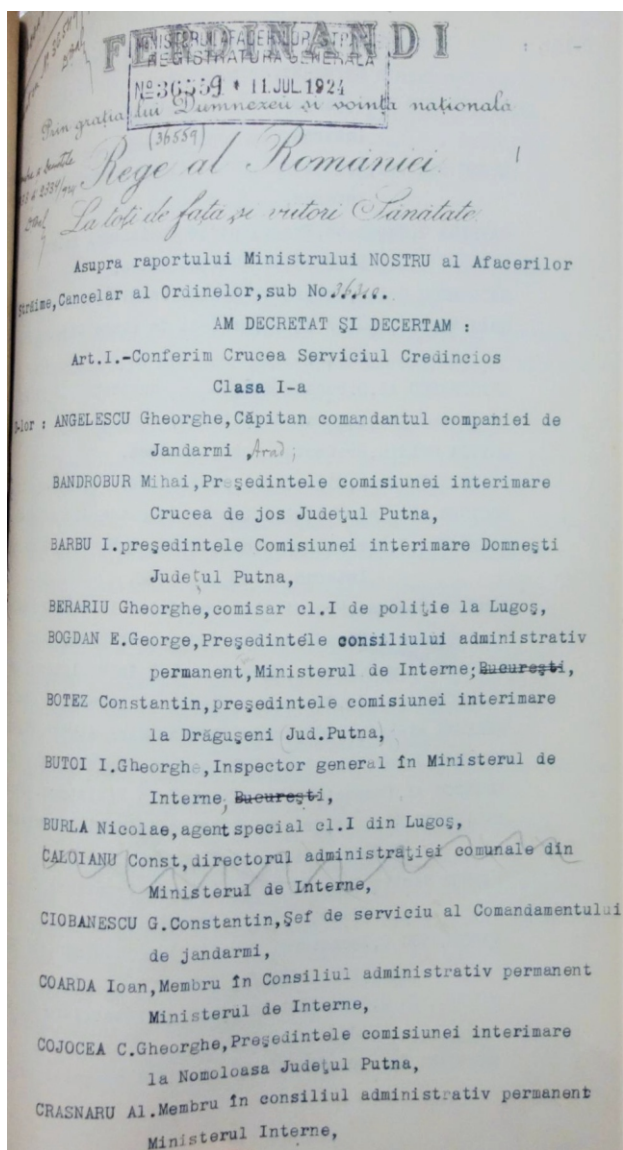
Crucea „Serviciul Credincios”, instituită în anul 1906, cu ocazia sărbătoririi jubileului de 40 de ani de la urcarea pe tron a regelui Carol I, s-a conferit pentru a recompensa serviciile militare și civile aduse statului în toate ramurile activității publice.

Conform *Regulamentului pentru instituirea Crucii și Medaliei „Serviciul Credincios”*, sancționat prin Decretul regal nr. 3.507 din 11 octombrie 1906, aflat, sub formă de copie, la Arhivele Naționale Istorice Centrale (*Ministerul Afacerilor Externe - Cancelaria Ordinilor*, dosar nr. 642), Crucea „Serviciul Credincios” cuprindea două clase: clasa I (de metal galben) și clasa a II-a (de metal alb). Crucea era o piesă de metal, cu diametrul de 32 mm și grosimea de 2,5 mm. Se prezenta sub forma unei cruci cu brațele egale și care se lățeau spre extremități, cu capetele terminate în acolade, încărcate, fiecare, cu câte o frunză de stejar; între brațe, raze convergente, descrescătoare de la mijloc spre margini.

Pe avers, pe centru, gravată în excizie într-un medalion rotund, stema țării de la 1872 (fără pavilion), iar pe revers, de asemenea, într-un medalion rotund, între două ramuri de laur și de stejar, așezate circular și prinse jos cu o panglică, inscripția gravată tot în excizie, pe două rânduri: **SERVICIU / CREDINCIOSU**.

Stema României de la 1872 (*Legea pentru modificarea armelor țării*, publicată în „Monitorul Oficial” nr. 57 din 11/23 martie 1872, p. 337) de pe această cruce: scut cu colțurile superioare retezate, concavitate pe flancuri, talpa în arc trilobat (lobul central mai mare), scartelat, având în cartierul 1, pe albastru (culoare reprezentată convențional prin linii orizontale plasate la distanță egală), acvila cruciată, redată din față, încoronată, cu capul spre dextra, aripile deschise și cu zborul în sus (simbolul Țării Românești), în 2, pe roșu (culoare reprezentată convențional prin linii verticale plasate la distanță egală), capul de zimbbru, redat din față (simbolul Moldovei), în 3, pe roșu, un leu încoronat, născând (se vede doar jumătatea de sus) dintr-o coroană deschisă și privind spre o stea cu șase raze aflată în fața lui, între etichete anterioare (simbolul banatului Craiovei), în 4, pe albastru, doi delfini afrontați, cu cozile ridicate (simbolul țărmurilor Mării Negre). Peste tot, un scut de dimensiuni mai mici, dreptunghiular, cu vârful ascuțit, sfertuit, cuprinzând în cartierele 1 și 4 argint (metal reprezentat convențional prin suprafață liberă), în 2 și 3 negru (culoare

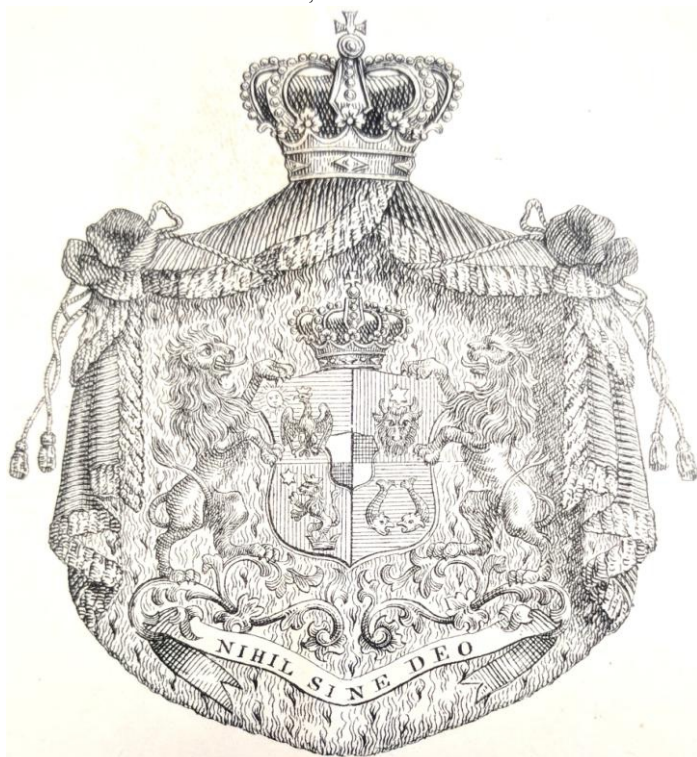
reprezentată convențional prin linii verticale suprapuse pe linii orizontale). Scutul mare, timbrat de o coroană închisă, terminată cu glob crucifer și așezat pe două arabescuri acolate, are ca suporturi doi lei rampanți, ațreptați, cu cozile trecute printre picioare, care îl susțin cu câte o labă anterioară de un colț de sus, iar cu cealaltă de flancuri (simbolul Daciei); sub scut, pe o eșarfă, deviza familiei de Hohenzollern: **NIHIL SINE DEO** (NIMIC FĂRĂ DUMNEZEU). Crucea era surmontată de coroana regală de al cărui glob crucifer se prindea, printr-un inel, panglica de moar albastru-deschis, lată de 35 mm, bordată cu câte o dungă argintie pe fiecare margine.

Decretul regal nr. 2.335 din 9 iulie 1924 (prima pagină).
Sursa: Arhivele Naționale Istorice Centrale.

Crucea „Serviciul Credincios” clasa I, model 1906 (avers și revers).
Sursa: colecționarul Nelu Aldea.

Stema României de la 1872 (având culorile redată prin coduri convenționale).
Sursa: Arhivele Naționale Istorice Centrale.

DOCUMENTAR-Aradul în timp

INTERVIU CU OTTO ADLER, PREȘEDINTELE ASOCIAȚIEI SUPRAVIEȚUITORILOR HOLOCAUSTULUI DIN ROMÂNIA

Marius I. GREC

DIALOGURI ȘI CONSEMĂRI

(13 octombrie 2004-fragmente)

OTTO ADLER (1929-2019)

Otto Adler știe ce spune. Este un evreu care a supraviețuit secolului al XX-lea. Nu e puțin lucru. Pentru că a fost la Auschwitz și s-a întors, mărturisește că nu plânge „*decât dacă este absolută nevoie*”. Și meșteșugeste fraza aceasta antologică: „*Viața este frumoasă și surprinzătoare, ca strălucirea aurului de 24 de carate*”. Despre moarte vorbește degajat. Ar vrea să i se întâmple ca vechilor indieni. Să se retragă în pădure, lângă un copac bătrân, și să aștepte... (*Evenimentul Zilei*, 23.07.2009)

Centrul de Studii Iudaice “Academician Nicolae Cajal” al Universității de Vest “Vasile Goldiș” din Arad (<https://www.uvvg.ro/centre-de-studii/centrul-de-studii-iudaice/>), inaugurat “*de iure*” în 2003 în prezența E.S. Rodica Radian GORDON, Ambasador al statului Israel în România și “*de facto*” în octombrie 2004 în prezența lui Otto ADLER, Președintele Asociației Supraviețuitorilor Holocaustului din România - își propune: „...*antrenarea în activitățile sale a cât mai multe persoane din domenii cât mai variate, pentru cunoașterea, înțelegerea și aprofundarea civilizației și istoriei poporului evreu, din cele mai vechi timpuri și până astăzi*” (... din Programul centrului).

Cu acest prilej prof. univ. dr. Marius Ioan GREC – Directorul centrului a avut cu Otto ADLER un interesant dialog ... redăm câteva fragmente ...

Marius Grec (M.G.) – “Domnule Otto Adler, președinte al Asociației supraviețuitorilor holocaustului din Romania, vă aflați în Arad de mai bine de 48 de ore și veți pleca peste câteva ceasuri. Care sunt impresiile dumneavoastră după această scurtă vizită?”

Otto Adler (O.A.) – “Vizita mea la Arad este după o întrerupere de peste 40 de ani, de când nu am mai fost la Arad. Și dacă în general orasul nu s-a schimbat, am constatat niște schimbări care pur și simplu mă uluiesc.

Prima mea întâlnire cu arădenii a fost ... într-un cimitir, unde am ascultat niște vorbe și unde am strâmbat din gură cu niște oameni care de la bun început m-au cucerit.

A doua întâlnire a fost la un fel de inaugurare formală a unei încăperi. Ei bine la această lucruri formal am întâlnit alți oameni, care au vorbit într-un fel care pur și simplu m-a entuziasmat. Și pe urmă ne-am întâlnit din nou, ieri, la prima ședință de lucru a acestui **centru de iudaism**. Pot să spun că am fost entuziasmat. Nu numai pentru ce s-a făcut, ci pentru atmosfera generală care a existat, o atmosferă de înțelegere reciprocă. O atmosferă de omenie ... poate fac o exagerare stupidă dacă spun că pentru mine Aradul reprezintă un punct de origine a unei mișcări sufletești absolut modernă și necesară epocii noastre de înțelegere între oameni, sigur că e deocamdată o scară mică, dar pornește dintr-un oraș cu mare, mare vechime și cu niște oameni extraordinari și eu sunt convins că va avea o continuitate într-un sens, cel mai frumos al cuvântului. Am

cunoscut clerici de o valoare excepțională, începând de la un Episcop și cotinuând cu un tânăr capelan de rituri complet diferite. Am cunoscut cadre universitare într-o universitate care a realizat niște chestii absolut de necrezut. Pe lângă faptul că a reușit să strângă un colectiv didactic deosebit de valoros, deci a asigurat *softul* universității, dar a asigurat și *hardul* universității. Niște clădiri vechi care au suferit niște transformări și la propriu și la figurat. Am văzut niște săli de curs ultramoderne într-o clădire care cred că trece bine de sută de ani, am văzut un birt transformat în bibliotecă, am văzut niște lucruri care pur și simplu m-au covârșit.

Plec de aici cu o încântare, abia aștept să le povestesc prietenilor mei ... că am văzut niște miracole, care sunt miracole de bine. Astea sunt impresiile mele generale despre Arad. Să dea Dumnezeu să mai rezist fizic și psihic să mai viu și altădată la Arad să văd și progresele care s-au înregistrat. E aproape de necrezut o Universitate care trăiește, am înțeles de circa 15 ani, să facă ce s-a făcut la această Universitate. Nu-mi vine să cred. Vreau să spun că eu mi-am trăit toată viața într-o Universitate. Sigur, această Universitate e la București, n-are nici în clin, nici în mână cu Universitatea de aici, e vorba de fostul Institut politehnic, actualmente Universitatea tehnică, Politehnica București, dar am fost legat de tot felul de universități de-a lungul vieții mele, dar o Universitate care în 15 ani să facă din nimic o Instituție de învățământ superior care te face să-ți scoți pălăria și la propriu și la figurat, este întradevăr remarcabil.”

M.G. – ”Aseară am participat împreună la o dezbatere pe tema Holocaustului. Pentru prima dată în România se comemorează ziua Holocaustului. Care este impresia dumneavoastră după masa rotundă de seară, care s-a prelungit spre trei ore ?”

O.A. – ”Vreau să vă spun, în primul rând, că această masa rotundă a avut loc cu un program de o varietate extraordinară, legată de aceeași temă, varietatea a fost însă foarte mare. De la fapte istorice, la studii de psihologie socială, la amintiri, la analiza morală a copilăriei întreruptă violent prin moarte, la când trebuie începută acțiunea de lămurire a gravității Holocaustului, un fapt istoric general și ca un exemplu extraordinar de prost și care nu trebuie urmat, într-un cuvânt au fost niște luări de cuvânt, niște lucrări care au fost impresionante nu numai prin conținutul lor, ci prin diversitatea structurii care a îmbrăcat acest fenomen al Holocaustului, prin seriozitatea cu care cei care au vorbit au studiat problema. Într-un cuvânt, din această ședință s-a desprins, cu exactitate și cu claritate o idee extraordinar de importantă: Holocaustul este, dacă ați citit Vechiul Testament, de fapt, procesul de ardere a resturilor animale rămase în urma jertfelor. Analogia s-a făcut cu faptul că și nemții trebuiau să ardă cadavrele, în ultima etapă a procesului de exterminare.

Procesul era însă mult mai complex: selecția, trimiterea într-un fel de grădină în care așteptau să termine „șarja” anterioară, vestiarul în care se dezbrăcau și li se spunea că sunt trimiși la baie, apoi camera de gazare.

La final în cameră găseau o piramidă de morți, pentru că fiecare încerca să urce cât mai sus pentru a respira puțin aer. Această piramidă era dezasamblată acolo, de unde urma camera cuptoarelor ... deci, Holocaustul nu reprezintă decât un capitol nenorocit dintr-un caz particular. Denumirea din ebraică, *Shoah*, care semnifică *tragedie*, e mult mai aproape de adevăr...”

În fiecare an, la 9 octombrie, este marcată, la nivel național, **Ziua Holocaustului**, instituită prin **Hotărârea de Guvern nr. 672/5 mai 2004**, în urma propunerii făcute de **Comisia Internațională pentru Studiarea Holocaustului în România**, condusă de Elie WIESEL (1928-2016), laureat al premiului Nobel pentru Pace în 1986.

DOCUMENTAR-Aradul în timp

GHEORGHE SLĂV – PRIMUL SCRITOR AL COMUNITĂȚII BAPTISTE DIN ROMÂNIA

Mihai HANDARIC

Prin numele pe care îl poartă, Editura și Revista Gutenberg își leagă existența de una din cele mai mari descoperiri și revoluții ale umanității: Tiparul. Începuturile tiparului se pierd în negura vremii. Se pare că pentru prima dată tiparul a apărut în Coreea și în China. Bi Sheng ar fi inventat tiparul cu litere mobile. Prima carte tipărită a fost o carte religioasă Budistă, în anul 1377. Cu toate acestea nici o carte nu a fost tipărită la o scară foarte largă. În Europa, după încercări repetate de tipărire a unor texte, folosite ca teste, prima carte din lume care a fost tipărită în masă a fost Biblia. Inventatorul tiparului cu litere metalice mobile din Europa se numește Johanness Gensfleisch, care ulterior și-a luat numele după cartierul în care locuia: Gutenberg. Noi îl cunoaștem sub numele de Johanness Gutenberg.

Demn de remarcat că primele cărți tipărite atât în Asia cât și în Europa, au fost cărți de învățătură spirituală. După ce pune la punct tiparul, testându-l cu alte texte, Gutenberg decide pe 23 februarie 1455, să o tipărească Biblia. Interesul omului pentru dimensiunea spirituală a existenței, pentru cunoașterea mesajului Bibliei, îi garanta într-un fel inventatorului și succesul economic al afacerii sale.

Importanța Bibliei este dovedită și de faptul că primele universități din lume, înființate în Europa, au început ca școli de teologie, unde se studia Biblia cu scopul echipării clerului. Ulterior universitățile și-au diversificat oferta educațională. Este vorba despre universitățile din Paris, Oxford și Cambridge.

Gutenberg este considerat de unii cel mai mare inventator al umanității (Răzvan Moceanu, “Biblia lui Gutenberg – ... Paradoxul existenței celui mai important inventator din istorie”). Însăși Scriptura afirmă că lucrurile “ascunse sunt ale Domnului Dumnezeului nostru, iar cele descoperite sunt ale noastre și ale fiilor noștri pe veci, ca să plinim toate cuvintele legii acesteia” (Deuteronom 29:29).

Apariția tiparului a favorizat decisiv răspândirea Protestantismului în Europa în secolul XVI. Statisticile confirmă că în primii o sută de ani de la inventarea tiparului: 1455-1550, s-au tipărit în jur de 35000 de cărți. Spre deosebire de perioada anterioară, în care cărțile se multiplicau de mână. Prețul unei cărți tipărite era mult mai mic decât al unei cărți copiate de mână. Este adevărat că la început, prima ediție a Bibliei Gutenberg era foarte scumpă. Ulterior, datorită creșterii numărului de edituri în Europa și în lume: la Paris, Oxford, Spania, Franța, costul unei cărți a scăzut considerabil.

Efectele descoperirii tiparului au avut implicații deosebite și în România. Românii se pot lăuda ca fiind printre primii care au contribuit la dezvoltarea tiparului în Europa de Răsărit. Ieromonahul ortodox Macarie a publicat în 1508 prima carte în slavonă, intitulată *Liturghierul lui Macarie*; la aproximativ 50 de ani de la inventarea lui în Europa. De asemenea, Transilvania fiind în vremea Reformei Protestante sub autoritate maghiară, avea un număr însemnat de naționalități conlocuitoare: maghiari și sași protestanți, care s-au folosit de tipar pentru a face de cunoscut crezul atât membrilor

comunității de credință cât și locuitorilor din regiune, de altă confesiune, populația majoritară fiind ortodoxă.

Atât Editura Gutenberg din Germania cât și Biserica Creștină Ortodoxă din România au decis ca prima carte tipărită să fie una religioasă. Analizând oferta de carte a Editurii Gutenberg Univers din Arad, putem observa că de-a lungul timpului a fost deschisă către literatura religioasă. A tipărit nenumărate cărți religioase, reviste și calendare creștine. Iar Revista Gutenberg a editurii a publicat de-a lungul celor patruzeci de ani, nenumărate articole și texte religioase. De aceea considerăm că este oportun să informăm cititorul cu ocazia Jubileului Gutenberg 50, și în legătură cu impactul pe care tiparul și cartea religioasă în general l-a avut și asupra apariției și evoluției confesiunii creștine baptiste din România. Și în acest caz, Aradul a jucat un rol central.

Să ne reamintim că printre realizările orașului de pe malurile Râului Mureș se numără și spiritul de toleranță. Aici au trăit mai multe etnii, fiecare având confesiunea ei religioasă. Orașul este recunoscut ca un model de conviețuire în armonie între locuitori. Se oferă ca o paradigmă pentru soluționarea tensiunilor interetnice și interconfesionale. A fost Capitala Politică a Unirii Românilor din cele Trei Principate, din anul 1918.

Referitor la subiectul acestui articol, vom observa că Județul Arad a reprezentat și centrul formării și dezvoltării confesiunii creștine baptiste din Transilvania. Reprezentanții confesiunii din această regiune au preluat conducerea întregii denominații baptiste la nivel național. Primul seminar Teologic Baptist din România a fost înființat la Buteni în Județul Arad, în anul 1921. Aici erau echipați tineri care studiau Biblia pentru a deveni conducători slujitori ai bisericii.

Un alt motiv deosebit pentru care Aradul s-a impus politic, cultural și religios, a fost pentru că aici s-au înființat primelor școli înalte cu predare în limba română din România. În anul 1812 s-a fondat prima școală românească din țară, care pregătea cadre didactice, numită: “Înălta Școală Pedagogică a Națiunii Valahe.” A fost una dintre primele școli pedagogice din Europa.

Tot în Arad, după numai zece ani, în 1822 a fost înființat primul Seminar Teologic Ortodox din România, care pregătea în limba română preoți pentru Biserica Ortodoxă. Cele două școli înalte din cetatea Aradului, cu predare în limba română, au fuzionat în anul 1876, după ce Transilvania a fost integrată în Imperiul Austro-Ungar, în 1867 (Padurean Maria, “Preparandia din Arad 200 de ani de la înființare”). În acest oraș s-a pus un accent deosebit pe carte și studiu. Realizările în domeniul educației la nivel înalt, au avut un rol important în dezvoltarea ulterioară a educației și culturii atât în domeniul laic cât și în cel religios.

Începuturile baptiștilor

Ideile Baptiste au pătruns printre români, imediat după formarea primului Regat al României, odată cu Mica Unire din 24 ianuarie 1859 dintre Moldova și Țara Românească. Deschiderea către Europa a favorizat și circulația de idei între națiuni, inclusiv a ideilor religioase. Societatea Biblică Britanică fondată în anul 1804, și-a propus să tipărească Biblia în diferite limbi. Acestea puteau fi achiziționate la un preț acceptabil de cetățeni. Colportorii de Biblii distribuiau exemplare ale Scripturii în diferite regiuni.

De asemenea ideile promovate la Revoluția din 1848 din Europa, au reaprins idealul de libertate a românilor, care după mai bine de zece ani, au realizat unirea

Moldovei cu Țara Românească. S-a creat un contextul favorabil și circulației noile idei religioase provenite din Occident. Românii au fost confrunțați cu învățătura baptistă pe filieră germană, prin intermediul misiunii inițiată de Gerhard Onken, un luteran din Germania, care a adoptat ulterior baptismul Marea Britanie. În anul 1848, anul Revoluției din Europa, Onken este implicat în publicarea primei reviste baptiste intitulată „*Das Missionblatt*,” care se tipărea regulat și oferea informații religioase în toată Europa.

Prima biserică baptistă de limbă germană a fost înființată la București în anul 1867. În Transilvania prima biserică baptistă maghiară a fost înființată în anul 1874, la Salonta. De aici ideile baptiste au fost răspândite atât printre maghiari cât și printre români. Prima biserică baptistă română a fost înființată la Chesa în 1886. În anul 1892 s-a înființat Biserica Baptistă din Curtici. Ulterior Biserica din Curtici devine un centru de răspândire a învățaturii baptiste, atât prin misiune cât și prin literatură.

Gheorge Slăv

Este momentul să oferim câteva informații despre viața și activitatea primului scriitor, pe care trebuie să îl includem și printre primii editori ai conferințelor baptiste din România. Este vorba despre Gheorge Slăv. Deși în general este recunoscută poziția acestuia ca primul intelectual baptist din țară, există totuși și păreri diferite. Biografia lui se încadrează între Mica Unire, din 1859, și Marea Unire din 1918. El a fost un scriitor prolific, dar și printre primii editori de literatură religioasă baptistă.

S-a născut în anul 1869, dintr-o familie de țărani. A urmat Școala Normală Preparandă din Arad. Era de statură mijlocie, cu ochi vii și tăioși, având mustați stufoase, și cu o vorbire „cam pripită.” A ajuns învățător confesional greco-oriental. În anul 1902 s-a convertit la denomiția baptistă, în urma studierii Bibliei într-un grup din Aciuța. La Preparandă a dobândit o educație aleasă ca pedagog, dar și o cultură generală vastă. A ajuns să fie considerat reprezentantul de bază pentru bapțiștii români din întreaga țară și pentru că cunoștea limba germană și maghiară.

Era apreciat de comunitatea baptistă din țară, dar și internațional. Datorită statutului profesional pe care îl avea, era foarte apreciat atunci când era invitat să viziteze o biserică, la o întrunire a cercurilor de biserici, sau la diferite sărbători. A fost foarte iubit de credincioșii bapțiști. Era respectat de conducerea Uniunii baptiste din Budapesta, dar și de toți pastorii din Transilvania. A fost un prieten sincer, și un cercetător asiduu. Din nefericire pe 5 octombrie 1919 a murit răpus de o grea suferință.

Istoricul Alexa Popovici mărturisește că Gheorghe Slăv a fost „pionierul literaturii baptiste române.” A fost primul scriitor baptist din România și a scris prima carte pentru bapțiștii români. Era un dascăl foarte cunoscut, cu o reputație deosebită. Misiunea lui s-a concentrat și asupra literaturii scrise. Imediat după convertirea sa, a început să scrie articole și studii biblice bine argumentate cu texte biblice. Unele texte au fost publicate, iar altele au fost scrise de mână. Profitând de pregătirea pe care a avut-o.

Scriitor

Slăv a scris primele cărți religioase ale bapțiștilor din România. A scris „*Evangelhia și focul*,” „*Lanțul s-a rupt*,” „*Mai este o lume*,” etc., și a tradus cărți din alte limbi. Cartea „*Evangelhia și focul*” prezintă crezul baptist argumentat cu texte biblice. Popovici observă că autorul folosește în exces versete biblice, ceea ce duce la pierderea

farmecului literar. Cartea avea un scop catehetic. În primul capitol prezintă 39 de argumente în favoarea sistemului de organizare a bapțiștilor, susținute cu versete biblice. Cartea prezintă uneori o însiruire de texte care vor să susțină o idee. Educația sa pedagogică l-a ajutat ca scriitor. În vremea respectivă cartea *Evanghelia și focul* era a doua citită de bapțiști după Biblie. În general fiecare familie deținea un exemplar.

O altă carte scrisă de Slăv se intitulează: „*Mai este o lume*,” conținea 24 de pagini. Autorul argumentează cu versete biblice ideile formulate. Nu are concluzii personale. El încearcă să demonstreze faptul că există o lume viitoare și o răsplată pentru cei credincioși. Coperta ultimei ediții conține o poză cu autorul, în genunchi și explicând Biblia. Cartea a fost larg răspândită printre credincioși. În anul 1918, acest volum a fost publicat pentru românii din America, de către Pavel Vucu.

Ulterior, a fost realizată sub formă de afiș, care avea dimensiunile 60mm/100mm. Cartea a fost folosită și ca manual pentru studiu biblic organizat în biserici. În cadrul studiilor biblice porțiuni din carte cu versetele biblice aferente erau citite pe rând de credincioși, urmând apoi comentariile participanților pe marginea ideii din carte.

În anul 1905, a tradus o carte din limba maghiară intitulată „*Fasiunea (pasiunea) credinței și întocmirea ei*.” Era împărțită în 15 capitole numite *încheieturi*. Volumul avea următoarele secțiuni: Biblie, Dumnezeu, păcat, Mântuire sau Răscumpărare, etc. Slăv s-a evidențiat în privința corectitudinii traducerii. La vremea respectivă un exemplar se vindea cu o coroană. Autorul a mai scris și alte broșuri ca *Istoria Mariei Jones*, și *Despre lipsa de dărnicie*.

Editor

Gheorghe Slăv a avut un rol deosebit și în editarea primelor reviste baptiste în România. Prima revistă baptistă publicată se numea: „Adevărul.” A fost înființată 1900, de Gheorghe Șimonca din Curtici, pe atunci student la Drept. A doua revistă s-a intitulat: „*Steaua Dimineții*.”

A fost înființată la Tulca, în anul 1903, avându-l ca redactor pe Mihai Brumar, ajutat de Gheorghe Slăv. În anul 1904 apare cea de a treia revistă, intitulată „*Lumina Lumii*,” al cărei editor a fost Gheorghe Slăv. Pe prima pagină sunt înregistrate ca motto, cuvintele lui Hristos din Ioan 8:12 „Eu sunt Lumina Lumii...” Avea 16 pagini, cu un conținut bogat și variat. La fiecare număr, Slăv publica și un supliment de 8 pagini, cu o predică a marelui predicator englez C.H. Spurgeon, numit și regele predicatorilor. Suplimentul avea titlul „Vestea mântuirii.” Slăv a contribuit educarea slujitorilor bisericii în domeniul predicării. Prețul unui abonament anual era de 2 coroane și 40 de florini (Alexa Popovici, *Istoria Bapțiștilor din România*).

Începând cu luna ianuarie 1905, a trimis un exemplar al revistei și regelui Carol I, a României și împăratului Nicolae al II-lea a Rusiei. Primarul Aradului a permis ca revista să fie distribuită în librării, și la chioșcurile de ziare.

Bapțiștii practică închinarea publică prin cântare. Slăv a avut un rol important și în acest domeniu, contribuind la tipărirea și îmbogățirea cărții de cântări. În 1903 a fost numit să revizuiască și să îmbogățească volumul. El a mai adăugat încă 143 de cântări la cele 200 care existau deja.

Slav a depus o muncă susținută, traducând din engleză, germană, rusă sau maghiară, altele fiind compuse de credincioși români anonimi. Interesul comunității pentru această carte este dovedit de faptul că cererea depășea oferta. Credincioșii au fost

informații de mai multe ori că stocul fusese epuizat, în 1903, 1907, 1912, 1917 și 1919. Până în anul 1919, au fost publicate șase ediții.

Reprezentant oficial

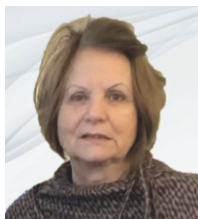
Prin poziția pe care a câștigat-o ca autor și editor de literatură, Slăv a devenit unul din reprezentanții de seamă ai bapțiștilor din țară. Deși unele biserici baptiste au apărut la București, Cataloi (Tulcea) și în Bucovina, totuși ulterior, datorită unor personalități importante ca Gheorghe Slăv și alții, Aradul a preluat conducerea denominației.

Slăv a fost un colaborator apropiat al lui Teodor Sida, care a fost și primar al localității Buteni în 1898-9. Slăv alături de Sida au devenit parte din echipa oficială a bapțiștilor din acea perioadă. În anul 1913, cei doi au participat la hirotonisirea lui Constantin Adorian, ca pastor al Bisericii Române din București. Sida era un eminent predicator al bapțiștilor, deși nu a avea o educație înaltă, și Slăv un intelectual apreciat.

Cei doi erau recunoscuți la nivel internațional. Bapțiștii din București au aflat de credincioșii din Ardeal, prin intermediul liderilor din Germania. Sida și Slăv au fost recunoscuți și trimiși ca reprezentanți oficiali, național și internațional. Vizita lor a avut loc de Crăciun. Cu ocazia acestei vizite s-a organizat, în zilele de 27,28,29 decembrie, Prima Conferință Baptistă Română din București. Sida a venit îmbrăcat cu haine specifice portului popular din Buteni, arătând ca un voievod, iar Slăv avea o figură impunătoare de savant, având o vorbire plăcută și interesantă, cu un limbaj împeștriat cu vorbe provinciale, cu arhaisme. Vizita lor a marcat profund comunitatea bapțiștilor din București. Tot cu această ocazie s-a constituit Cercul Bisericesc din Regatul României, care cuprindea: Bucureștiul, Cernavodă, Arabagii și Jegălia.

Bibliografie consultată

- Bel, Vasile, "George Slăv – primul intelectual convertit la bapțiști," în <https://istoriebaptistablogul.blogspot.com/2016/04/george-slav-primul-intelectual.html>. Accesat 06.01.2022.
- Bunaciu, Ioan, *Crâmpeie de istorie*, Oradea: Editura Universității Emanuel, 2006, p. 18.
- Handaric, Mihai, „Georgiu Slăvu – Istoriografie,” în *Arhiva Baptistă*, nr. 1 – Mai 2019, p. 6-8. "Istoricul Uniunii Bisericilor Creștine Baptiste din România," în <https://uniuneabaptista.ro>. Accesat 7 ianuarie 2022.
- Moceanu, Răzvan, "Biblia lui Gutenberg – prima carte din Europa tipărită în masă. Paradoxul existenței celui mai important inventator din istorie," din <https://www.radioromaniacultural.ro/documentar-biblia-lui-gutenberg-prima-carte-din-europa-tiparita-in-masa-paradoxul-existentei-celui-mai-important-inventator-din-istorie/>. Accesat 6 ianuarie 2022.
- Padurean, Maria, "Preparandia din Arad 200 de ani de la înființare," în <http://csms.ro/preparandia200/index.php?p=9>. Accesat 7 ianuarie 2022.
- Popovici, Alexa, *Istoria Bapțiștilor din România. Trei volume într-o singură carte. Vol 1 1856-1919, Vol 2 1919-1944, Vol 3 1944-1989*, Oradea: Editura Făclia, ed.rev., 2007, p. 60, 197-214.
- 'Societatea biblică britanică și străină | organizație religioasă,' 02 Nov, 2020. Accesat 7 ianuarie 2022.

DOCUMENTAR-Aradul în timp

ALTE NUME, ACEEAȘI MENIRE . . .

Iulia PINTEA

Imaginea școlii, locul sacru unde se zidește mintea, o port în suflet, fie că este cea în care am intrat cu emoție ca prim-învățăcel, fie imaginea altora în care m-am format, dar mai cu seama imaginea acelor în care am avut menirea de a-i forma pe alții.

Și dintre multele în care menirea mi-a fost de a-i forma pe alții, mă voi referi la cea din urmă, care pare că e cea dintâi.

În septembrie, 2006, ȘCOALA GENERALĂ NR. 5, așezământ de instrucție și educație, împlinea **40 de ani de existență**, 40 de ani de viață pentru cei care au slujit pe altarul ei și pentru cei care s-au hrănit cu fructul învățaturii.

Până atunci, școala aceasta a purtat multe nume. La început, în acel an al înființării 1966, s-a numit ȘCOALA GENERALĂ NR. 31.

Un an mai târziu, din 1967 și până în 1974, LICEUL NR. 5, liceu de prestigiu, cu absolvenți valoroși, din rândul cărora face parte **Floare Ranta, o erudită**, care cu pricepere, dăruire și nemăsurată trudă conduce Revista Gutenberg.

Apoi alte nume, ȘCOALA GENERALĂ NR. 22, ȘCOALA GENERALĂ NR. 16 cu treapta I de liceu, ȘCOALA GENERALĂ NR. 5, ȘCOALA GENERALĂ cu clasele I-VIII NR. 5, pentru ca în anul 2002 să revină la numele ȘCOALA GENERALĂ NR. 5.

Nume mereu schimbate, dar și aspectele privitoare la formă au luat un alt chip, un chip înnoit.

Doar plopii care o străjuiau s-au lăsat înfrânți de barda timpului, înălțimile lor regăsindu-se în înălțarea elevilor spre cunoaștere.

ȘCOALA GENERALĂ NR. 5 și-a asigurat un bun renume prin entuziasmul și profesionalismul cadrelor didactice și al managerilor săi, prin calitatea elevilor, prin seriozitatea și disciplina ce domina aici, calități pentru care a fost ȘCOALA căutată de părinți și elevi din municipiu și județ.

ȘCOALĂ, **de trei ori** cu titlul "ȘCOALĂ EUROPEANĂ".

Cu o zestre bogată, acumulată în timp prin munca asiduă a întregului colectiv didactic și administrativ, prin interesul, strădania și ambiția directoarei Maria Pașcalău, avându-i alături pe directorii adjuncți Daniela Lazăr, Mihai Burcău și Diana Lădăriu – director educativ, în anul 2016, școala avea să cunoască marea schimbare.

Ia ființă LICEUL NAȚIONAL DE INFORMATICĂ, un ideal al directoarei care a considerat că județul Arad, Aradul, acest oraș însemnat, are nevoie de un liceu de informatică.

Și liceul cu propria "personalitate" a pornit la drum cu mare responsabilitate.

Are aproape 1500 de elevi cuprinși în cele trei trepte: primară, gimnazială, liceală, peste 100 de cadre didactice și personal didactic auxiliar (bibliotecar, laborant, secretar-șef, contabil-șef, administrator de patrimoniu, informatician).

Personalul nedidactic își are rolul vizibil în sporirea gradului de confort al elevilor, iar cele trei corpuri de clădire, Corpul B – fosta Școală Generală Nr. 5, Corpul A – fostul Liceu Tehnologic ”Iuliu Maniu” și Corpul C – Sala de sport, sunt realizate la standarde europene.

Și dacă Aradul este orașul al cărui nume s-a auzit rostit apăsător în statul Maryland cu cea mai titrată Universitate în tehnologia roboților de pe continentul american, meritul este al bravilor membri din echipa ”Delta Force” din Liceul Național de Informatică.

”DELTA FORCE LNI, clasată în Top 10 la cea mai prestigioasă competiție de ROBOTICĂ din LUME!”.

Întregul echipaj primit la Ambasada României din SUA de către **ambasadorul Andrei Muraru** avea să audă cea mai valoroasă apreciere: **”Voi sunteți adevărații ambasadori ai României cu care ne mândrim!”**

***

Câtă mândrie! Câtă mulțumire sufletească! Să le trăiți din plin voi, promotorii, pilonii acestui înălțător proiect! În primul rând mă refer la persoana mereu în căutarea ineditului, **prof. Maria Pașcalău, directoarea liceului**, apoi la cei ce i-au fost alături neobosiți, uneori zi și noapte, directorii adjuncți, cadrele didactice, personalul nedidactic.

Înscrișul de pe fațada clădirii **”Liceul Național de Informatică – Școală Ambasador – Școală Europeană”** este pecetluit prin numele tuturor care au contribuit la minunăția de azi.

***

Această școală arădeană, cu **mulțime de nume vreme de 56 de ani**, dar cu aceeași menire – de a pregăti tineri capabili să cunoască și să dobândească noi valențe informative și formative pentru a răspunde cerințelor societății în continuă transformare – **a fost pentru mine și soțul meu, mai bine de un sfert de veac, locul unde făclia a ars pentru a-i lumina pe alții.**

Părăsind școala, fie că este locul de unde pleci cu bagajul pregătit pentru viață, fie că este locul sacru unde ai zidit minți, îți spui:

”Nicăieri nu e mai bine!”

***

DOCUMENTAR-Aradul în timp

SCHITUL "CUVIOASA PARASCHEVA" DIN SATUL BODROGU VECHI

Delia CHEVEREȘAN

Marele istoric Nicolae Iorga cercetând trecutul bisericesc al Transilvaniei și al vieții religioase a românilor, vizita în anul 1904 și Mănăstirea Hodoș-Bodrog. Călăuză i-a fost tânărul dascăl Petru Ugliș, proaspăt absolvent al Preparandiei din Arad, numit învățător în satul Bodrogu Vechi. Mărturiile istoriei sale seculare vorbesc despre bogăția duhovnicească a mănăstirii, care trece dincolo de timp și spațiu.

Poate că „Atunci” și „Acolo”, Nicolae Iorga, identificându-se pe deplin cu locurile și poveștile lor, afirma: „Fiecare loc de pe pământ are o poveste a lui, dar trebuie să tragi bine cu urechea ca s-o auzi și trebuie un gram de iubire ca s-o înțelegi”.

Și Schitul „Cuvioasa Parascheva”, așezământ monahal al Episcopiei Aradului, situat în apropierea satului Bodrogu Vechi are propria poveste care se împletește cu cea a mănăstirii.

„De treci codri de aramă”, când „frunza-i încă rară”, ascultând în taină „mersul cârdului de cerbi” ori pe cărări boltite, simfonia pe mii de note discordante și totuși armonice ale cântărețelor pitite în ramuri, dai peste un tărâm de basm, un colț de Rai, binecuvântat de Dumnezeu, încărcat de istorie și poleit în aura legendei.

O poiană largă, tivită de păduri de salcâm, care te îmbată în fiecare primăvară cu mireasa dantelată a florilor, a fost locul ales în anul 2000 pentru așezarea unui lăcaș de cult, Schitul „Cuvioasa Parascheva”. Alegerea locului nu a fost întâmplătoare. Sute de ani Mănăstirea Hodoș- Bodrog și satul care îi poartă numele se aflau pe malul drept al Mureșului, înconjurate de păduri seculare. De-a lungul râului s-au așezat sătulețele Hodoș, Bodrog și Popin, comunități mici care își acordau necondiționat ajutor în timpul deselor incursiuni ale cotropitorilor. Principii valahi, Neagu de Hodoș ori Ahtum, posibili protectori ai mănăstirii, au dăruit-o cu pământuri și păduri. Mănăstirea avea în locul ales pentru schit un canton pentru paza pădurii.

Datorită deselor revărsări ale Mureșului, albia râului s-a lărgit mereu, amenințând satul și mănăstirea. În anul 1839 cursul Mureșului a fost deviat la nord-vest de mănăstire, despărțind-o pentru totdeauna de bătrânul sat. A fost un moment greu de înțeles pentru bodrogani, care socoteau mănăstirea „casa lor”. Aici veneau să se roage, să se închine la Icoana Făcătoare de Minuni, să deslușească tainele învățaturii, să-și unească destinele prin căsătorie, să-și boteze copiii, timp de sute de ani. Tot mănăstirea i-a ajutat să-și aline zburciunile și durerea. Le-a dăruit cărămida pentru a se ridica în satul vitregit de soartă o bisericuță cu hramul „Buna-Vestire”, care s-a sfințit în anul 1952. Cinci decenii bisericuța albă străjuită de teii de-o seamă cu ea, a fost mândria sătenilor.

În anul 1948 mănăstirea a fost deposedată de toate averile de către regimul comunist. Și-a redobândit bunurile în urma retrocedării, după inundațiile din anii 1970, 1975, care au afectat grav satul Bodrogu Vechi. Sătenii au fost obligați să-și părăsească vatra strămoșească. Bisericuța a avut același destin. Mureșul a ajuns la câțiva metri de zid, malul s-a surpat, unul dintre teii s-a prăbușit și o fisură în altar i-a grăbit sfârșitul.

Mănăstirea Hodoș-Bodrog salvează bisericuța de la prăbușire, strămutând-o în incinta nou-înființatului lăcaș, situat în pădurea din apropierea satului, unde odată era cantonul mănăstiresc.

La Praznicul Intrării Maicii Domnului în Biserică (21 Noiembrie), după Liturgia Arhierescă săvârșită la Mănăstirea Hodoș-Bodrog, soborul de preoți în frunte cu Preasfințitul Părinte Dr. Timotei Seviciu, Episcopul Eparhiei Aradului, s-au deplasat în pădurea mănăstirii, dincolo de Mureș. Prea Sfinția Sa a sfințit crucea și a pus piatra de temelie la viitoarea biserică din lemn cu hramul „Cuvioasa Parascheva” (14 Octombrie). Biserica din zid, paraclisul de iarnă a fost ridicată în partea dinspre miazănoapte a clădirii care adăpostește chiliile măicuțelor având hramul „Buna-Vestire” (25 Martie).

Biserica din lemn a fost ridicată câțiva ani mai târziu de către meșteri pricepuți. În anul 2012-2013 biserica și paraclisul au fost pictate, înzestrate cu jilțuri frumos sculptate, dăruite cu icoane prețioase, cu Sfinte Moaște. Pisania de deasupra ușii de la intrarea în biserică certifică datele privind istoricul acestui așezământ mănăstiresc.

Schitul „Cuvioasa Parascheva” este organizat pe principiul vieții de obște de sub povața Maicii Starețe. Programul zilnic al slujbelor este cel rânduit vieții mănăstirește: cele Șapte Laude și Sfânta Liturghie.

Odoarele cu care au fost înzestrate, impresionând prin frumusețea și eleganța lor, cântările măicuțelor, bunătatea și bucuria care le înnobilează chipul în sărbători ca și în zilele obișnuite, fac din acest loc un așezământ monahal cu o viață duhovnicească aleasă, care atrage credincioși și pelerini din țară și de dincolo de hotarele ei.

Din punctul de vedere a așezării geografice, Schitul „Cuvioasa Parascheva” se află la 2 km de satul Bodrogu Vechi și la 5 km de orașul Pecica. Accesul la schit se face pe DN 7, de la Arad către Pecica (16 km), apoi pe un drum comunal (E 68) înainte de intrarea în Pecica, la stânga (5 km) și prin pădure pe un drum parțiat pietruit, la dreapta (1 km) până la biserică. Indicatoarele rutiere orientează pe toți cei care se îndreaptă spre schit.

Natura primitoare, pădurea fascinantă în orice anotimp, aerul curat dar, mai ales, atmosfera de pace, de liniște și de rugăciune ne transpun mereu într-o altă dimensiune în care ne simțim împăcați cu noi înșine și cu lumea.

***

DOCUMENTAR-Aradul în timp

BUCURAȚI-VĂ DE BUCURIA SCRISULUI

Valeriu ILICA

Redactată rapid și expedită imediat, în regim de urgență, în vara lui 1521, **Scrisoarea lui Neacșu din Câmpulung**, adresată lui Hans Benkner, judele Brașovului, iată, tocmai a împlinit frumoasa vârstă de 500 de ani. Scrisă în taină, sub presiune și în mare grabă, dar într-un stil sobru, simplu și concis, accesibil, fluent și convingător, documentul a stârnit – încă de la descoperirea lui de către Nicolae Iorga – atenția și interesul, mirarea și curiozitatea specialiștilor. Că au fost critici sau istorici literari, filologi, lingviști ori cercetători în domeniul istoriei, științei și strategiilor militare, toți au considerat manuscrisul ca fiind primul și cel mai vechi text românesc, evident, păstrat în arhive și ajuns *în original* până la noi.

Trimisă, cel mai probabil, prin curier special, sigur și de mare încredere, **Scrisoarea** îl informa pe mai marele Brașovului despre mișcările trupelor sultanului Soliman „magnificul”, pornit el însuși pe Dunăre în sus, chitit să cucerească Belgradul, Buda și Transilvania. Din lipsă de timp și de spațiu, dar și din rațiuni de altă natură, amenințările directe și pericolul iminent pentru Țările Române sunt doar sugerate în conținutul mesajului transmis – confidențial, prin excelență, secret și special în totalitate.

Aluziile la jafurile, crimele și lotriile, la pârjolul, distrugerile și atrocitățile pe care le săvârșea „pandemia otomană” pe unde năvălea, sunt suficiente pentru un avizat și în măsură să conducă la o corectă, completă și exactă evaluare a situației – alarmantă și gravă, din toate punctele de vedere.

În paranteză fie spus, doar întâmplarea cu turcul a făcut ca primul text românesc să fie o „notă informativă”. Iar, după criteriile de astăzi, un „document strict secret de importanță deosebită”. Cu trei de zero. E bine să se știe!

Renunțând la modul de adresare savant și oficios, protocolar, alambicat și greoi, specific epocii, autorul **Scrisorii** reușește în doar șapte fraze și cu 190 de cuvinte, după cum ne asigură prof. Dr. George Ene, să prezinte o situație operativă și politico – militară în toată complexitatea, evoluția și imprevizibilul ei. Deși prudent, chiar zgârcit cu cuvintele și cu explicațiile, Neacșu Lupu scrie cu suflet și din suflet. Din suflet de boier pământean. De patriot și de adevărat creștin. Supus analizei critice și evaluărilor filologice sistematice, textul **Scrisorii** i-a condus pe toți exegeții la concluzia potrivit căreia, în perioada primelor decenii ale secolului al XVI – lea, limba română era vorbită curent și fluent. Evoluase vizibil și se structurase pe un fond latin, specific limbilor romanice. Asta, dacă facem abstracție de celebra, repetată și arhicunoscuta formulă de adresare a boierului Neacșu – un melanj între română și slavonă : „, *i pak dau știre domniei tale za lucrul turcilor*”... Toți cercetătorii – și nu au fost deloc puțini – susțin că în vremea aceea româna era o limbă vie și de circulație orală, preponderent vorbită și numai arareori scrisă. O limbă a muntelui, a văilor și a

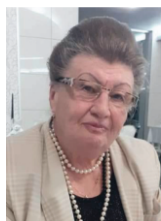
plaiului. Mai exact, limba baciului necunoscut din Miorița. A ziditorilor de schituri și paraclise, de conace, troițe și mânăstiri. În fine, o limbă care, în deceniile și în secolele următoare, din rațiuni bine întemeiate, va fi preluată de Biserică și de tiparnițe, de grămăticii curților domnești și de cronicari. În același timp, **Scrisoarea** întrunește elementele constitutive ale unui argument lingvistic care confirmă – o dată în plus – prezența și viețuirea românilor în arealul carpato – danubiano – pontic.

Analizat fonetic, lexical și morfologic, textul **Scrisorii** emană parfum de cancelarie și patină de vechime. Așa stând lucrurile, categoric avea toate motivele Mihai Eminescu să susțină că sosit-a timpul, dar și datoria de „a turna în formă nouă limba veche și-nțeleaptă”. În ceea ce-l privește, Poetul a făcut-o ca nimeni altul. Cu asupra de măsură. **Scrisorile** sale (Dumnezeule, ce coincidență!) sunt cel mai grăitor exemplu. Dacă **Scrisoarea lui Neacșu** este unanim percepută ca un reper, ca primă bornă și punct de pornire a „scripturilor române”, **Scrisorile** lui Eminescu reprezintă – cu prisosiță – cheia de boltă și cartea de vizită, coroana, cetatea de scaun și Calea Lactee a acelorași „scripturi”. Toate cinci, ca de altfel întreaga sa operă poetică, sunt scrise într-o limbă nouă, dulce și mlădjet muzicală. Mereu tânără, „ferice” și vecinic primenită. De aceea, nu pun – și nu va pune nimeni – semnul egalității între ele. În schimb, liniuță de unire există. Le unește țara, țarina și țărâna. Condeii cronicarilor și cultura pașoptiștilor. Libertatea iobagului și jalba sârmanului. Codrii Carpaților și colindele copiilor. Dreptul de a crede și dreapta credință. Doinele și legendele, basmul și balada. Voința istoriei și destinul. Gândul cel bun și limba română.

Revenind la Neacșu, închei cu începutul. S-a vorbit atât de mult despre importanța, semnificațiile și meritul **Scrisorii** sale, încât a încerca să formulezi o judecată în plus ar fi o aventură. Și, totuși... Dacă mi s-ar cere să o caracterizez în doar trei cuvinte, le-aș avea imediat la îndemână și le-aș folosi fără ezitare: *parfum*, *patină* și *culoare*. Iar culoarea predominantă a **Scrisorii** e bucuria de a scrie românește. Chiar dacă bătrânul boier o face cu caractere chirilice. Așadar, să ne bucurăm de bucuria scrisului și să-i mulțumim limbii române pentru frumusețea, fantezia și farmecul cu care ne răsfășă. Să ne bucurăm, să-i mulțumim, dar, mai ales, să nu uităm nicicând că drumul parcurs de limba română de la **Scrisoarea lui Neacșu** la **Scrisorile** lui Eminescu n-a fost nici simplu și nici domol. Nici scurt, și nici ușor.

PS: Un cuvânt de prețuire și pentru Friedrich Stenner, brașoveanul care a arhivat-o, punând-o astfel la bună, sigură și veșnică păstrare.

***

DOCUMENTAR-Aradul în timp

ANIVERSĂRI ARĂDENE

Restituiri

Florica R. CÂNDEA

Mihai Beniuc

Născut la Sebiș, 20 noiembrie, 1907 (d. 24 iunie 1988)

Un exponent al poeziei patriotarde dar și de dragoste.

Este absolvent la Liceului „Moise Nicoară” (unde a și debutat, 1926, în revista Laboremus) din Arad, apoi al Facultății de Litere și Filosofie din Cluj.

A ocupat mai multe funcții, atât pe linie administrativă cât și cultural-literară, fiind, pe rând consilier la Ambasada României de la Moscova, președinte al Uniunii Scriitorilor din România, profesor universitar și membru al Academiei Române.

A studiat și în Germania, psihologia.

Se identifică cu istoria unui popor, de ardeleni ca și Goga, memorabile fiind versurile „de vrei să știi, nepoate, cine-am fost/istoria învaț-o pe de rost!”

Vibrația patetică, străbătându-i opera, aceasta i-a adâncit tonalitatea. Departe de a fi monocordă, lirica lui Beniuc are ramul unui măr la margine de drum! „Sunt măr de lângă drum...”.

Peste brumăria livezilor e, însă, floarea de cireș cântată și azi impecabil de Angela Similea: „Mă rog la floarea de cireș”.

Aron Cotruș

S-a născut la 2 ianuarie 1891 în comuna Hoșag, Sibiu (d. 1957, Detroit).

Legătura cu Aradul se datorează colaborării la ziarul Românul (1913).

Alte colaborări: Gazeta Transilvaniei, Luceafărul, Revista politică și literară, Gândirea, Salonul literar ș.a.

A condus biblioteca Sămănătorul din Arad.

În anul 1916, voluntar în armata austro-ungară, luptă pe frontul italian, unde e făcut prizonier. Concludentă este poema „România”, 1920. Iar dintre figurile trecutului, Horia și Eminescu, i-au înflăcărat simțirea.

Dinamic și vitalist, Cotruș s-a întors mereu la propriul „eu”, schițând când un senzualism demonic, când un lirism discursiv prozaic.

Ion Clopoșel

S-a născut la 22 noiembrie 1892 în Poiana Mărului, Brașov (fiul lui Ion Clopoșel și al Susanei, o familie de mineri).

Legătura cu Aradul datează din perioadele 1912-1916 și 1918-1919 când a fost chemat de Vasile Goldiș la redacția ziarului Românul. A colaborat cu Gazeta

Transilvaniei, Patria, Drapelul, Foaia Poporului.

Pseudonime: Traian Huniade, Horia Trandafir, Titu Popa, I.Săgeată, Gheorghe Ardeleanu, Poenaru, Babei, Euphraste, I.C.

În 1918 a fost închis la Seghedin deoarece făcea parte din Cercul unioniștilor. A fost profesor la Școala Normală confesională din Caransebeș și la Școala de Arte și Meserii din Brașov.

În 1924 înființează revista Societatea de mâine pe care o conduce până în 1945. Preocupările și convingerile iluministe au fost concretizate în volumul de istorie literară Antologia scriitorilor români (de la 1821 încoace 1917-1918), Amintiri și portrete, 1975.

A întreținut relații de corespondență cu înaintași iluștri, edificatoare în acest sens fiind scrisorile, de exemplu, către Al. Husar de la Universitatea Alexandru Ioan Cuza din Iași.

Volbură Poiană-Năsturaș

S-a născut la 13 martie 1890 în Galbeni, Roman, într-o familie de preoți.

Acest pseudonim literar aparține ofițerului Constantin I. Năsturaș. A mai semnat V. Poiana.

Este absolvent al Școlii de Ofițeri de Infanterie București (1910). A colaborat (după debutul din 1907) la diferite publicații, de exemplu: Cosanzeana, Patria, Cele Trei Crișuri, Familia, Freamătul, Dacia Traiană, Universul Literar, Viața Românească ș.a.

După 1944 a colaborat la Scrisul bănățan, Orizont, Flacara Roșie. Volumul de debut (1912) conține o Prefață semnată de Nicolae Iorga.

În 1923 a devenit membru al Societății Scriitorilor Români. Nicolae Iorga, preferând volumul „Spre viață” vede în Volbură Poiană-Năsturaș un poet lipsit de lirism, consecvent ideilor tradiționalist sămănătoriste (acesta a scris 14 volume de poezie și 3 de proză, edificator Românul Din stejar stejar răsare).

Eugen Lovinescu i-a reproșat confuzia etnicilor cu etnicilor datorită lejerității și înclinațiilor înspre neosămănătorism.

Filonul operei lui V.P. Năsturaș și glorificarea satului de altădată se înscrie în linia altor scriitori romani: Octavian Goga, George Coșbuc, Șt.O. Iosif ș.a.

În anul 1949 s-a stabilit la Arad, fiind căsătorit cu fiica preotului Cornel Papp de Zărand, Minerva (str.Cicio Pop) iar fiica sa, Oltea, a fost căsătorită cu medicul dr.V. Luștea.

Mircea Micu

S-a născut la 31 ianuarie 1937, la Vărșand. A părăsit această lume la 18 iulie 2010. Autointitulându-se „ascuns în pasăre”, poetul a fost un prieten al dascălilor de la Castel Macea (unde exista deja o Grupare literară: Horia Ungureanu, Mihai Traianu, Dorel Sibii, Cornel Marandiu) când a descins aici, prin 1973 și pe Tabla cu profesorii de serviciu „trona” scris zilnic.

„Câtă penurie de tandrețe (același C. Marandiu)

La Castel a fost însoțit de Mircea Dinescu și Gheorghe Pituț (fratele solistei Florica Bradu). Sub deja cunoscutul secular Tei eminescian din Pădure s-a fost încins un Recital poetic sub dalba noastră tânără admirație. De fapt, eram și colegi dascăli, Mircea Micu fiind psihopedagog la Șiria. Sau, și mai și, casa unde îi locuia iubita mamă („Mama sapă grădina cât o batistă”) era foarte aproape de locuința din cartierul Micalaca, și mamei, îi dădeam zilnic binețe.

Mai târziu, în octombrie 1974 am asistat la o lansare de carte „Cetiți-le ziua” de la fosta librărie Ioan Slavici de pe Corso-ul arădean. Cunosându-ne personal, am străbătut opera acestuia care se compune din poezii, parodii, proză, memorialistică, publicistică, i-am decriptat fiorul liric și al fiului rătăcitor plecat de acasă, acolo unde a lăsat țărani, câini, copii, grădini, vișini, clopote, sănii, fluturi, porumbei etc.deci, iată o poezie a „măruntului” cotidian precum cel al universului arghezian de la Mărțișor. Însă trebuie să spunem că în lirica lui Mircea Micu se regăsește ca un leit-motiv Mama cu tot ce cuprinde suava sa ființă!

În ultima sa descindere la Arad din 19 aprilie 2010 a fost distins cu Premiul de Excelență (fiind însoțit de Marele Bard Tudor Gheorghe, în Concertul Pascal „Chemarea păsării de Acasă”).

„Pasărea de acasă... o văd și ea mă vede, știu
Prin geamul verde și pustiu”.

Pe vremea când (rar) duminical, frecventam Cenaclul Luceafărul, l-am cunoscut pe un împătimit al poeziei lui Mircea Micu, domnul Mircea Iovi.

Acesta, la 55 de ani de la editarea cărții Izvorul (M.Micu, Editura Tineretului, Bucuresti,1962, tiraj 15120, tipar Combinatul Poligrafic Casa Scânteii) a reușit să reediteze acest volum, fără a interveni, din contră, frapează patina vremii!

Conținutul cuprinde 26 de poeme din care redăm un catren:

„Un izvor plâpând și mic
Dintr-o stâncă-pic-pic-pic
Apa-i rece și curată
Ca și roua strecurată”.

Astăzi opera sa, care se înfiripă în modernism, cu un număr de peste 35 de volume, este tot mai rar citită sau citată de critica de specialitate.

***

DOCUMENTAR-Aradul în timp

MIHAI BENIUC: BUNE ȘI RELE

Anton ILICA

Andrei Ando publică, pe pagina sa, o amplă considerație despre Mihai BENIUC, prelucrând informații publice despre viața și activitatea acestuia. Sunt accentuate, preponderent, aspectele politice și atitudinile comuniste ale omului, opinia încheindu-se cu propoziția următoare: "După revoluția anticomunistă, numele său nu a mai fost vehiculat printre cel al oamenilor de litere importanți din România". Articolul a fost accesat de aproape 100 de vizitatori, iar câteva comentarii m-au determinat să scriu acest eseu despre poetul Mihai Beniuc. Lia Faur pomeneste de "omisiunea de denunț" a lui Ștefan Augustin Doinaș, nu l-a ajutat să publice etc. Doinaș era "proscris", iar Beniuc era devotat partidului. În comentarii intervin și alții, iar Ionel Rusu pune etichete: "jeg odios", "imbecil", "caracter slugarnic", "deservicii grave prin scrieri proletcultiste", "unul dintre odioșii monștri din literatura română", "criminal" etc. Comentatorii înșiși se ocupă cu de-ale scrisului. Intervin, pentru a nu amesteca prea mult poezia cu politica. Faptele omului trebuie vizualizate în contextul politic de atunci. Altfel, nici Sadoveanu (unul dintre cei mai oportuniști scriitori), nici Arghezi, nici Petrescu și nici alții nu și-ar avea loc în literatura noastră "călare" pe două regimuri politice. Cu asemenea atitudine, literatura română ar avea un gol de reprezentare. Opiniile de mai sus m-au motivat să scriu considerațiile de mai jos.

De ce Mihai BENIUC a ajuns să determine strâmbături din partea unora interesați de literatură, fie ei critici literari, istorici, scriitori ori cititori? Intenția mea este să comentez o parte din problemele care au condus la ignorarea sistematică a poeziei lui Mihai Beniuc. Abia dacă este pomenit în vreo istorie a literaturii contemporane, cauzat de răul făcut scriitorilor și asumarea administrativă a ideologiei proletcultiste, cu simpatii pentru literatura sovietică și cu omagii aduse partidelor comuniste și literaturii aservite acestora. E adevărat că, începând cu *Partidul m-a-nvățat* până la *Partidul e-n toate*, Mihai Beniuc a versificat omagial ideologizările socialiste și a omagiat "frumusețea realităților roșii", a "omului nou", ce se încropeau în epoca 1950 – 1970. E adevărat că, fiind șef la Uniunea Scriitorilor din România, a făcut abuzuri și a provocat schimbări de ierarhii literare. E adevărat că a avut față de Lucian Blaga și alți câțiva o atitudine care ar fi putut determina închisoarea ori "interzicerea publicării". Romanul său *Pe muchie de cuțit* (1959) este unul tendențios împotriva lui Lucian Blaga, fiind precedat de articolul "*Blaga, reprezentant al decadentismului...*" (*Scânteia*, 26 aprilie 1958). Pentru toate acestea, M. Beniuc și-a atras, după 1975, oprobiul opiniei publice și a alcătuit, în jurul operei sale, o adversitate aproape generalizată. Nu același lucru s-a întâmplat în cazul lui Mihail Sadoveanu (cameleon politic și abil strecurat prin toate ideologiile vremii), a lui Zaharia Stancu ori chiar Tudor Arghezi. Alții au profitat de concesiile făcute ideologiei (N. Stănescu, M. Dinescu, A. Blandiana, E. Jebeleanu, D. Deșliu ș.a.), urmându-și drumul spre poezia adevărată, fără imixtiuni politice și fără compromiteri vremelnice. Mai mult, Blandiana și Dinescu, după schimbarea din 1990, devin vehemenți contestatari ai epocii de care au profitat.

Nu despre un rechizitoriu al unora sau altora doresc a scrie în acest eseu, ci despre necesitatea recuperării poetice a lui Mihai Beniuc. De ce? Pentru că Mihai Beniuc este originar din Sebiș, de lângă Arad, s-a inspirat din realitățile spațiului natal, iar poezia sa - periată de ideologie - conține valoare, talent și măreție semantică. Îndreptăm atenția autorităților din Sebiș și decidenților culturali arădeni că Mihai Beniuc ar merita o stradă cu numele lui, o statuie, un parc, poate chiar un *Festival de poezie*, (această propunere l-ar irita pe Sara N. Dan, consăteanul poetului) cu atât mai mult cu cât județul nostru nu dispune de o literatură bogată și reprezentativă, cu excepția lui Ioan Slavici, Ștefan Augustin Doinaș, Mircea Micu, Carolina Ilica, Gheorghe Schwartz, Vasile Dan.

Câteva date biobibliografice despre scriitorul din Sebiș ne sprijină să ducem argumentația spre un final (mai) fericit. S-a născut în 20 nov. 1907 la Sebiș și a decedat în 24 iunie 1988, în București, fiind înmormântat în Cimitirul Evanghelic Luteran. La Liceul Moise Nicoară din Arad, l-a avut profesor pe Al. T. Stamatiad, care-l sprijină să deuteze în revista *Laboremus* a liceului cu o poezie. Urmează Facultatea de Psihologie, Filozofie și Sociologie din Cluj și se specializează la Universitatea din Hamburg în psihologia animalelor, ocupând post universitar la Facultatea de Psihologie din Cluj. Va sta la Moscova doi ani, ca și consilier cultural, iar la reîntoarcere în țară se stabilește în București, fiind numit Președinte al Uniunii Scriitorilor din România până în 1965, când se reintegrează în învățământul superior la Universitatea din București, predând zoopsihologie. În toată această perioadă, a scris și versificat, publicând anual cărți, ajungând până la 85 de volume de versuri, 6 volume de proză, 6 volume de eseistică, 4 volume științifice, memorialistică, teatru, traduceri, sute de articole. Va fi ales membru titular al Academiei Române. V. Fanache îi dedică o monografie cu titlul *Poezia lui Mihai Beniuc*, 1972; este menționat în *Dicționare ale literaturii contemporane*, ca ”scriitor comunist” sau ”proletcultist”. O importantă influență asupra ideologiei sale a avut-o soția sa, o frumoasă evreică ilegalistă cu numele Ema Bresliska, care, se pare (?), s-a sinucis cu medicamente.

Avem la dispoziție două volume, precum și niște fișe mai vechi de lectură despre opera lui Mihai Beniuc: *Meșterul Manole. Cronică și studii literare 1934 – 1957* (ESPLA, 1957) și *Rugul poeziei* (Editura Minerva, 1985, antologie). Între *cronicile și studiile literare*, se regăsesc prezentări de cărți semnate de E. Jebeleanu, Z. Stancu, T. Arghezi, C. Baltazar, G. Bacovia, M. Sadoveanu, H. Imre, dar și medalioane dedicate lui Petöfi, Huxley, Baudelaire, Gogol, Maiakovski. Remarcăm interesul lui Beniuc pentru Eminescu, cu vreo cinci eseuri. În fine, atrag atenția ”studiile”: ”*Spiritul de partid și scriitorul*”, ”*Îndrumarea partidului pentru scriitor*” și ”*Caracterul mondial al literaturii sovietice și influența ei asupra literaturii din România*”. Erijându-se în arbitru în gestionarea problemelor scriitoricești, M. Beniuc afirmă: ”*Vom combate fără cruțare toată acea parte a literaturii românești, care a produs sau a contribuit la confuzionismul ultimelor decenii îndeosebi*”. Era decident la URSS și activist politic al ”regimului de democrație populară”.

În activitatea sa de poet de peste jumătate de veac, se pot determina trei etape: **socială** (1938 - 1946), **politică** (1946 - 1964) și **meditativă** (1965 - 1984). Ne vom referi succint la semnificația fiecărei etape, așa cum rezultă din selecția de autor, publicată în volumul antologic *Rugul poeziei* (1985). Este sinteza ultimelor retușuri ale liricelor sale, de la liricele din *Cântece de pierzanie* (1938) până la *Filon de aur* (1984), cu alesături poetice din 33 de volume, la care adaugă alte 78 de inedite. Sunt periate aproape toate textele dedicate proletcultismului, partidului comunist ori sovietismului. Ceea ce a rămas dă măsura valorii unui poet talentat, utilizând catrene, rime armonice, ritmuri clasice, prin

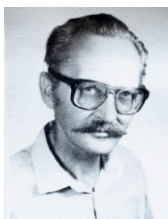

intermediul cărora își afirmă sentimente și idei în spiritul marilor poeți transilvăneni, care, stabilindu-se în Capitală, duc dorul plaiurilor natale și a vieții în cuibul lor nativ.

Etapa socială (1) începe cu *Cântece de pierzanie*: ”Sunt copilul unui neam sărac./ Bieți români ce scormonesc pământul,/ Vor să-și facă mai comod mormântul, - / Tare-mi este neamul acesta drag.”. Pomeneste de neastâmpărul și dorul de ducă spre alte zări pentru cunoaștere: ”La Sebiș ori în altă parte,/ Mereu același dor de ducă/ Spre Nu-știu-unde mă usucă,/ Mă chinuie mereu, mă arde./ Sau: ”Am venit iarăși la voi. Mi se făcuse dor de Sebiș,/ De apa sonoră și limpede a Deznei,/ De culmile cu păduri ale dealului Mare.../. Se consideră urmaș al moșilor din Apuseni: ”Aicea printre Ardeleni, mă simt acasă./ În fiecare văr un nepot de-al lui Horea, de-al lui Iancu./ Ai! Ce s-or mișca-ntr-o bună zi Munții Apuseni,/ Ce s-or urni din loc, ca urieșii!”/ Animalele și florile, câmpurile și glasul păsărilor, drumurile și cărările de munte sunt surse de (în)cântare poetică. Adoptă adeseori modelul doinelor populare din arealul crișean, utilizând regionalisme din abundență. Câte o strofă pare desprinsă din doinirea țaranului din care el însuși provine: ”Ghiorțâie pe matca văii/ Gârla sughițând a foame,/ Cineva din pomul nopții/ Scutură să cadă poame.”/ (*Calea moșului*). Încă de acum conștientizează sensul destinului său poetic: ”Dacă astăzi Blaga sau Arghezi/ Sunt mai mult decât Mihai Beniuc/ S-or topi răcelile zăpezii/ Când va fi de-aicea să mă duc”// *Vezi și tu, nu-i tuturor dat/ Să sembuibe-n aurul vieții - / Tata-i om sărac la noi în sat/ Mai sărac sunt eu ca toți poeții.*”// Urmează alte frumoase versuri, despre ”garoafa roșie”, ”câmpul românesc”, ”zâna Ileana din pădure”. Un excelent text omagial este ”Lui Octavian Goga”, ”vestitul cântăreț al jalei noastre”. Versurile din ”Toboșarul vremurilor noi” (1944) anunță schimbarea opțiunii sale poetice, exprimând ceea ce numeam **etapa politică** (2). Beniuc își strunește viziunea înspre ideologia socialistă, cu adorația declarată pentru partidul comunist și pentru idealul socialist sovietic: ”Eu eram în mândra Transilvanie/ Toboșarul timpurilor noi”. În această **etapă politizată**, dedică versuri conducătorilor, clasei muncitoare, steagului roșu, făcând compromisuri, suportând ironiile discrete și oprobiul unor cititori onești.

Etapa meditativă (3) din activitatea poetului este reprezentată de texte autorechizitorii, de meditație asupra condiției sale de poet responsabil de virtuțile autentice ale lirismului. Renunță la omagii, dar rămâne ”tot patriot” (*Spre cota unde visul...*). Foarte multe poeme sunt reflecții despre viitorul poeziei sale, de ceea ce rămâne din ceea ce a scris, de prevestirea poverii senectuții. Sunt meditații ce se încălzesc la ”rugul poeziei”, vizând destinul oricărui poet, care și-a prelungit viața dincolo de tinerețea lirică a sufletului.

Concluzia ne călăuzește gândul spre recuperarea pozitivă a unui poet talentat, înzestrat cu muzicalitate, ilustrându-și sentimentele - care-i tulbură existența - cu strofe organizate în catrene, cu rime împrumutate din creația populară, folosind un limbaj simplu, regional uneori, iar toate la un loc oferă imaginea unui poet valoros, uneori fermecător, cu o metaforă blândă, încălzită la flacăra pasiunii. Poezia lui Mihai Beniuc dispune de calități spre a fi recuperată, prinzând-o între palme și îmbrățișând-o cu drag, ignorând defectele pe care le găsim în operele tuturor scriitorilor vremii. Mihai Beniuc e poetul nostru, al arădenilor, născut în Sebiș, iar amintirea sa devine semn de respect al generațiilor pentru ideea de creație și virtute valorică. Neamestecând picanterile biografice și aderențele politice la o ideologie cu virtuțile textelor poetice, Mihai Beniuc poate fi recuperat pentru lirica românească, gândind pozitiv și echitabil, fără patimi și fără zgura zvonistică acumulată într-o vreme tulburată de tancuri și de ocupanți străini ai deciziilor privind soarta poporului român și a țării sale.

DOCUMENTAR-Aradul în timp

RESTITUIRI...

Traian LĂPĂDUȘ

Mașina de călcat

-personal-

1. Gazda mașinii -1; 2. gheipisul -1; 3. jagoșul -1; 4. delegatul -1; 5. stogari -2; 6. Itătăi -2; 7. porșorari -3; 8. plevăiță -4; 9. jiredari -1; 10. măjelari -2

Atribuții:

Gazda: prelua comenzile și planifica locul, data călcatului

-Aranja și plătea personalul lucrător. Procura tot ce este necesar desfășurării activității: combustibil, lubefranți, unelte, curele de transmisie etc.

Gheipisul se ocupa de toată partea mecanică. Verifica ancorarea batozei, reglarea acesteia, asigura buna funcționare a motorului, se ocupa de verificarea zilnică a mașinii prin gresare, reglare a organelor de lucru, a curelelor de transmisie ș.a.

Jacoșul – verifica întreaga activitate a muncitorilor, ritmul de alimentare al batozei prin dese verificări a calității boabelor treierate, repartizării forței de muncăexistent, în funcție de necesități, cântărirea grâului recoltat - orice neajuns legat de mersul treieratului, lui i se raporta și el lua măsurile de remediere.

Delegatul: de obicei o persoană care are cunoștințe matematice. Înregistrează cantitatea recoltată pentru fiecare măjelar (cantitate de grâu cântărită o dată de regulă 10 saci pe cântar).

-calculează procentajul de corpuri străine, grâu (...) și niciunul necesar. Plata se face în bani, în natură sau mixt – de către gazdă. De regulă ca delegați erau solicitanți învățători.

Toți cei amintiți serveau masa la stăpânul grâului.

În această situație este demn de amintit că găzdărița se întrecea cu gătitul mesei că vorba aceea "o dată în an îi călcarea la noi", așa că dimineața pe lângă pită și clisă cu șoancă, 2-3 ouă făcute ratotă sau moi – ca la domni- cu șelată și piparcă usturoaie- o oală de lapte, o c-un păhărel –două de răchie de prună de astoamnă – nu mai mult-

"Pentru don-văstor și o cană de cafea cu lapte, că așa mâncă domnii" – "Bine că am avut coajă neagră la pită de i-am putut face cafea, că ce mă făceam?"

La amiaz, aici să te fâi: zamă de carne de pui, cu tăiței. Da ce pui 2-3 cocoși de cei mai faină. Neșche tâmpoci la ei mai gata ca de găscă. "Chiepturile și tâmpii i-am fript cu ou, iar la aripi și spate am făcut sos de părădaică, în care am pus țucur ca la uspaț. Am vrut să le fac și nește rechise ci brânză, uă crogne da am auzât că asta le-o făcut ieri și alaltăieri pă unde or fost, așe că io le-am făcut pancove, pă care am pus țucur răjnit de ziceai că-s brumate. On văiling or mâncat atât or fost dă bune. Numa de băut n-or băut numa apă. Lebeșiță din fântână le-am adus rece ca gheața.

La ujină le-am dat câte o șoală de zămăchișe cu scursură și încăpătură de pită moale- am făcut 4 colăcuți anume- mai nește carne friptă așe rece ce o rămas de la mnează și bine o fost. De cină le-am fâpat o tocană scurtă de oaie cu croampe tăiate așe lungi, cu multă piparcă răjnită și usturoaie, că numa ce mai suflau de usturime. Da de mâncat, tât or mâncat, așe că Doamne mulțam că am gătat și cu călcatul până nu

ne-or prins ploile că amu-i amu, de o început să încolțască grâul în stog.”

Stogarii au sarcina ca să arunce znopii cu furca cu două coarne de pe stog pă mășină. Unul apropie snopii de cel ce-i aruncă direct la tăietori. Mai problemă îi cu greblăturile care sunt znopii mari și încălciți din cauza lozălor de mure. Aceștia se aruncă la urmă, că îs puși lângă stog și trebuie luați în furcă și suiți pă scară până pă bină.

Itătăii sunt în număr de doi, care lucrează cu schimbul. De obicei sunt oameni între două vârste 45-50 de ani- sănătoși și cumpătați, cu mișcări temperate, dar precise. Oameni așezați, neconsumatori de alte băuturi, decât apă. Sun cei mai supuși pericolelor de accidente, deoarece lucrează la directul contact al grâului cu doba – respectiv bătătorul și contrabătătorul.

Itățul se așează în locașul special amenajat - în fața dobei – până la brâu, de unde preia znopul de grâu de la tăietor, (itățul de schimb) și îl răsfiră deasupra dobei unde bătătorul cu viteză de 2500-3000 rot/minut îl trage în interior. Cea mai mică neatenție poate să-i prindă mâna și să-l atragă spre interior. De aceea și îmbrăcămintea este fără adausuri care ar fi libere: șorț, mâneci largi, haine descheiate etc.

Tăietorul – înarmat cu un cuțit de 40-45 cm lungime. De obicei confecționat dintr-o coasă, preia znopii de la stogari, le taie legătoarea și-i dă itățului ce-i bagă în mașină. Mișcărilor lui sunt sincronizate perfect cu cele ale itățului în ceea ce privește ritmul de activitate al fiecăruia.

Imediat ce itățul a introdus znopul în dobă și face mișcarea de apucare a altui znop îl și are la îndemână pus de tăietor, iar stogarii așează znopii pe bină cum îi indică tăietorul, respectiv să nu fie nici timpi morți, nici aglomerat. Așa că toți aceștia lucrează în sincronizare perfectă.

Porșorarii – sunt în număr de trei, ce lucrează la paie eliminate de batoză. Unul stă la gura batozei, de unde cad paie după treieris. Acesta cu o furcă ce are coarnele îndoitede la jumătate în unghi drept face porșarii – respectiv o grămadă de formă cubică –L-1,5m -2m. Cum cad de la batoză le aranjează, le bătucește și când consideră că porșorul este gata la mijloc și baza din față, introduce furca după care îi îndreaptă coada și trage porșorul ajutat de coarnele îndoite ca și cum ar fi o ancoră, îl trage la 2-3m în față și oblic creând posibilitatea transportului său la jireada de paie.

Rudarii –tot porșorari- cu schimbul, fiecare are o rudiță de 3-3,5m din brad – să fie ușoară –cu un diametru nu mai mare de 5 cm, introduc pe sub porșorul proaspăt format unul de o latură, celălalt de alta, rudița pe sub el.. una din rudițe are fixată o funie de grosimea unui deget de 3-4 m lungime. După ce rudițele au fost introduse sub porșor, cei din spatele porșorului aruncă funiuța în diagonal peste porșar, de unde este luată de porșovarul din față (care merge în fața porșorului) o întinde și o învârte de 2-3 ori după rudița alăturată celei cu frânghia. Prind amândoi voiniceste cu ambele mâini de undiță, ridică porșorul și îl cară la jireada de paie, unde este luat în primire de jiredari. Cel din spate trage rudițele de sub porșor și se întorc spre a aduce altul. Dacă jireada de paie se ridică având în față forma unui plan înclinat, pun o scară cu 10-15 znopi, pe care urcă spre a nu se împotmoli în paie. Este adevărat că lucrează nu numai la temperatura caniculară a lunii lui cuptor dar sunt și mult încălziți de praful eliminat de batoză. Așa că lucrează mai mult dezbrăcați până la brâu, soarele bronzându-i, iar praful tăbăcindu-le pielea, catifelând-o în așa fel că sunt demni de invidiat de către cei mai consecvenți plajisti moderni.

Atât stogarii cât și porșorarii sunt niște oameni cu condiție fizică excelentă. Tineri, puternici, gălăgioși –ca tinerii – dar mai ales potriviți serviciului pe care îl fac.

DOCUMENTAR-Aradul în timp

CURIOZITĂȚI ISTORICE

Ioan TULEU

Latifundiu cu un milion de șerbi!

Potrivit unui inventar din 1739, Stanislaw Lubomirski (1719-1783) moștenise o latifundie care însuma 1071 moșii. Acestea se întindeau de-a lungul celor nouă palatinate de sud ale Poloniei, de la scaunul familiei de la Wisnicz de lângă Cracovia, la Tetiev, lângă Kiev în Ucraina și erau lucrate de aproape un milion de șerbi. Mare mareșal al coroanei începând cu 1766, Lubomirski putea afirma că a fost cel mai mare latifundiar privat al Europei.

Mort de beat a salvat orașul!

S-a întâmplat în timpul Răsboiului de 30 de ani din Germania dinte catolici și protestanți. Într-o zi din 1631, orașul bavarez Rothenburg-ob-der-Tauber a fost înconjurat de către armata imperială. Conform tradiției, generalul Tilly a ordonat ca orașul să fie jefuit dacă unul dintre cetățeni nu reușea să bea o carafă imensă de vin. Burgermeisterul (primarul) Heinrich Toppler, a băut carafa, a salvat orașul și apoi a căzut la pământ mort. Fapta sa este comemorată într-o piesă, „Der Meistertrunk”, care se joacă și în ziua de azi în fiecare luni de Rusalii în Kaisersaal a primăriei.

Bărbații din Ardeal, brutali față de femei

Topograful austriac Adalbert Krickel a călătorit în Ardeal în anul 1828 și a relatat despre blândețea româncelor, total opusă brutalității soților lor. „Mă abțin să judec indolența, brutalitatea și nepăsarea bărbaților. Doresc să spun doar atât, că părul lor încâlcit, ochii lor mici și sfredelitori, modul lor bănuitor de gândire, înclinația lor spre băutură și lipsa oricărei educații îi așează destul de jos în raport cu alte popoare în ceea ce privește nivelul de educație. Rar am văzut un român fără un ciomag ca lumea în mână și fără un brâu în care să se afle câteva cuțițe”, afirma austriacul, citat în volumul „Călători străini despre Țările Române în secolul al XIX-lea”.

Celula de înecare pentru leneși

Este un adevăr general statornicit că olandezii sunt un popor harnic, că tot ceea ce au realizat în cursul istoriei are la bază o muncă îndârjită cu natura adversă. De unde provine această harnicie deosebită. La mijlocul secolului al XVII-lea mai mulți călători din Amsterdam au înregistrat uimirea lor la așa numita „celulă de înecare”, pe care o văzuseră sau despre care au auziseră, din casa de corecție a orașului. Pentru a-i învăța pe tinerii leneși să muncească, candidații pentru corecție erau ținuți într-un beci închis în care se afla doar un robinet deschis și o pompă manuală. Atunci când nu mai utilizau pompa erau puși în fața perspectivei înecului. Această instalație era o minunată metaforă pentru situația fizică a „Țărilor de Jos” și a digurilor sale. Este și o bună ilustrare a geografiei morale a țării.

Indiferența față de aproapele

Contrastul dintre bogați și săraci era unul extrem în Austria secolului al XVIII-lea. În timpul primei sale vizite la Praga, din 1781, când a șasea parte din populația orașului murise de foame, împăratul Iosif al II-lea fusese șocat. „Cât de rușinoase sunt cazurile petrecute în timpul foametei de anul acesta. Oamenii chiar au murit și și-au primit ultima împărțășanie în stradă... În acest oraș unde există un arhiepiscop bogat, o mare catedrală, atâtea abații și trei palate iezuite ... nu există nici un caz dovedit în care oricare din aceștia să fi luat înăuntru pe vreunul dintre amărății întinși în fața ușilor lor.

Tunul monstru !

La asediul Sevastopolului, generalul Erich von Manstein a avut la dispoziție cel mai mare tun construit vreodată: „Corpul de artilerie avea la dispoziție două tunuri speciale de calibrul 600 și faimosul tun de calibrul 800, Dora. Acest monstru fusese proiectat și realizat în vederea bombardării celei mai puternice secțiuni a liniei Maginot, dar constructorul nu reușise să-l termine la timp. Tunul era un miracol al tehnicii militare. Țeava avea aproape 30 metri lungime, iar afetul era înalt cât o casă cu etaj. Pentru a-l transporta și asambla în poziția de tragere au fost necesare 60 de trenuri și o linie ferată special construită. În poziția de tragere erau permanent de gardă două regimente de artilerie antiaeriană. Fără îndoială eficacitatea acestui tun nu justifica toate eforturile și cheltuielile făcute pentru construirea lui. Totuși unul din obuzele sale a reușit să distrugă un mare depozit de muniție al inamicului, depozit îngropat la 30 metri în stânca falezei nordice a golfului Severnaia.

Masacrul de la Boston

Soldații englezi încartiruiți obligatoriu în orașele americane începând cu 1767 au escaladat tensiunile între coloniști și ocupanți. Ca atare au apărut tot felul de incidente neplăcute pentru englezi, dar unul dintre acestea se va fi remarcat în mod deosebit prin ineditul său și acesta a fost masacrul de la Boston din 1770. S-a întâmplat într-o seară de iarnă, în centrul Bostonului, când un grup de americani a început să hărțuiască un soldat britanic - americanii ajungând finalmente să arunce în el cu bulgări de zăpadă. Soldatului i-au sărit în ajutor mai mulți camarazi și situația a degenerat când unul dintre britanici a fost lovit de un bulgăre modelat din gheață. Reacția soldatului țintit – și acum umilit – a fost să deschidă focul asupra mulțimii de americani, imediat gestul lui fiind reprodus de restul soldaților. Odată ce fumul s-a risipit, s-a constatat că zece persoane fuseseră împușcate, dintre care cinci mortal. Această confruntare plecată de la o banală bătaie cu bulgări de zăpadă a devenit unul dintre evenimentele majore care au dus până la urmă la izbucnirea războiului de independență al Statelor Unite ale Americii.

O medalie unică

Medalia de primă clasă, Crucea de Cavaler a Crucii de Fier cu frunze de stejar de aur, săbii și diamante a fost acordată o singură dată: lui Hans-Ulrich Rudel, un pilot care, de unul singur, a distrus 800 de vehicule de diverse tipuri, inclusiv 519 tancuri, mai multe poduri, rute de aprovizionare și vase maritime. Până la sfârșitul războiului, Rudel îndeplinise un număr neegalat de 2530 de misiuni – în mai bine de 30 dintre ele avionul lui fiind doborât de inamici sau aterizând forțat. În februarie 1945, piciorul drept i-a fost sfărtecat de un proiectil antiaerian, însă Rudel a reușit să aterizeze și, după șase

săptămâni, zbura din nou cu piciorul amputat, doar parțial vindecat, echipat cu o proteză și cu un sistem inteligent de contragreutăți, cu care să poată să opereze avionul. Prin urmare această medalie militară pentru curaj de cel mai înalt nivel este unică, deoarece a fost produsă o singură dată, ceea ce-i asigură o poziție excepțională în istoria medaliilor.

Egalitate, dar nu pentru negri!

Constituția Statelor Unite ale Americii a devenit faimoasă prin cele 7 articole ale sale pentru că pentru prima dată în istorie a acordat libertate și egalitate în fața legilor tuturor cetățenilor săi. Curios este însă faptul că primii președinți ai statului american, George Washington și Andrew Jackson, cei care au redactat și votat constituția din 1784, au fost în același timp și stăpâni de sclavi pe pământurile lor. Constituția elaborată de cei doi spunea că: toți oamenii sunt egali prin naștere, că „sunt înzestrați de Creator cu drepturi inalienabile, că printre acestea se numără dreptul la Viață, la Libertate și la căutarea Fericii.

Originea cravatei

Cuvântul francez „cravate” - cravată a fost preluat în aproape toate limbile europene. : krawatte în germană; gravata în greacă; corbata în spaniolă; cravată în română; în poloneză krawat. În Anglia a dobândit înțelesul de batistă de pânză sau satin trecută o dată sau de două ori în jurul gâtului, înafara gulerului cămășii.

Cuvântul provine dintr-o formă a adjectivului „croat” și asta pentru că mercenarii croați din armata regelului Ludovic al XIV-lea purtau în jurul gâtului o eșarfă care îi deosebea de ceilalți combatanți. Și croații din serviciul regelui Prusiei Frederic cel Mare purtau un asemenea semn distinctiv.

Regele Soare conceput pe furtună

Una dintre personajele istorice cele mai cunoscute ale Europei clasice a fost Ludovic al XIV-lea al Franței, supranumit Regele Soare. El deține și recordul de longevitate al evului modern, domnind între 1643 și 1715. Dar puțini știu că regele a fost adus pe lume dintr-o întâmplare datorată unei furtuni violente. Pe scurt, iată cum s-au petrecut lucrurile. În 1637 după douăzeci de ani de căsnicie, Ludovic al XIII-lea și Ana de Austria nu aveau moștenitori. Monarhul locuia la Versailles, regina la Luvru. În acel an, la 5 decembrie regele urma să ajungă la Fontainebleau. Pe când suveranul se găsea în capitală a izbucnit o furtună violentă. Neputându-și continua drumul a fost condus la Luvru, unde a cinat în compania soției sale, după care și-a petrecut acolo noaptea în patul reginei. Nouă luni mai târziu, la 5 septembrie 1638, Franța sărbătorea nașterea viitorului rege al Franței, Ludovic al XIV-lea. (Magazin istoric din iulie 1992)

„Rien”

Franța guvernată de regele Franței Ludovic al XVI-lea cunoștea spre sfârșitul secolului al XVIII-lea numeroase probleme, situația țării deteriorându-se continuu. Seceta a provocat foamete, burghezii se simțeau îngrădiți în meseriile lor, scumpete peste tot, nemulțumiri în rândul claselor inferioare, numai curtea regală se distra. Cea mai importantă ocupație a regelui era vânătoarea. Atunci când nu participa la vânătoare considera că nu s-a întâmplat nimic. Chiar și în 14 iulie 1789 atunci când a izbucnit revoluția la Paris a notat în jurnalul său *Rien*, adică nimic pentru astăzi. Un exemplu perfect de rupere totală de problemele țării.

TRIANON -FUGA MAGHIARILOR DE PROPRIUL TRECUT Un secol de politică revizionistă

Puiu Emilian VALEA, Eugeniu CRISTE

Majoritatea maghiarilor consideră Tratatul de Pace de la Trianon, semnat la 4 iunie 1920, ca o tragedie națională maghiară. Până astăzi ei folosesc expresia *dictatul de pace de la Trianon* (Trianoni békediktátum).

De la o asemenea ideologie a nedreptății, acoperită de asemenea cu formularea *Dictatul de pace de la Versailles*, s-a dezvoltat justificarea germană de *revanșă* a celui de-al Doilea Război Mondial.

Este convingerea mea sfântă că Ungaria este pretutindeni acolo unde trăiesc maghiarii, a declarat în anul 1977 vicepreședintele parlamentului maghiar de atunci, Kavassy Sandor. *Germania este peste tot, unde trăiesc nemții*, declara Adolf Hitler în anul 1938, deci în ajunul declanșării celui de-al Doilea Război Mondial...

Atribuirea greșelilor grave și tragice ale propriei reprezentanțe politice altora, tendința cronică de a căuta cauzele propriilor pierderi și nereușite în afară de sine, în altă parte, natural, este mult mai comodă decât orice altă automatizări. Trianonul a fost o consecință logică a sfârșitului și a capătului politicii neizbutite a elitei maghiare, care elită, pur și simplu a dat chix, a greșit în fața istoriei: *Politică păcătoasă a domniei uzurpatoare a unei singure clase* (M. Károlyi, 1918)

Poporul domnesc a dat greș în misiunea sa eternă și fără răgaz. Au remarcat acest lucru și unii dintre adepții săi mai înțelepți-cu mulți ani înaintea Trianon-ului, fatal pentru Ungaria. *Dacă poporul maghiar nu se va ridica în cele din urmă, mai presus de concepția aristocrației maghiare cu privire la naționalități, acest lucru va cauza pieirea Ungariei*, a declarat cu clarviziune deja la 21 iulie 1849 în parlamentul Ungariei ministrul de interne de atunci, Szemere Miklós. Și nu era vorba doar de naționalități, ci de întregul sistem politic, care, nu numai că nu a respectat cele mai elementare drepturi ale altor popoare, dar nici legile proprii, devenind astfel (împreună cu Austria, considerabil mai liberală și mai civilizată) *închisoarea popoarelor*.

Și sursele bibliografice nemaghiare arată că mai multe guverne ale Ungariei au ajuns la putere în mod ilegal și au guvernat ca atare, și ceea ce este și mai paradoxal, au ajuns la putere datorită rezultatelor manipulate tocmai în regiunile locuite de o populație preponderent nemaghiară. Cu alte cuvinte, mai multe guverne au guvernat în Ungaria nu numai ilegal, dar și împotriva voinței majorității maghiarilor.

Din aceasta se mai vede, de asemenea, cine și de ce a suferit atât de mult pentru Ungaria semifeudală și violență, care era concepută după croiul politic budapestan. Ungaria, ca stat *liberal* care nu asigura totuși unui procent de peste 90% al populației dreptul la vot a avut succes în maghiarizarea la scară industrială a acesteia, deci fabricarea artificială a maghiarilor cu ajutorul terorismului de stat.

Ce fapt remarcabil a avut loc la 4 iunie 1920 în palatul francez Grand Trianon de lângă Paris? *Înaltele părți semnatare*, deci puterile victorioase ale Antantei, au convenit aici prin Tratatul de Pace rezultatele primului război mondial, și mai cu seamă, au

stabilit granițe noilor state apărute în Europa Centrală. Prin recunoașterea dreptului popoarelor la autodeterminare, în sensul tezelor fostului președinte al Statelor Unite ale Americii, W.Wilson, în această parte a vechiului continent, s-au întâmplat uriașe transformări democratice, care, istoricește, au pus capăt colonialismului maghiar -și de aceea până în zilele noastre, o parte considerabilă a maghiarilor consideră aceasta ca o nedreptate și ca o tragedie, tocmai la fel cum strămoșii vechilor maghiari au considerat ca o nedreptate și ca o tragedie, introducerea creștinismului și în consecință și a valorilor europene.

Semnarea Tratatului de la Trianon a fost precedată de o rezistență crâncenă a Budapestei în încercarea de a schimba rezultatul războiului și de a întoarce, apoi, roata istoriei. Un întreg scenariu de culise a încercat delegația maghiară, culminând prin prezentarea unor obiecții scrise pe mai bine de cinci mii de pagini, prin care încerca să respingă prevederile Tratatului de la Trianon.

Maghiarii au considerat de cuviință să înștiințeze în scris și cât mai amănunțit Comisia de Pace despre toate problemele statului maghiar de la înființarea sa. Documentul uriaș a conținut 88 de *memorii* de bază, dintre care, înseși titlurile sunt deja caraghioase, de exemplu, *Originea și denumirea orașelor și a satelor din Transilvania, Cu privire la originea Ceangăilor din Moldova?! Cu privire la apărarea minorităților din Transilvania, Memorialul cu privire la pericolul ce amenință catolicismul prin divizarea Ungariei, Societăți de cercetare științifică și instituțiile maghiare anul fondării lor și publicațiile lor, Graficul oscilației producției principalelor culturi din Regiunea Ținutului de Jos...*

*Ideea de bază și axa întregului răspuns îl constituie afirmația că maghiarii în statul care le-a fost stabilit conform Convenției de la Saint-Germain (1919 obs. autorului) nu vor avea capacitatea economică suficientă de a-și putea îndeplini toate angajamentele și compensările, cerute de la ei de Tratatul de Pace, ba mai mult, că nu vor fi în stare de a desfășura o viață economică de sine stătătoare... O recunoaștere nu lipsită de importanță-fiindcă potrivit ideologiei oficiale a Budapestei, maghiarii au fost doar poporul ales al Bazinului Carpatic, popor care, din toate punctele de vedere, era mai avansat decât vecinii săi *înapoiați*. Cum vine asta, ca acum, după ce s-au debarasat de balastul *înapoiaților*, ungurii nu vor mai fi în măsura să viețuiască prin forțele lor proprii?*

În urma Trianon-ului, *toate popoarele inferioare din punct de vedere cultural, debarasate de domnia maghiară, au înregistrat o dezvoltare remarcabilă și au fost în măsură să-și aranjeze viața lor socială mult mai bine decât maghiarii, ceea ce presa maghiară din Budapesta ține ascuns, nu discută despre aceasta și va mai proceda astfel peste 80 și 90 de ani, dacă va mai exista.*

Maghiarii, în afirmațiile lor exagerat de extinse, au afirmat cu cinism că fosta Ungarie a fost față de naționalitățile sale mai răbdătoare, mai liberală și mai democratică decât alte state europene(!), ei s-au jurat pe umanism, apelau la dragoste veșnică și la frăție, *problema lor* au prezentat-o ca pe una predestinată pentru întreaga Europă Centrală, până la urmă ca o problemă a tuturor popoarelor civilizate, ca o problemă a culturii occidentale, ba mai mult, a culturii universale... *Este în interesul civilizației europene, ca înalta Conferință de Pace să primească, să accepte cerințele noastre-așa se încheie aproape toate memoriile maghiare.*

Și totodată, ca o notă clasică a melodiei maghiare, este că tot răul nu l-ați cauzat

cumva întotdeauna ceilalți? *Dovedim că urmare a încălcării convențiilor, stabilite de Pace, (...) și urmare a unei indiferențe absolute, manifestate față de soarta noastră viitoare, au fost create împrejurările care în urmările lor au dat naștere la bolșevism?*

Să înțelegi, Europă grea la cap! Că noi, maghiarii, nu suntem de vină că aici, în Ungaria, în țara noastră, a apărut bolșevismul! Este vorba, din nou, de argumentarea clasică dintr-o poziție adânc fixată politic și a unui alibi istoric, toate acestea legate de incapacitatea de a-și asuma răspunderea nu numai pentru faptele de până acum, dat nici pentru propriul viitor. Aceste atitudini deosebite și anormale, sufletul maghiar le-a cântat deja, după cum am amintit mai sus, și în imnul său de stat-decenii întregi încă dinaintea Trianon-ului.

Pentru participarea maghiarilor la Primul Război Mondial, cică vinovată este Austria și vinovate pentru bolșevismul maghiar sunt puterile occidentale, care au permis ruperea de la vechea Ungariei a unor teritorii. Rămâne totuși, fără răspuns o întrebare logică: de ce nu a apărut bolșevismul și pe aceste teritorii *periferice* ale Ungariei, la fel de sărăcite și la fel de dependente economic de centru? Tradiția alibiului istoric a înviat și s-a dezvoltat și mai târziu, pe la finele erei lui Horthy, când domnul regent, într-o scrisoare către regele Angliei, s-a plâns că Ungaria a fost târâtă în război de către nemți...

Maghiarii, în memoriile lor către Conferința de Pace, pretind o totală reciprocitate între ei și puterile învingătoare, ca și când ar duce tratative de la egal la egal, ca și cum nu ar fi un stat învins. Pretindeau chiar și impozitele dinainte de 3 noiembrie 1918-ca și cum ar fi câștigat războiul și mai vroiau cu o nerușinată seriozitate ca statele învecinate să preia în locul lor o parte din reparațiile de după război. Nici această aroganță nu este întâmplătoare și ea exprimă un adânc sentiment maghiar că istoria (înțelege că Europa) este un mare datornic al lor, care este obligată (!) să-i ajute.

Un alt argument maghiar împotriva Trianon-ului a fost că populația din teritoriile vecine va fi asuprită de statele cu un nivel inferior de civilizație (!) și *Ținând cont de ura statelor vecine față de elementul maghiar și față de cultura maghiară, destrămarea Austro-Ungariei va duce în mod inevitabil spre o balcanizare a unei părți însemnate a Europei Centrale și la distrugerea elementului prețios al civilizației occidentale.* Puterile victorioase în Primul Război Mondial au respins argumentarea maghiară în condițiile de pace și Convenția de la Trianon a fost semnată în mod festiv. Destrămarea Monarhiei Austro-Ungare, a închisorii popoarelor, a fost ratificată.

Trianon-ul a însemnat democratizarea relațiilor semif feudale sufocante din Europa Centrală, de pe teritoriul fostei Austro-Ungarii, prin respectarea și aplicarea în practică a dreptului popoarelor la autodeterminare. Din Ungaria s-au separat două treimi ale teritoriului cu zece milioane de cetățeni-sârbi, croați, sloveni, ruteni, români și slovaci. Și, ce a lăsat în urma sa Ungaria? În ținuturile desprinse erau peste un milion de oameni fără pământ, mai mult de trei milioane de oameni cu familii fără un minim de existență. În Ungaria au rămas 85% din pământurile arabile cu hidroameliorații și cea mai densă rețea de cale ferată în medie 9 km linear de cale ferată pe 100 km pătrați, spre deosebire de 5,8 km pe celelalte teritorii, ceea ce este tot o dovadă de politică economică elocventă a Ungariei, practică de guvernele vechii Ungarii.

În Ungaria de după Trianon au rămas cel puțin câteva milioane de nemaghiari, care niciodată nu au mai apucat drepturile reale ale minorităților și cu timpul au fost asimilați cu forța. Dacă în Ungaria minoritățile au fost defavorizate și aproape lichidate, comunitățile maghiare din statele vecine s-au bucurat de o paletă bogată a drepturilor

minorităților. Răspunsul maghiar la această situație este producerea permanentă a problemelor tocmai în chestiunea drepturilor naționale, însă legat strict de pretenția de supradrepturi pentru maghiari. Fiindcă maghiarul în concepția lor este o specie pe cale de dispariție și de aceea necesită un regim privilegiat. Politica maghiară are și astăzi o tendință evidentă de a fabrica maghiari, chiar și din cei minoritari, o castă de victime privilegiate, care ca urmare a *unor nedreptăți asupra unor standarde* pretind *drepturi asupra standardului*. Că doar ei au suferit deja și *pentru viitor*.(!) O cârjă spirituală perfectă, un cec în alb pentru orice în lume!

Propaganda maghiară revanșistă de după Trianon, care a constituit cauza principală a nerespectării condițiilor de pace, susținea că teritoriul fostei Ungarii a fost maghiar și maghiarilor li s-a făcut o enormă nedreptate.

După memorabila dată de 4 iunie 1920, maghiarii au fondat un număr de 50 (!) de organizații iredentiste și întreaga Ungarie este cuprinsă de o isterie de masă, care, prin propaganda Budapestei și nu numai, se transmite și asupra maghiarilor din străinătate.

Cu alte cuvinte, pentru toate relele de care suferă maghiarii de vină sunt alții (Europa, care nu ne poate înțelege pe noi, maghiarii) și în loc de a căuta un program pozitiv, de dezvoltare și cultivare a surselor interne, societatea maghiară s-a orientat spre o dorință complet ireală, spre o întoarcere în postura *domnească* spre o fugă în fața realității, înapoi în istorie, înapoi în poziția unor drepturi privilegiate și de asuprire a altora. Ecoul rasismului nomad și social în spiritul *trăiește și nu trebuie să lași pe alții să trăiască și ei!* în Ungaria de după Trianon a ajuns la renașterea sa istorică tristă și spre o nouă etapă, în locul unei autopurificări spirituală a urmat un alt capitol al tragediei maghiare.

În același timp, Trianonul atât de urât de toți maghiarii, în mod paradoxal le-a adus împlinirea visului lor demult de a avea un stat de-al lor național, un stat în care să reprezinte ei, maghiarii, majoritatea. (În vechea Ungarie poziția poporului majoritar nu a reușit să o realizeze niciodată nici statistica, preocuparea cea mai productivă a vechii Ungarii, nu i-a ajutat să depășească granița de 50% din totalul populației). Cine s-a judecat pe sine însuși trăind numai în minciuna de sine, încetează de a mai fi subiectul istoriei și devine, mai degrabă, obiectul istoriei. Visul cel mai mare al maghiarilor s-a împlinit chiar voinței lor, însă cu totul altfel, decât ar fi dorit ei Trianon-ul dăruit, sau mai exact, le-a impus statul lor național. Aici trebuie că maghiarii s-au împotrivit majorității mișcărilor istorice pozitive-poate o excepție o constituie trecerea de la comunism spre o societate pluralistă din anul 1989.

Trianon-ul a terminat cu metoda de absorbite a resurselor materiale nemaghiare din jur, scopul principal al politicii maghiare de dinainte. Pentru Budapesta acest lucru a însemnat cu adevărat o catastrofă, sfârșitul asimilării forțate, menținerea nemaghiarilor la un nivel inferior, prin lichidarea școlilor lor și a intelectualității lor. A fost sfârșitul de a obține forța de muncă ieftină, sfârșitul absorbției intelectualității nemaghiare și de întărire prin aceasta a culturii lor proprii, a științei, și a economiei, deoarece *maghiarimea producea asemenea elemente relativ puțin!* În felul acesta au scăpat din mâini mai bine de 10 milioane de oameni! Este o catastrofă, care a fost descrisă cu lacrimi în ochi de sute de politicieni, ziariști, dramaturgi, prozatori și poeți maghiari. Natural, fără a arăta cauzele adevărate ale destrămării Ungariei vechi, care au fost, mai ales maghiarizarea forțată colonialismul economic și terorismul totalitar de stat.

De asemenea, nici după 80 de ani de la Trianon, în anul 2000, în mass mediile din

Budapesta nu s-a găsit nicio referire la faptul că *Trianon-ul este bazat din punct de vedere ideologic în spiritul ideii supreme de democrație: de autodeterminarea popoarelor și monarhia austro-ungară s-a destrămat în fond din cauza incapacității de regenerare* (D. Rapant). Și în Germania a acționat o propagandă revanșardă intensivă, însă ceea ce s-a întâmplat după 4 iunie 1920 în Ungaria a avut toți parametrii unei isterii în masă. Maghiarii priveau și se pregăteau pentru viitorul propriu printr-o profundă scufundare în fantasmagorii, și tocmai de aceea sec. al XX-lea este și secolul pierderilor maghiare (Gy.Horn).

Uniunea Mondială a Maghiarilor, care nu a uitat să țină ședința sa periodică tocmai în preziua aniversării, cheamă în hotărârea sa la revizuirea (morală) a Trianonului. Deja sintagma de *revizuire morală* este semnificativă, la fel ca și celelalte *perle* din fondul de aur al zig-zag-urilor maghiare (*minoritate națională sau autonomia personală*).

Trianon-ul este Pace!!! Cine este împotriva Trianonului, caută război! scrie Andrei Ferko, polemizând cu Bibó István (1911-1975), unul dintre cei mai importanți gânditori maghiari ai sec. al XX-lea, ba mai mult, poate și din întreaga istorie spirituală maghiară, după cum l-a caracterizat R.Chmel. Bibó, de fapt, în opera sa *Nenorocirea statelor mici în Europa Răsăriteană* nu-și ascunde ideile sale anti Trianon (la fel ca și alte personalități maghiare, ca de ex. mult sărbătoritul Márai Sándor, alias Grossmidt, ori, mai nou, François Fejtő. Nici Bibó István, unul dintre cei mai importanți autori maghiari, nu a fost în măsură să iasă de sub umbră Trianon-ului...

Observația lui Bibó *cu privire la imposibilitatea innăscută ca fatalitate de a înțelege datele reale a situației proprii*, este valabilă într-o măsură oarecare pentru societatea maghiară până astăzi. Este suficient să ne uităm ce spun manualele școlare de istorie cu privire la Trianon... Trauma perpetuă cauzată de Trianon este aceea a sfârșitului erei de aur a maghiarimii, pe care au reprezentat-o anii de aplicare a absorbirii colonialiste a resurselor din munca celor din jur. Până ce a funcționat acest model cu ajutorul aplicării terorismului de stat, maghiarii, (mai exact-elita lor conducătoare și dominantă) au trăit apogeul lor istoric. Sfârșitul erei sentimentului de succes maghiar, spre care năzuiau cu prisosință de-a lungul întregii lor istorii, pe plan psihologic s-a suprapus tocmai cu Trianon-ul, ignorând în același timp cauzele interne care au dus la aceasta. Trianon-ul, în felul acesta, a întărit și mai mult (autoamăgirea maghiară) că motivul insuccesului lor sunt factorii externi.

După anul 1920, Statul maghiar de după Trianon a devenit pentru mulți ani de acum înainte unul nedemocratic, înapoiat și sărac al Europei, ceea ce a știrbit mitul oficial cu privire la calitățile excepționale de poporului maghiar și cu privire *menirea sa istorică în Bazinul Carpatic*. De aceea, Trianon-ul a început să servească drept pretext și ca un răgaz de salvare înaintea unei autoanalize de purificare, destul de neplăcută! Că doar de vină sunt ceilalți!...

Până când maghiarii au avut în mână puterea, pe care au folosit-o cu violență indiferent de drepturile altora, erau cât de cât plini de succese. Propriul succes li se leagă direct pe plan psihologic cu violența, îngâmfarea și lipsa de înțelegere față de nemaghiari. Democrația a constituit un factor care a încheiat zenitul lor istoric și le-a adus gustul amar al insuccesului. Este o ecuație simplă: violența=succesul, democrația=insuccesul, în plus, *vina interioară* de trauma Trianon-ului nu a fost atribuită principalului vinovat, politiciii de violență a elitei din Budapesta. *Eșecul fatal de a înțelege datele reale ale situației proprii* a întors ura societății împotriva minorităților-împotriva *trădătorilor de patrie*, prin care s-a făcut din nou legătura cu

deceniile anterioare ale campaniei continui și a luptei împotriva sperietorii artificial construite-a panslavismului.

Aversiunea subconstientă față de democrație și față de minorități (întărită și amplificată de înțelegerea greșită a cauzelor ce au dus la Trianon) se manifestă în societatea maghiară până astăzi. Semnele unei astfel de diagnoze serioase le avem în fața ochilor de ambele maluri ale Dunării - continuarea henleinismului de reptilă, evocarea criminalilor de război (Eszterhazy, Horthy ș.a) ca eroi naționali, încercarea de a impune în Europa drepturilor electiv neacceptate aici (adică impunerea privilegiilor) sub formă de autonomie, elogierea așa-numitei coroane a Sf. Ștefan.

Budapesta, care este un oraș record de încălcare a acordurilor, de mai multe ori a încălcat grosolan prevederile Trianonului:-nu a asigurat drepturi pentru minorități, nu a restituit (până astăzi) monumentele culturale furate și a luat parte la campania de revanșă cu ocazia agresiunii militare (martie 1939-așa numitul Războiul Mic) prin trecerea granițelor, pe care le recunoscuse prin convenție. Dacă maghiarii vor să se întoarcă spre Trianon (care este din punct de vedere juridic confirmat de Convenția de Pace de la Paris), au șansă și spațiu nu numai pentru o revizuire morală-să-și ceară scuze pentru repetatele încălcări ale acestei convenții, simbolizatoare a democrației, a civilizației și a păcii, să-și ceară scuze pentru maghiarizarea brutală, iar victimele acesteia să le restituie sutele și sutele de monumente culturale (la care s-au angajat în anii 1920 și 1947), dar pe care nici până astăzi nu le-au respectat. Este vorba de singurul drum civilizată pentru înțelegerea slivaco-maghiară, care însă, deocamdată este destul de mult lipsită de speranță din cauza blocajului de către starea spirituală a societății maghiare.

Dacă austriecii, după destrămarea din perioada Trianonului a Monarhiei Austro-Ungare, au reușit fără prea mari greutate să descalece de pe calul de mare putere, maghiarii încearcă să călărească acest cal până în zilele noastre, prin care se mint pe ei înșiși. Și din acest motiv, politica maghiară rămâne pe mai departe un factor serios de destabilizare în problema balcanizării a acestui colț al continentului nostru. Stabilitatea vechii Europe Centrale nu are nevoie de o revizie de fond. Are nevoie de așa ceva doar sufletul chinuit al maghiarilor.

Așa-numita traumă a Trianonului este un bocet fariseic al maghiarilor pe un mormânt ales în mod greșit. Până nu încetează cu acest bocet, rămân un popor trist al timpului pierdut.

Probabil că peste câțiva ani, când ungurii vor celebra trecerea a 500 de ani de la o traumă istorică, cea a Bătăliei de la Mohacs din 1526, vor avea tăria să recunoască faptul că atunci a fost sfârșitul statului medieval ungar care nuba mai reînviat niciodată. Serbările milenare de la sfârșitul secolului al XIX-lea au fost doar expresia frustrării că nici habsburgii nu au recunoscut stabilitatea maghiară.

Tratatul de la Trianon a fost documentul juridic internațional care a readus în istorie noul stat maghiar. Ironie a sorții, chiar înainte de semnarea Tratatului din 4 iunie 1920, elita politică de la Budapesta, în frunte cu Horthy, a repudiat acel act juridic, menținând himera arpadiană.

***

LECTURI ȘI LITERATURI ARĂDENE

Florica R. CÂNDEA

Ștefan Augustin Doinaș

S-a născut la 26 aprilie 1922 în comuna Chereluș (azi, Caporal Alexa) din județul Arad. Pe numele adevărat Ștefan Popa, a fost poet, prozator, traducător, diplomat, absolvent al Facultății de Filosofie a Universității din Sibiu și Cluj.

A debutat ca poet în *Jurnalul literar* de la Iași sub îndrumarea lui George Călinescu. A fost unul dintre fondatorii Cercului Literar de la Sibiu (alături de George Stanca, Cornel Regman, Eugen Todoran, Deliu Petroiu, Nicolae Baluță, Victor Iancu s.a). Cercul a avut și un Manifest (către Eugen Lovinescu) în care se combătea pragmatismul maiorescian-lovinescian.

Creția poetică a lui Ștefan Augustin Doinaș si-a clădit un edificiu pe cât de impunător, pe atât de armonios. Prin discursul său liric, flexibil, intelectual și estetic, poetul și-a clădit versul *cu grație*, articulând expresia prin sugestii, sentimente și idei, reușind să obțină cunoștințe de limbaj poetic asemeni versului de tip blagian.

Poet interbelic care a pus accent remarcabil pe ceea ce poezia modernă numește *écriture*, poetul arădean a făcut traduceri, a scris eseuri critice, dovedindu-se a fi un teoretician al fenomenului literar din perioada sa. Astfel, avem în vedere opera *Poezie și modă poetică* (București, 1972) un fel de *tratat* asupra reperelor poetice, asupra nuvelor poetice sau a dialogului cultural, văzute prin maniera sa. Astfel, mari nume din spectrul literar (Lucian Blaga, Nina Cassian, Radu Stanca, Mihai Avramescu, Ilie Maduța s.a) sunt observate cu predilecție din unghiuri de vedere diferite.

Doinaș face o referire la așa-zisa *modă poetică* care ar fi avut începuturile în România Literară (1968). Despre poezie, Doinaș afirmă că este *un limbaj deviat sau registru al limbajului, traductibil sau beneficiar al unor îndelungate filtrări istorice sau culturale*.

De ce Aradul și arădenii?

Ștefan Augustin Doinaș a fost elev al Colegiului National *Moise Nicoară* (1933-1941). A avut ca și dascăli pe Alecu Constantinescu, tatăl dramaturgului Paul Everac, pe Mihai Păun Inocențiu Langa, I. Drăgulescu, Nichi Lazăr, Ascaniu Crișan, s.a. (unele îndeletniciri, cea de traducător, datează din această vreme) profesori pe care îi vede *amestec de severitate, exigență și de bonomie* iar liceul îi pare *o grădină înflorită*. Despre Știval, cum era poreclit în liceu, va povesti criticul de artă Deliu Petroiu care a avut o relație de prietenie cu poetul de 68 de ani.

În literatura română, Ștefan Augustin Doinaș este un neoclasic (Vladimir Străinu) cu puternice accente de platonism (Cornel Regman, Aurel Martin). Indiferent de latura erotică, psaltic-baladescă ori mitologică, lirica lui Doinaș, fie și din sonete, conceptualizează sentimente și aduce senine contemplații de metafore și irizări de forme. Trăind între iubire și pură pasiune poetul s-a stins din viață la 25 mai 2002. Este Cetățean de Onoare al municipiului Arad (1997) iar școala din satul natal îi poartă numele.

NOSTALGII CELUS CIOBANU

Am primit la redacție

Nostalgii sau simple poeme, catrenele semnate de bărbați sunt reflecții sau reflecții în propria oglindă! Motivate, ele, motivele, sunt variate!

În funcție de realitatea imagistic-imaginativă, pe care o transmit.

În volumul Nostalgii, asistam la o proiectare a sinelui în oglinda semantică a exprimărilor. În urma unor trăiri (poate) îndepărtate dar pline de surplus de zăgăzuirii! Se fac acuși douăzeci de ani de la apariția acestei Plachete! Iluzional, versurile stau în spatele autorului și îi simbolizează gânduri, stări, sentimente. Îmbrățișându-și atuurile și poate și tinerețile, autorul, își sculptează propriul chip în șaptesprezece poeme pe care le intitulează diferit: când anotimpuri, când sărbători, când adresări, de parcă ar fi un imediat dialog cu un martor ori un monolog interior cu sieși. Nu lipsite de importanță sunt desenele tușate care însoțesc filă destăinuirilor (și) în versuri iar umbra crochiurilor sporește taina metaforelor. În intimitatea versurilor, nu s-ar resimți o anume deznădejde, ci mai degrabă o fugă!

Ca în muzică! A timpului cu toate deșartele sale clipe! Irevocabile!

***

DAN ȚĂRAN, 2001 NOI CEI CE N-AM CÂNTAT GAUDEAMUS

Un studiu cât un album evocativ, la 50 de ani de la absolvirea Liceului Moise Nicoară. Necătrănit de vreme, volumul cuprinde amintiri glosat îngrijite și filtrate prin prisma fostului elev.

Ce glas de clopot! Ce ilustrații pe cât de satirice, pe atât de idilice! Din *retina* nedesprinsă de pe coli îngălbenite de tușul anilor, tronează Tabloul scriptic de absolvire *La revedere* în 1961... Dar... Un *Gaudeamus* necâncat de interzis este scris tot aici!

Vacanța s-a terminat; Începe viața! Dar...unde sunt numele? Colegi?

Dascăli și efigii sunt aici! Evocarea anilor de liceu!

***

ACTELE SIMPOZIONULUI INTERNAȚIONAL, EDIȚIA 2020

Oameni de seamă ai Banatului (editat Societatea Tibiscu, Uzdin, Voivodina, Serbia, 2021) este un volum cu un cuprins de peste 120 de pagini și este îngrijit de publicistul Vasile Barbu (Gheorghe Rancu și Constantin Claudiu Murgu, fiind recenzanți).

Sunt precizați anii pandemici, în pofida cărora *SLA Tibiscu* a reușit să organizeze câteva manifestări culturale, care vor rămâne în tezaurul românilor de aici și în patrimoniul de suflet al Uzdinului (Vasile Barbu).

Un lucru este cert, acela că Societatea Tibiscu a împlinit 30 de ani (director și redactor șef, Vasile Barbu) și că Simpozionul a creat acest volum, din Colecția *Patrimoniu*.

***

Horia Truță, Artă Monumentală și semne memoriale în părțile Aradului, vol. II, Editura Gutenberg Univers Arad, 2021

Având ca inserare pe coperta IV un catren din opera lui Andrei Mureșanu "*Dormiți în pace Martirii României / Ce-ați îngroșat pământul cu sânge de Eroi / Bătrâni cărunți, cu vază și floarea tinerimii / Ce-n lupte sângeroase, căzând, v-ați rupt de noi!*" a doua carte din seria Artă Monumentală, în semnătura Omului de Cultură, prof. Horia Truță, a văzut, recent, lumina tiparului la Editura Gutenberg Univers, Arad.

Ca și precedentul volum (2018), cartea are valoare științifică, conducând, astfel, la o nouă contribuție de cunoaștere a istoriei și geografiei culturale locale și nu numai. Album sau volum științific, această nouă apariție editorială cuprinde referiri la ariile Artei monumentale și impactul acesteia din punct de vedere antropic și sfera definitorie pe care o pătrunde. Semnificative pentru cultura națională în general și cea locală în special, *Însemnele memoriale* succed o arhitectură a mărturiei și determinării epocilor și a cadrului care le adăpostește.

Cartea a doua completând tabloul scriptic, nuanțat și descriptiv din primul volum, acum mărturisește autorul în Prefață: *În primul volum al acestui proiect editorial (n.n. patru volume), am avut prilejul să argumentăm existența în părțile Aradului a unui imens patrimoniu cultural, conceput sub forma monumentelor de for public și al semnelor comemorative. Sunt acele lucrări de artă plastică, construcții sau amenajări neutilitare, cu rol exclusiv memorial și decorativ(...)*

În Arad mai sunt monumente care, prin portrete alegorice, prezintă exclusiv concepte abstracte, ele ținând într-un anumit sens locul metaforei (pag.5/6).

Volumul se desfășoară pe trei mari capitole distincte, Anexe și o documentată Bibliografie. Fiecare capitol are subcapitole distincte, care urmează astfel:

- *Capitolul I, Cetăți și opere comemorative de război (nouă subcapitole);
- *Capitolul al doilea, Eroi revoluțiilor și rezistenței civice (cinci subcapitole);
- *Capitolul al treilea, Semne memoriale pentru eroi și martiri.

Structura conținutului se întinde pe două sute cincizeci de pagini (Coperta I reliefează Monumentul Eroilor din Piața Avram Iancu, autor Gavril Covalschi, 1970 iar Coperta a doua reliefează Crucea Martirilor Arădeni, Parcul Eminescu, autor, Silvestru Rafiroiu).

La țesătura cărții a doua, se cuvine să mai amintim: Tehnoredactare și concepția coperte: Marius Radu. Fotografiiile provin din colecțiile: Mircea Boran, Mircea Pecican, Horia Truță.

Concluzii

A doua carte din acest an îl plasează pe prof. Horia Truță în tagma oamenilor de cultură cu spectru local și nu numai a fi un cunoscător acerb al valorilor culturale mai puțin cercetate ori chiar deloc. Cunoscător al Trecutului imediat și al Presentului deopotrivă, Horia Truță dispune de reale calități spre a istorisi doar prin argumentări valentele arealelor arădene ci trimiteri la cele naționale.

Al doilea volum din Tetralogia aflată în curs de documentare redă celor interesați o carte ca un Obelisc care să se înalțe și să înalțe, statuar și statutar, ochii minții înspre file de carte meritorie și meritoriu, deopotrivă. Conchidem cu ceea ce spunea în volumul I prefațatorul "*Suntem deja obișnuiți ca, la intervale de timp, profesorul Horia Truță să iasă în public cu lucrări extrem de serioase, care par a epuiza cercetarea domeniilor cărora li se adresează*" (Teodor Octavian Gheorghiu, 2018).

CU CĂRȚILE PE FAȚĂ. RECENZII

INVITAȚIA LA VALS, MIHAIL DRUMEȘ

Mira ODAGIU

Cred cu tărie acum că sunt cărți care corespund unei anumite vârste, care trebuie citite prima dată în adolescență și eventual recitite la maturitate cu înțelepciune și îngăduință, și cred că *Invitația la vals* de Mihail Drumeș este una dintre ele.

Romanul *Invitația la vals* de Mihail Drumeș a apărut în anul 1936 (publicat ulterior în peste 30 de ediții) și este unul dintre cele mai iubite titluri ale literaturii române interbelice. Printre scrierile autorului, preferate de tineri, se numără și romanele *Elevul Dima dintr-a șaptea* și *Scrisoare de dragoste*.

Cartea se deschide într-o perspectivă subiectivă fermecătoare cu tribulațiile sentimentale ale personajului principal Tudor Petrican care își rememorează destinul, alegerile personale și dragostea vieții sale: *"În definitiv, ce [altceva] e dragostea decât o taină pe care o ascund îndrăgostiții și o poartă în umbră, de frica luminii? Îndată ce taina se dă pe față, dragostea veștejește, își pierde frăgezimea, vraja devine ceva obișnuit, de toate zilele."*

Tudor Petrican este un tânăr șarmant, inteligent, singur la părinți, cu disponibilități financiare, care consideră că *"să se îndrăgostească e o pierdere de timp"*. Good looking guy, Tudor poate avea orice față, este un crai ce intuiește psihologia feminină și care știe cum să își atragă victimele în mrejele cuvintelor: *„Timp de o oră și jumătate, i-am șoptit încontinuu, cu pauze mici că între bătăile inimii, cele două cuvinte magice care răsună în toate limbile și pe toate mediteranele."* Astfel seducția devine pentru Tudor un sport practicat cu regularitate care vine la pachet cu încredere în sine, dar și cu un orgoliu exacerbat.

Ajungând student la Facultatea de Drept din București, se mută undeva în gazdă, unde mai trăiesc și alți studenți cu care se împrietenește ulterior. Întâmplarea face să participe alături de unul dintre chiriași la un bal al mediciniștilor, iar acolo o va întâlni pe Mihaela Deleanu. O invită la vals dar se izbește de refuzul categoric al acesteia. Treptat, devine interesat de vecina sa de ușă, Mihaela Deleanu, considerată de ceilalți ca fiind rece ca un isberg. Lovit în orgoliu propriu după ce realizează că este tratat cu refuzuri repetate, la fel ca și colegii lui prozaici, Tudor decide s-o cucerească și îi scrie peste 30 de scrisori de dragoste. Mihaela însă nu cedează și trimite înapoi scrisorile înfocate de dragoste ale tânărului neîndrăgostit, iar acesta devine din ce în ce mai intrigat de rezistența fetei, dar și mai insistent. În cele din urmă fata, îndrăgostită, îi cedează lui Tudor și începe epopeea unei mari iubiri.

Personajele din *"Invitația la vals"* trăiesc o iubire absolută, căci ard intens, se consumă și se (auto)devorează, trăiesc voluptatea de a fi pe rând învinși sau învingători, cu forța asumării unor consecințe tragice. Nu oricine are capacitatea de a trăi iubirea atât de acut, de disperat și de definitiv, doar cei care poartă în suflet flagelul autodistrugerii: *„Nu cumva dragostea sfărâmasese acel echilibru sănătos și ne cufunda în nebulie?"*

Romanul este radiografia unei relații la care suspină orice adolescent care visează săntâlnească într-o zi iubirea adevărată, căci *Dor*, așa îl alinta Micaela pe Tudor, iar el o alinta *Aimée*, erau fericiți. Uneori craiul din el se întreba cinic cât va dura această poveste și de ce nu se satură de Micaela: *”Dragostea e foamea de femeie unică, și dacă această femeie se pricepe să nu dea prea mult bărbatului ca să nu-l sature, ci dimpotrivă îl lasă mereu flămînd, iată secretul lui Polichinelle care ține iubirea proaspătă.”*

Mihail Drumeș a creat romanul și întreaga narațiune, inspirat fiind de piesa lirică „L’invitation à la valse” a lui Weber, care s-ar potrivi mănuișă unei ecranizări a romanului, care întârzie să apară, din păcate.

Despre stilistica lui Drumeș, Florea Firan scrie minunat și cuprinzător în *Prefața* romanului apărut la Editura „Scrisul Romanesc, în 1986, că *”Drumeș se consacră scrisului cu dragoste pentru perfecțiunea stilistică, pentru conținut și idee, realizând o opera de mare sensibilitate, ale cărei atribute esențiale rămân sinceritatea, delicatețea sentimentelor, onestitatea povestirii, rafinamentul, transpunerea unor posibile episoade de viață în paginile de un captivant lirism, ce secondează naratiunea și ascuțimea dialogului”*.

Prozaic vorbind, *Invitația la vals* este unul din acele romane românești care trebuie neapărat citite.

***

SEMN DE CARTE

Pomul de lângă gunoi (continuare din nr. 49, Decembrie 2021)

Alexandra SEBASTIAN

-Aaa, deci, eu trebuie să plătesc om să-mi descarce fructele, iar voi stați și pierdeți vremea la umbră! Marș la camion, putorilor, și să nu vă mai prind că stați până nu e toată marfa în magazie.

Îi văzuse pe băieți stând lungiți sub piersic, la umbră, mestecând fire de iarbă. Nu de mult timp terminaseră de făcut ordine prin curte, amuzându-se și înghiontindu-se la sunetele care veneau de la etaje, acolo unde fetele nu „lucrau” la „curățenie”, după cum aflase cu ceva timp în urmă Chris.

Băieții plecară să descarce camionul, iar matroana se întoarse în office-ul ei, o cameră mobilată în stilul anilor copilăriei ei, dar curată și parfumată. Își aprinse un țigaret lung, pe care lăsa curând urma unui ruj ieftin, roșu-aprins, și, sorbind din cana de cafea, se lăsa pradă amintirilor.

În curtea străjuită de piersic era demult un munte de gunoi de la aprozarul de la parter. Din când în când, o mașină de gunoi venea și prelua din resturi, dar niciodată nu lua tot; până când Ron, fiul ei, urcând pe ele, se cufundă cu totul înăuntru... Țipetele lui și ale li Chris, care nu-l mai găsea, alertară pe toată lumea și, cu greu, fu scos și băgat direct în baie. Chris se liniști în brațele mamei sale, iar Ron apărui, proaspăt și curat după o oră, gata pentru noi isprăvi. În acea zi, tot gunoiul fu preluat și curtea curățată. Atunci se descoperise că, pitit sub grămada imensă, un pui de piersic luase tot ce era bun acolo, crescând mărișor. Matroana hotărî să-l lase să țină umbră în zilele toride... (va urma).

DE LA SILABISIRI a... b... c...

LA UN PROFUND ROMAN EVANESCENT "ABC-UNEI VIEȚI"

Florica R. CÂNDEA

Romanul este o constelație lirică, originală și orientată sub cupola unui personal stil, care are ca suport viața privită ca un tot unitar. Privit din punct de vedere intertextual, romanul este unul de tip confesional-reflexiv estetic din care se desprinde un orizont interpretativ unic și o anume transfigurare artistică fără anume tipare dar demne de aceeași unică viziune literară. Dacă ar fi să argumentăm apartenența la genul epic (implicit, specia literară, roman) am ține cont de absolut toate etapele care definesc epicitatea (incipit, intrigă, desfășurarea acțiunii, punct culminant, deznodământ) doar că se impune o precizare: *vocea* distinctă a memoriei care vorbește și care capătă caracterul unui personaj abscons, creează implozii puternice și implacabile afinități întregului conținut.

Rezonarea Trecutului în Prezent este o formă modernă de incluziune și-i conferă romanului un anume suflu, acela de cuprindere a unor povestiri de sine stătătoare (în număr de douăzeci și una, respectiv patrusprezece).

Asemenea lui Rebreanu, *Smaranda Kafka* îi conferă romanului său un caracter circular și bipolar, prin includerea revenirii expozițiunii /incipit, la Șofronea. Și tot în stil rebrenian, întâlnim, în roman, două *glasuri* care se întrepătrund (glasul copilului și glasul omului matur, strămutat din Șofronea din Pusta Aradului). Astfel că, aici, se confundă cu tot ce aparține universului rural, în prima parte a vieții, străbate apoi, urbanul arădean și alte toposuri, ca, în cealaltă jumătate a vieții, să fie înconjurată de lacrima apei de peste un nemăsurat ocean.

Există multă obiectivitate în romanul kafkian de data aceasta, în care se observă o curgere fluidă a imaginilor; când descriptive, când auditive, când motorii. E foarte multă acțiune care nu impune cititorului o anume stare de alertă, ci îi conferă un anume confort, acela de a vedea două lumi: copilul și adultul, într-o călătorie inițiativă! O lume care nu se duce, cu una, cu două, nu piere, ci se regăsește într-o scriere autobiografic-evocativă a lumilor paralele, care au însoțit autorul.

Narațiunile care compun romanul se succed plăcut ca ape în unde limpezi (ca-n amintirile pline de crengisme sau ca-n dumbrăvismele sadoveniene). Un lucru e cert: cartea este Arborele fructifer al vieții și al înțelepciunii, iar sămburii sunt copilăria și adolescența. E posibil să apară și alți sămburi pe acest parcurs, pe care, desigur i-a adăpostit bine autorul, în mintea devenită acum, un Coș cu poame! Luciferice ori paradisiace momente străbat cele două cărți/ volume, care cuprind toate formele de exprimare (asupra cărora vom reveni cu pasaje adecvate de text conclusive). Nededucându-și nicio clipă ființa din care se cuprinde, autorul își dedublează starea povestirii, de-acum, și în roman este oglinda propriei ființe (ne raportăm acum la Femeia din fața oglinzii Hortensiei Papadat Bengescu). Acum spectrul povestirilor converge înspre oamenii și locurile vie păstrate în memoria vremurilor care i-au inspirat existență și i-au sugerat inspirația. Talentul povestirii este talentul botezului de la sat și redat acum prin povestirea în ramă ca o despovărare de dor (în literatură e cunoscută și tehnica bulgărelui de zăpadă).

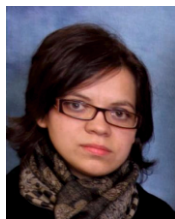
Plecarea din sat (Șofronea) și revenirea sunt și prin scris o esență a fericirilor. Unice! Este acel rol principal al personajului principal pozitiv care, în scrisul kafkian, are atât luciditate camilpetresciană! Câtă dramă, dar niciodată nu se autocondamnă nici la izolare, nici la însingurare, nici la marginalizare! Par contre! Acest unic personaj în propria carte, omniscient și omniprezent, autorul, este și un fin observator deja-vu! ca un reper-ecou peste generații (care străbate satul în papuci și corso-ul de oraș în pantofi!) cartea devenind astfel ca o promenadă peste ani. Asemeni Poienii lui Iocan, moromețiană analogie, satul îi este obol veșnic blagian și îi devine Centrum mundi, de unde biserici și uliți limpezesc tulburi ani și vremi! Apoi familia îi clădește Pantheon de cunoașteri și zid de frumuseți! Umane! Apoi Societatea și școlile țintesc ochiului autorului interogații retorice prin alternanțe, înlănțuiri, alte imagini descriptive ori declamative! Precum acul brodează, condeiul croșetează tânguiri de ireversibil timp necruțător, căci timpul și călătoria sunt leit-motivul acestui demers narativ propus de Smaranda Kafka .

În romanul compus din două volume sunt amintiri distilate și atent reflectate cu un farmec aparte și o căldură care nu sufocă! Răzbate, în roman, un anume cult pentru recuperarea estetică a amănuntului, filtrat prin asocieri diverse. Farmec și pitoresc aduce romanul prin pendulare grațioasă a galeriei personajelor legate prin funda scriiturii de nodul spațiului anotimpural și atemporal (poate). Această galerie se va dovedi a deveni martor viu personajului însoțită fiind de oralitate în exprimare, tradiție în purtare și sincretism ca o sublimă aminumare.

Autorul nu se abate de la dogma literară a narațiunii ci îi conferă acesteia patos și fior liric care nu estompează șirul evocărilor prin simplul semn de punctuație (punctul). Traseele străbătute cu dezinvoltura exprimării de autor sunt aievea... atunci și acum și emană nu numai patos ci și reverie! E ora astrală a acestuia! Care se identifică absolut cu toate particularitățile care-i compun ființa și nu-i destramă elocința! În aspectul paginilor, vocea monologului interior capătă umane librete narrative! Ca-n eseurile kafkiene! Estetice sensuri ! Și instanțe justificative ca un suprem alter-ego! De sintagme! Peste o mie treisute de pagini populează romanul autobiografic și alunecă pe canavaua scrisului fin declamativ și declamatoriu, scriptural și natural! O carte cât un poem de cântare sugestiv și metaforic din plasma unui om care se dedublează spre a opri timpul! Cui? Lui, mie, ție, cititorule! Spre a dezavua și dezăpezi încărunțite frunți și minți desfrunzite de podoaba trecuților ani! De acasă!

Cu enclave și sincope fără a cădea în idilismul formelor fără fond sau invers. În instanța sa narativă de care pomeneam e un singur filon cu iz liric ori patetic care nu strivește obiectivitatea nici realul care străbat paginile. Înfrumusețarea acestora e împeștrită de ruginite arămii argouri ori jargoane, imprecății ori retorisme care nu cad în bagatele de gen modern ci adâncesc convingeri! Epos și topos de ABC în predilecția amintirilor! Căci de la Anda la Smaranda nu e decât un pas! Prag! Cartea paseistică a amintirilor și pajiștea inserției textuale de roman de o profunzime aparte și de parfum de roze pe Mureș.

***

SALON GUTENBERG. ÎNSCRISURI ȘI METAFORE

ȘOSETUȚĂ ȘI ANDREI – AVENTURI IMAGINARE... SPUSE-N VREMEA DE CULCARE (EGIPT)

Carina A. BABA

Trecuse mult timp de la ultima întâlnire cu Alex, Kevin și Nicholas. Andrei își amintea prea bine bazaconiile pe care le făceau împreună, crezând că așa le vor impresiona pe fetele din grupa lor - cele mai frumoase fete din toată grădinița. Își mai amintea și de un proiect foarte interesant, cu ocazia căruia a aflat multe lucruri nemaipomenite despre piramide.

Eh, de ce nu ar da o fugă până în Egipt, să le vadă în mărime naturală? Egiptul nu e chiar așa departe! E doar la câteva țări și o mare distanță. Nu e ca Polul Nord sau ca Polul Sud - la capătul lumii... Și poate că va întâlni și un faraon... Nu se știe niciodată! Și poate că îi va convinge pe Leuț și pe Șosetuță să ia suvenir o pisică, dacă tot merg în Țara Pisicilor. Ar fi foarte interesant să aibă acasă o pisică egipteană... ar putea să o facă paznic al piramidelor din camera lui: piramida din obsidian, cumpărată cu greu de maică-sa, după multă, multă muncă de convingere, și cea din sticlă, cu Turnul Eiffel captiv în ea.

Atât i-a trebuit. Și-a luat repede gentuța cu eroii în pijama, a aruncat hăinuțele de schimb, că, știa el, piramidele se află în deșert, acolo e cald, nu va avea nevoie de prea multe haine, l-a băgat în gentuță pe Leuț, cu grijă, să îi rămână capul cu coama portocalie la vedere și lângă el, într-un borcan, a pus-o pe Șosetuță... Mergeau în deșert, Șosetuță e țestoasă de apă, deci nu va supraviețui fără borcanul magic, umplut cu apă de la robinet.

Egiptul nu e... o țară ca toate țările. E Țara Piramidelor, cea mai frumoasă țară din Africa, plină cu palmieri, cu oaze, cu piramide și pisici. Ce i-ar mai plăcea lui Andrei să vadă o gazelă, fiindcă știe sigur că în Egipt se găesc gazele. Se mai găesc și hiene, șacali și manguste, dar nu prea vrea să vadă așa ceva, mai ales că hienele îi fac viața amară lui Simba, bunul lui amic.

După ce și-a pregătit gentuța, Andrei și-a dat seama că are nevoie de o hartă. Luă, pe furiș, o foaie (două, trei, patru... ca să fie, în caz că greșește!) din copiatorul maică-sii, și desenă cu creioanele lui magice o hartă care să-l ducă direct în Giza, ca să vadă una dintre cele șapte minuni ale lumii.

Ca prin minune, dacă tot vorbim de minuni, a ajuns în fața Sfinxului. Leuț scâpă un răget specific, Șosetuță, aflată, acum, în palma lui Andrei, își întinse gâtul, să vadă mai bine, iar Andrei nu a putut decât să exclame: UAUUU!!!” În spatele Sfinxului erau o grămadă de piramide, dintre care trei mai mari: „Oare cum le-or fi făcut așa de mari?!? Nici măcar laba Sfinxului nu ar intra în camera mea, ca să nu mai vorbim de vreuna dintre piramide! Și piramidele mici sunt prea mari pentru camera mea!... Uite, Șosetuță, aceea e Piramida lui Keops! A fost cea mai înaltă construcție din lume, până la Turnul Eiffel. Mami mi-a povestit ceva și de Turnul Babel, dar nu mai știu exact ce e cu turnul acela. Oricum, Leuț, e o piramidă magică. Cum de ce? Fiindcă nimeni nu știe cum a fost construită!”

După ce au văzut piramidele, cei trei prieteni au pornit în căutarea pisicilor. Deși se aflau de destul timp în Țara Pisicilor, încă nu văzuseră urmă de pisică, în afară de Sfinx: „Ce ciudat! Știi, Leuț... egiptenii au îmblânzit mâțele acum patru mii de ani. Până atunci... erau sălbaticе, așa ca tine. Ce noroc că ești mare și nu îți plac șoarecii, altfel te-ar

fi împlânzit și pe tine, până acum. Totuși, verișoarele tale mai mici sunt foarte bune vânătorese. Știi, Leuț, acum putem să luăm suvenir o pisică, dar, mai demult, era interzis să scoți o mătă din Egipt. Bine că s-au schimbat legile...”

Și tot povestind, pe Andrei l-a prins un pui de somn și a uitat că e în Egipt, că trebuie să se întoarcă acasă, că mai are atâtea de făcut și că nu și-a băut încă paharul cu lapte... O ultimă idee îi scânteia în gând, înainte să fie cuprins cu desăvârșire în mrejele somnului: „Un pahar cu lapte... da, da... așa le-au împlânzit egiptenii, dându-le să bea lapte... dacă mami m-a împlânzit și pe mine cu... un pahar cu lapte?”

***

PUNCTE DE VEDERE

FENOMENOLOGIA PERCEPȚIEI LA MERLEAU-PONTY

Claudiu MARGHIOLU

În investigațiile din *Fenomenologia percepției*, Ponty definește fenomenologia ca studiu al esențelor, incluzând aici și studiul percepției și al conștiinței. Fenomenologia este o metoda de descriere a naturii contactului nostru perceptiv cu lumea, furnizând o descriere directă a experienței umane.

Percepția este fundalul experienței care orientează orice acțiune constientă. Lumea este un câmp al percepțiilor iar conștiința umană atribuie sensuri lumii, astfel ca nu ne putem separa de percepțiile noastre asupra lumii.

Merleau-Ponty argumentează că atât empirismul cât și raționalismul tradițional nu pot realiza o descriere adecvată a percepției și de aceea nu pot întemeia o fenomenologie a percepției. Empirismul păstrează experiența ca sursă primară a cunoașterii, cunoașterea fiind derivată din percepțiile senzoriale, în timp ce raționalismul propune rațiunea ca primă sursă a cunoașterii, astfel că cunoașterea nu depinde de percepțiile senzoriale. Ponty spune că empirismul tradițional nu explică cum natura conștiinței determină percepțiile noastre, așa cum nici raționalismul tradițional nu explică cum natura percepțiilor noastre determină conștiința.

Percepția poate fi structurată de asociații și poate fi focalizată de atenție. Atenția în sine nu creează orice percepție dar poate fi direcționată către orice aspect al câmpului perceptiv. Atenția poate îngădui conștiinței perceptivă să se structureze în reflecție asupra unei teme. Merleau-Ponty explică că judecata poate fi definită ca percepție a legăturilor directe dintre obiectele percepției, sau poate fi o interpretare logică a semnificațiilor ce aparțin percepțiilor senzoriale. Judecata nu este însă nici activitate logică pură și nici activitate senzorială pură. Ea transcende și rațiunea și experiența pură, pentru că conștiința este un proces care include în același timp și senzorialul și raționalul.

Experiența este reflectivă și nerefectivă. Experiența nerefectivă poate fi o cunoaștere a unei subsecvențe a reflecției, în timp ce reflecția este conștientizare interioară a experienței, este o altă modalitate de a înțelege și a structura experiența. Reflecția poate fi focalizată pe diferitele segmente ale câmpului perceptiv. După Merleau-Ponty, obiectele percepției prezintă un orizont interior în conștiință și un altul exterior în lumea externă. Aceasta structurare permite distincțiile individuale ale obiectelor, unele față de altele în timp și spațiu.(...)

***

UȘA CE NU SE POATE ÎNCHIDE

Iuliu Cezar STURZA

Bunicul a fost primul care a văzut Crăpătura din perete. Era în sufragerie, camera care la acea dată ținea loc de depozit. Părinții mei tocmai ce terminaseră de construit casa și începeau să o aranjeze, cameră cu cameră. Iar sufrageria era locul unde găseai covoare, mese, vrafuri de cărți sau zeci de papuci ce stăteau fără adresă.

Peretele cu pricina dădea înspre afară, terminându-se cu ușa ce lega interiorul casei de celelalte anexe. În cele din urmă nu era o Crăpătură foarte mare, de speriat. Tocmai de aceea nu le-a spus nimic pentru o vreme. Era doar o linie neagră, șerpuită, ce-și căuta drum înspre tavan, fără a ajunge vreodată atât de sus.

Anii au trecut, casa a ajuns să fie pe gustul părinților, iar acel perete a rămas mereu în stare de flux. Au vrut să sprijine o bibliotecă de acesta, dar au mutat-o într-o altă cameră. Au vrut să pună o carpetă, dar până au hotărât modelul au ieșit din modă. Așa că acel loc era tot un spațiu în care se așezau lucrurile aflate în tranzit.

Dar mai avea o însemnătate specială. Acolo era locul unde îmi aduc aminte că-și așeza bunicul scaunul lui din lemn și stătea cu brațele încrucișate până când se strângeau spectatorii. Aceștia erau în primul rând nepoții, eu și frații mei, dar și copiii vecinilor. Ne întâmpina cu un zâmbet larg și cu câte o bomboană cu fructe pentru fiecare în parte. Și cu ceva în plus.

Nu mi-l imaginez având o bucurie mai mare decât aceea de a ne spune povești. În acele zile de după școală, mai spre seară înainte să înceapă jurnalul și să răsune în casă știrile, își trăgea scaunul acolo și aștepta. Toți știam semnalul așa că ușor-ușor ne îmbiam și ne înfățișam înaintea lui. Ne făcea cu ochiul și ne chema să ne strângem ciorchine în jurul său.

Atunci, cu vocea lui domoală pe care mi-o pot aminti la fel de bine, ne ducea cu puterea cuvintelor în cele mai ciudate tărâmurii imaginabile. Nu de puține ori stăteam turcește holbându-mă la felul în care ne povestea și eram convins că acea Crăpătură era de fapt un portal secret înspre lumile despre care ne vorbea.

Ne-a dus în Țara Minunilor, în Oz, Narnia, Fantasia și multe alte locuri. Îi plăcea să inventeze alte povești pe care nu le-am auzit dinainte. Uneori ne pune pe noi să scormim ceva, dar nu ne ieșea prea bine. Dar el lua frânturile de idei pe care le coceam și le amesteca până când căpătau o formă deosebită.

Chiar și când am crescut nu am putut privi acea Crăpătură ca pe un simplu defect ce putea fi corectat cu o găleată de vopsea. Puneam mâna și speram cumva ca materialul să se dea la o parte și să-mi permită să intru într-un ținut legendar. Dar înainte ca dorința să se îndeplinească, a venit rândul bunicului să facă acea călătorie fără întoarcere.

Pe atunci aveam optsprezece ani și am fost devastat știind că acel scaun din lemn urma să rămână gol în fața Crăpăturii din perete. După zilele în care l-am plâns mi-a venit o idee. În amintirea sa, urma să pictăm o ușă chiar în acel loc în care atâția ani ne-a călăuzit spre acele lumi extraordinare.

Anii au trecut, eu am crescut și acum copiii mei au luat în primire acea casă pentru a o

transforma în casă de vacanță. Ei au un program încărcat în oraș, așa că nu vin prea des. Dar zilele astea inspectează fiecare ungher pentru că e nevoie de multe reparații. Abia pot să-i prind și să stau de vorbă cu ei mai mult de zece minute.

Au vrut să vopsească vechea sufragerie, să-i dea o nuanță la modă și să vadă mai apoi ce să facă din ea. Doar atunci am pus piciorul în prag, i-am închis telefonul fiului meu și l-am tras deoparte. I-am povestit ce înseamnă acel loc și a ascultat spășit. Mi-am dat seama că o parte din vină e a mea pentru că nu am îmbrăcat haina de povestitor a bunicului meu, așa că el nu știa despre Crăpătura ce duce Departe.

Mi-a promis că vor lăsa ușa acolo, așa cum este și eu le-am promis că voi da o raită într-o librărie și am să-mi cumpăr o droaie de cărți pentru copii. În următoarea vacanță de Crăciun, când se vor strânge laolaltă toate rubedeniile, știu exact ce voi face. Îi voi strânge pe toți copiii ciorchine în jurul meu, le voi da câte o bomboană cu fructe și le voi povesti. Trăiesc cu speranța că le voi capta atenția mai mult decât ecranul colorat al smartphone-urilor. Pentru că eu știu scurtătura înspre o lume unde acestea nu au semnal.

***

SEMN DE CARTE

POMUL DE LÂNGĂ GUNOI

(continuare din nr. 49, Decembrie 2021)

Alexandra SEBASTIAN

-Aaa, deci, eu trebuie să plătesc om să-mi descarce fructele, iar voi stați și pierdeți vremea la umbră! Marș la camion, putorilor, și să nu vă mai prind că stați până nu e toată marfa în magazie.

Îi văzuse pe băieți stând lungiți sub piersic, la umbră, mestecând fire de iarbă. Nu de mult timp terminaseră de făcut ordine prin curte, amuzându-se și înghiontindu-se la sunetele care veneau de la etaje, acolo unde fetele nu „lucrau” la „curățenie”, după cum aflase cu ceva timp în urmă Chris.

Băieții plecară să descarce camionul, iar matroana se întoarse în office-ul ei, o cameră mobilată în stilul anilor copilăriei ei, dar curată și parfumată. Își aprinse un țigaret lung, pe care lăsa curând urma unui ruj ieftin, roșu-aprins, și, sorbind din cana de cafea, se lăsa pradă amintirilor.

În curtea străjuită de piersic era demult un munte de gunoi de la aprozarul de la parter. Din când în când, o mașină de gunoi venea și prelua din resturi, dar niciodată nu lua tot; până când Ron, fiul ei, urcând pe ele, se cufundă cu totul înăuntru... Țipetele lui și ale lui Chris, care nu-l mai găsea, alertară pe toată lumea și, cu greu, fu scos și băgat direct în baie. Chris se liniști în brațele mamei sale, iar Ron apărură, proaspăt și curat după o oră, gata pentru noi isprăvi. În acea zi, tot gunoiul fu preluat și curtea curățată. Atunci se descoperise că, pitit sub grămada imensă, un pui de piersic luase tot ce era bun acolo, crescând mărișor. Matroana hotărî să-l lase să țină umbră în zilele toride... (Va urma).

***

Ovidiu CORNILĂ
STARE

ca o octavă freamătă gândurile
la început de octombrie:

nori grei de toamnă plâng poeme
despre pielea ta, despre părul tău
liber în vânt,
frenetic tango de altădată...

ochii tăi îmi caut la răsărit:
îmi pot atinge, pentru că ei vorbesc,
ascund și ard...

în mansardă, frunzele susură uverturi;
mă respiră și din ele înțeleg
culoarea
din care mi-ai desenat
primul sentiment...

și-ntr-un ungher de vis
șuieră vântului singur,
mă zboară cu el și mă așterne
la porțile cuvântului tău...

tainic și în liniște,
ca un început de octombrie
ne aduce aminte timpul...

Ioan Vasile MARCU
MAICA MEA
Mamei mele Veturia

Maica mea, salcâm în floare
Zestrea mea dinspre cuvinte
Trilul de privighetoare,
Cântul care nu mă minte.

Maica mea ce mi-ai dat viață
Printre vise și înfrângeri
Mi-ai ursit de dimineață
S-adun iarbă pentru îngeri.

Maica mea, leagăn de stele
Rază, fulg de primăvară,
Toate drumurile mele
La tine se-ntorc spre seară.

Maica mea, făptură blândă,
Te-ai gătit de sărbătoare,
Zbor de pasăre plăpândă
Pentru trecerea cea mare.

Maica mea, icoană sfântă,
Versul, colțul meu de rai
Glasul tău prin mine cântă
Te rog nu pleca, mai stai...!

Lazăr MAGU
IARNĂ

De pe pământ se tot ridică aburi:
lacrimi fierbinți, păreri de rău, sudalme...
Văd printre nori cereștile Lui palme,
tavanul lumii căptușind cu jgheaburi.

Atingerea produce condensare,
fierbintele de gerul Lui, se sfarmă
și plânsul nostru se transformă-n iarnă,
iar lacrima ne ninge și ne doare.

Durerea lumii e-o fierbinte mare
ce sus se condensează și revine...
Același plâns de mii de ani ne ține -
sunt noi doar stările de agregare.

De palma Lui, tot aburul se frânge,
cu propriul nostru plâns afară ninge.

Nicolae NICOARĂ-HORIA
BUCURIE FRÂNTĂ...

A pictat această „bucurie frântă”,
Jumătatea dintr-un curcubeu,
O mână de Copil, ce mână sfântă!
S-o alduiască bunul Dumnezeu!
Privind-o parcă nu mai am cuvinte,
Poemul să-mi rămână viu și-ntreg,
Tristețea mea nu-i cine s-o alinte,
Și tot mai netradusă o-nțeleg...

Raul HURDUCĂȘ
ÎN ZBOR

Lasă-mă să fiu
un om pustiu,
cu suflet viu.
Să vezi,
iar apoi să crezi
că te iubesc.

Lasă-mă să fiu
un visător,
pierdut în zbor.
Să vezi,
iar apoi să salvezi
un muritor.

Teodor Groza DELACODRU
ZI DE PRIMĂVARĂ

Atunci când s-a născut iubirea
Dintr-un surâs și o privire,
Era o zi de primăvară
Cu multe flori și fericire.

Atunci când mi-ai jurat credință
Sub vechiul ulm dintre coline
Era o zi de primăvară
Și-n vraja ei doar eu cu tine.

Atunci când ți-am vorbit în taină
Ca nimenea să nu ne-asculte
Era o zi de primăvară
Cu multe flori și doruri multe.

Atunci când ai plecat de-a pururi
Pe drumul cunoscut doar ție
Era o zi de primăvară
Ce s-a topit în poezie.

Gheorghe HODREA
CU PRECHIENII

Nu iera uliță-n sat,
Și când zîc, semnez hîrchie,
Fără ficior dă-nsurat
Și casă făr' dă răchie.

Că-i dă prunie, ori dă mere,
Nu importa felu', frita!
- *“Îț' aduci aminchie, vere,
Cum dăghiam la prechieni raita?”*

Cîntam roată dîpă masă,
Versuri vechi scrise-n creion,
Prechinii, cu voce joasă,
Io, ușor l-acordion.

Începam așe, mai iuchie,
Da' nu tare, cu voci moi:
“Ciobănaș cu oi, tri suchie”,
Vinit cu turma la noi.

“D-ar fi mîndra-n ghial la cruce”
Ș-amu, dîp-atîția ani,
“Dă tri ori pă zî m-aș duce”
Și pã jos și făr' dă bani.

Că banii i-am dat cu vinu',
La cobzar și cînchie binie,
Cînd beiam și noi și finu',
Răchie-n mniere d-albinie.

“Mniere dulce dă albinie”
Cîntam apoi, ca la carchie,
“Vină mîndră iar la minie!”
Că chi-ai dus și ieșchi dăparchie.

D-ațîpia careva-n barbă
Și păța și să piliască,
Îl mai linișchiam în voarbă,
Ca și nu să năcăjască:

- *“Nu-i rost și chie cătrănieșchi,
Zîci-o voarb-aghivărată,
Dîn pilială chie trezășchi,
Dîn prostie niciodată!”*

Cătălin DRĂGAN
CU TINE

Difuzorul inert prinde viață,
Te anunță în trenul de trei,
Mă trezesc părăsit de cuvinte
Într-o gară flancată de tei.

Au crescut buruieni între șine,
A dat iarba direct din trotuar,
Trenul tău se va scurge cuminte
Ca-ntr-un verde și static estuar.

Sunt în blugi și-n cămașa de miercuri,
Trebuia să mă-mbrac mai solemn,
Dar e-atâta de bine-ntre ierburi
Mucezind sub copacii din lemn...

Din țigară mai trag în răstimpuri,
Mai am două-n pachet și atât...
Parcă pișcă a toamnă pe-afară,
Glasul tău mi se-oprește în gât.

Vom zâmbi în curând în neștire,
În amiaza vocalului „noi”,
Vocea ta limbii mele anume
Dezlegare va da mai apoi.

Te aștept părăsit de cuvinte,
Numai tu, de frumoasă ce ești,
Ai să poți, ca-ntr-o lume cuminte,
Din iubescul dintâi să mă crești.

Ioan DRAGA
ULTIMUL ZBOR...

Purtat de-a mele vise pe aripi de speranță,
Privesc acum spre mâine mult mai încrezător,
În mine e dorința și dragostea de viață,
Pe mărire iubirii plutesc spre viitor.

Născut ca o scânteie să ard doar o secundă,
În focul existenței pe al vieții altar,
Trăirile ascunse inima mea inundă,
Iar fiecare zi primită este un dar.

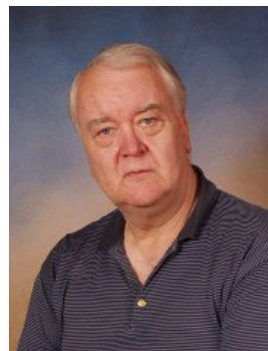
Nu caut fala lumii și nici apreciere,
Dorința de a scrie mă ține treaz mereu,
Secretul e iubirea, aceasta-mi dă putere,
Marturisesc în toate eu cred în Dumnezeu.

Ma leg de veșnicie și caut nemurirea,
În versuri sau în proză nu vreau să dănuiesc,
În văile vieții am aflat fericirea,
Sub cerul cu iubire aș vrea să locuiesc.

Să scriu nu mi-e rușine, să mor nu îmi e frică,
De plec sau de rămân tot una îmi va fi,
De mă înec în valuri, iubirea mă ridică,
Tot ea va fi cu mine atunci când voi muri.
Prin locuri fără apă, pustiuri fără nume,
De-ar fi să trec aievea ca pasărea în zbor
Și părăsit de oameni de-aș fi singur pe lume,
Iubirea-mi va fi soare sub cerul fără nor.

Azi clopotele bat la ceasul înserării,
Pe muntele tristeții tăcerile-nfloresc,
La țarm ajung corăbii pe valurile mării,
Cu vieți ce-au fost trăite de neamul omenesc.

Hans Dama
PRIVIGHETOAREA

O știm și o iubim ca pe-un artist,
cu cântul ei ea ne destinde,
cu ciripitu-i fantezist
urechea ne-o surprinde,

că-i tril sau, repetat, un ton,
că sunt crescendo interludii,
ți-e cristalin oricare ton
în toate gamele și-n studii.

Păcat că ți s-a dat un nume,
nepotrivit, de *Nachtigall**,
când zilnic năzuiești în lume
să ne-nsenini – ca *Tagigall**!*

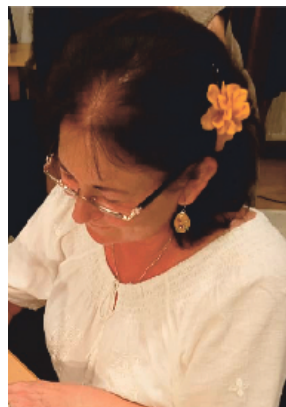
O divă, superstar de locu-ntâi,
prin vocea ta fermecătoare,
ne ești cu-adevărat
– și ne rămâi –
a inimii căldură mare.

Eugenia PONTA PETE

CRUCEA

Nici nu mai știu, nici nu mai știi –
În miezul clipelor târzii,
Câte dureri am adunat
Și-am scos pe piață, la mezat.
Le-am pavoazat cu așteptări,
După tiparele de ieri...
Dar nimeni, niciun suflet cald
Nu le-a poftit, nu le-a luat
Că fiecare aștepta
Să liciteze altceva.
Eu am rămas cu ele, toate,
Pierdute și desperecheate,
Să mi le port în trup și-n gând,
Mai lăcrimând, mai sângerând,
Până ce-n drum le-oi lepăda
Să le culeagă-altcineva,

Că fiecare-n drumul său
Culege bine, dar și rău.

Nu dispera, tu ia aminte:
Soarta nu ți-o știi dinainte...
Dar vezi, măsura-i a ta cruce:
Nu vei primi ce nu poți duce!

Carina A. IENĂȘEL

CÂNTEC

mă strecor în sufletul tău ca o apă freatică prin pământ,
neștiută de nimeni, liniștit, împânzind fiecare frântură din tine,
devenind izvor cu apă de băut pe inima goală,
numai bună de potolit setea zilei de vară...
vei fi plin de mine, fără să știi de când, de unde,
fără să știi măcar că sunt acolo,
descoperindu-mă accidental când îți voi țâșni dintr-o amintire
banală ca o ploaie de august...
îți voi apărea înaintea, îndemnându-te să îți privești chipul
în undele mele, să îți speli ochii de ațipire,
să îți răcorești obrazul, buzele și sufletul,
sufletul cu toate cele 21 de grame ale sale, care fac cât lumea-ntreagă...
îți va fi ciudă pe tine, pe mine, vei dori să închizi ochii pentru o clipă,
atât cât să dispar, fată morgana, în deșertul sufletului tău,
dar, vai, acesta nu mai există de pe timpul în care mi-am întins pânzele dorului
până la hotarele cerului tău...

Livia CIUPAV

***

vă certați deja înainte să se răcească zațul cafelei
e plictisit n-are chef să coboare și-a mai spus-o
du-te tu la întâlnire cu șobolanul din pivniță
te tachinează el sau poate nu

trece dincolo trântind ușa
zdrăngănind sticlele din sacoșă
doar – doar vei alunga spiritele necurate

slalom
printre sacii de detergent baxurile de hârtie igienică
borcanele de ciuperci pachetele de orez făină mălai
și compoturi
provizii de criză
(de câte ori ascuți știrile
golești rafturile supermarketului)

conserve eșecuri dorințe gânduri
și visul în care se aventurează alături de tine
în măruntaiele casei
poate chiar te sărută
mai mult decât formal din vârful buzelor
așa cum n-a mai făcut-o de nu mai ții minte când
(clipă alunecoasă ca o coadă de pește)

lumina slăbește mai apoi se stinge cu totul
iar s-a ars mama lui de bec economic
mai bine cumpărai unul de la ruși

singură
ca șobolanul care amușină ieșirea
prin tunelul cu muchii
cauți răspunsuri la întrebări cu degetele tale oarbe
și mirosul de putred
te izbește ca o toamnă târzie

singură
cu durerea ta de genunchi
echilibristică
gust de mucegai
prin mazăga rece îmbibată cu pânze de păianjen

și iarăși te întorci
la cearta începută și neterminată

Ioana CRIȘAN
INTRA-UMAN

Atunci când ascult:
Golul îl înfrunt,
Zgomotele dispar,
Formele reapar;
Nimic nu e mai liniștitor
Decât să stai pe pridvor,
Să vezi cum timpul trece
Concomitent
Prin tine și continent:
O clipă – beautitudine,
Un minut – magie,
O oră – fericire,
O zi – bucurie,
O lună – melancolie,
Un an – nostalgie;
Totul se cumulează
În liniile inimii noastre,
Se reorganizează
În mrejele minții noastre,
Dăinuie în forme intra-umane
Ce nu au contur,
Dar au murmur:
Murmurul vieții!

Adina Lăpăduș MATEI
DE-AȘ FI...

De-aș fi altceva,
decât femeie,
aș fi lacrima dulce
dintr-un val de mare,
pe care ai sorbi-o
însetat de mine;
sau poate,
aș fi ultima frunză galbenă
din toamna ta,
pe care-ai păstra-o-nchisă-n
chihlimbar,
să nu se treacă.
De-aș fi altceva
decât femeie,
aș fi un cântec,
să-ți mângâi sufletul,
ca să m-ascuți
în nopți de dor,
sorbind
dintr-un pahar cu vin bun;
sau poate
aș fi un copac
ce te-ar ocroti de ploi
neplânse,
și te-aș îmbrățișa
cu crengile mele,
atât de tare,
ca urmele lor să-ți rămână,
răni nevindecate,
până când mi-ai curge sevă.
Dar... sunt femeie...
și încă te aștept,
în tăcere,
să sfărâmăm împreună
timpul.

Brigitte TODORAN
DEPARTE DE ÎNTUNERIC

Tot ce văd în jur e întunecat,
Văd, printre lacrimi, o imagine a ceea ce a fost.
Acea frumusețe a lumii s-a transformat,
A dispărut, acum e ceva anost..

Mă cuprinde un fior când îmi imaginez,
Vântul, fiind liber pe străzile goale.
Încercând să nu las amintirile să mă doboare,
O lume nouă a mea încerc să îmi formez.

Undeva acolo, departe de probleme,
Mă ascund și aștept să se întâmple un miracol.
Stau fericită și scriu poeme,
Precum într-o poveste fără vreun obstacol.

Nimeni nu poate atinge fericirea mea,
Acolo, doar eu am grijă de mine.
Totul e acoperit cu o albă perdea
Care, toate nefericirile departe le ține.

Daniela FORCOȘ
ȘI TOTUȘI MĂ TEM

Nu știu dacă îmi este teamă,
poate că sunt numai gândurile sumbre
care îmi țintuiesc simțurile.
Adun petale din florile timpului închis în mine
și răvășită ca o toamnă, ard ultimele vise ,
sculptate în frunzele îngălbenite,
cu un geamăt ascuns aproape tăcut .
Atât sufletul cât și mintea ,
ca într-o zbatere de aripi de îngeri,
caută cu disperare să coloreze în roz
câte-un suspin de pe mantia timpului.
Mă ascund în mine, de lumina zilei,
ca într-un cuib din labirintul vieții,
ca într-un rai cu noți albastre și cu stele de foc .
Mă contopesc cu acest zbucium al vieții
unde-mi trăiesc propria-mi convalescență,
sub foșnetul ca o adiere, al pașilor lui Dumnezeu.
Nu se cuvine să strig ,nici curaj nu mai am,
să cer acum, Celui De Sus un strop de lumină ...
Poate că este prea târziu!
Nu mai am forță să îngenunchez,
să mă rog ore în șir cum altădată ,
să răscolesc în adâncul sufletului neputințele
și vaga speranță că mâine voi mai fi aici.
Rămân sprijinită de-un braț al destinului,
înlăcrimată, cu sufletul profund înrourat de puținele speranțe .
Mă ascund acolo, unde numai eu știu ,
că lacrimile divine vin, ca de atâtea ori,
să-mi hrănească ultimele clipe.
Nu știu dacă-mi este teamă, și totuși mă tem !

DEBUT GUTENBERG

Cecilia VAIPAN
DORU-i...

Îngerul meu păzitor,
Ai cunoscut un înger cu dor,
Mai nou printre voi
și mare erou?
Îngerul meu, păzitor,
Caută-l pe ce cel
C-o aripă frântă,
Cu viața curmată,
Cu iubirea-n credință,
În viață și-n neființă,
Caută- l și ține-l de mână
Și-adu-mi-l aproape
Să nu mor de DOR.

DEBUT GUTENBERG

Dana OPRÎȚA

POEMA SINGURĂȚĂII

Nu știi cine te-a scris, poem al singurătății.

Eram naufragiații fericiți
cu picioarele goale și haine sfâșiate
pe coaja copacilor scrijeleam literele unui nou alfabet
zilele altor săptămâni secole vieți
îneecam baloturi cu amintiri
cu nesfârșită răbdare mâinile mele strângeau catargele
adunau pânzele
cu trudă încercam să construiesc un adăpost
printre ancore și punți sfărâmate
cu un pumnal ruginit am spintecat sufletul sălbăticiunilor
ți-am dat să bei din sângele lor
pentru tine am descoperit din nou secretul focului
pentru tine taina iubirii.

Poem al singurătății, de unde ai apărut?

În jungla iluziei
cine ți-a arătat drumul de întoarcere
cine te-a născocit?

Sorina-Daniela LUPȘA CREȘTIN ÎN PANDEMIE

Creștin în suflet și în gând,
Mai blând ca niciodată,
De dor și de amar plângând,
De „țara” vinovată.

E loc umbros și pustiit,
Nici păsări nu mai cântă,
Nici omul nu e liniștit
În țara asta sfântă.

La vremuri grele s-a ajuns,
Când omul nu iubește.
Nici cânt, nici joc, ci stă ascuns,
De oameni se ferește.

Plecând genunchii-n rugăciuni,
Să cerem vindecare!
Să ne iertăm, să fim mai buni,
Căci Domnul milă are!

IDEI. OPINII. CONSEMĂNRI.

CUNOAȘTEȚI OPERA LUI ȘTEFAN AUGUSTIN DOINAȘ?

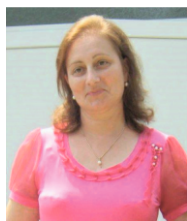
Elena Camelia BELEI

„Cunoașteți opera lui Ștefan Augustin Doinaș?” este titlul unui concurs de recitare din opera poetică a consacratului scriitor, care deja a devenit o tradiție în Sântana și Caporal-Alexa (satul natal al poetului) și asta datorită distinsei doamne Alina Ledeanu, directorul *Fundației Culturale Secolul 21* și al revistei *Secolul 21*. Așa cum afirma dânsa într-un interviu, oare la ce bun un bust al poetului dacă nu îi cunoaștem opera: („Dar întâi să știe pe cine reprezintă acel bust, adică exact ca în formula lui Doinaș, *omul e suma faptelor sale!* Întâi faptele de creație și apoi întruparea într-o cultură a personalității celui care ne-a lăsat o asemenea creație extraordinară.”, *Gutenberg*, 2021). Și iată că de ani buni, elevi ai Școlii Generale *Ștefan Augustin Doinaș*, Școala Gimnazială Sântana și Liceul Tehnologic *Ștefan Hell* pătrund prin prisma acestui concurs în povestea versurilor lui Doinaș, citesc și recită poezie, încercând astfel să-l cunoască fundamental pe Doinaș ca poet.

Anul acesta concursul, la fel ca anul trecut – din cauza pandemiei, s-a desfășurat online, dar asta nu a împiedicat cu nimic manifestarea artistică a copiilor, din contră, i-a ambiționat să se apropie de perfecțiune prin „dublele” realizate pentru ca înregistrarea trimisă juriului să fie de înaltă calitate. Juriul, format din doamnele Alina Ledeanu – președinte, poeta și prozatoarea Lucia Bibarț și Marinela Mogoș din partea Bibliotecii Orașenești *Augustin Doinaș* (Sântana), a avut o sarcină dificilă, însă în cele din urmă, din cei șaiszeci de participanți înscriși, și-a ales câștigătorii. S-au acordat mai multe premii în bani și asta datorită sponsorizării primite din partea Primăriei Orașului Sântana. Încununații sunt: Popa Denisa - „Cercul cu zimți de argint”, Maxim Denisa - „Orice sărut”, Todoruț Cătălin - „În așteptare” și Blându Mara - „Don Juan în delir” – **Premiul I**; Borza Silvia - „O veveriță”, Coanda Rudy - „Uliul”, Hoza Aretina Cristina - „Un ceas”, Moldovan Mariș Romiana - „Poem”, Slavita Oana - „Doar tu”, Candale Ana Maria - „Trandafirul negru, Ușvat Andrei - „Mistrețul cu colți de argint”, Cotu Damaris - „4 octombrie 1964”, Mihai Ramona - „Amor Universalis” – **Premiul al II-lea**; Hell Gerhard - „Lupul singuratic”, Drăgan Răzvan - „Vine un ceas”, Slavita Andrei - „Instantaneu”, Sârb Andrada - „Hora elementelor”, Cotu Ruben - „Autoportret”, Mic Olivia - „Psalm XVI”, Budișan Jessica - „Stea tristă”, Rădac Ioana - „Astăzi ne despărțim”, Rus Elena - „Bolnav de faptă și timp”, Gavriiloaie Bianca - „A scrie ca îngeri”, Raț Robert - „Urmașilor mei” – **Premiul al III-lea**; Corbei Ionela - „Psalmul L”, Ghilea Iosana - „Stea tristă”, Miu Sorin - „Sărutul”, Trif Laurențiu - „Cheia”, Hoza Marian - „Cenușă vie”, Leach Sara - „Recviem” de Ioan Ciama, Incze Iasmina – **Mențiune**.

Cinste profesorilor care i-au îndrumat! Cinste marelui poet pentru opera monumentală pe care ne-a lasat-o!

***

IDEI. OPINII. CONSEMĂNRI.

ALEXANDRU MOCIONI

Domnica FLORESCU

Familia Mocioni se numără printre familiile de frunte macedoromâne din Ungaria. Prin activitatea lor, membrii familiei au intrat în istoria național-politică a Banatului. Timp de opt decenii ei au condus viața politică și culturală a românilor din această regiune.

Cea mai reprezentativă personalitate din viața publică a românilor din Ungaria și Transilvania din secolul XIX a fost Alexandru Mocioni. S-a născut în 4 noiembrie 1841, la Pesta și a crescut sub supravegherea mamei sale Ecaterina, primind o educație românească- ortodoxă. Atanasie Marienescu, academician și doctor în drept, a fost îndrumătorul său de studii. Studiile secundare le-a făcut la Pesta, apoi s-a înscris la Universitatea de drept. Și-a continuat studiile la Viena (3 ani). La Universitatea din Gratz și-a susținut doctoratul în drept. La scurt timp după ce și-a terminat studiile și-a început activitatea politică. A studiat legislația cu privire la egalitatea în drepturi a naționalităților conlocuitoare în Elveția și Belgia. S-a documentat serios pentru a putea susține cauza drepturilor românilor din Transilvania.

La vârsta de 24 de ani a devenit unul dintre cei mai tineri deputați din Camera ungară. Primele sale discursuri l-au făcut faimos și un redutabil adversar politic. Primul său proiect de lege a vizat protejarea drepturilor românilor din Transilvania.

În 1867, Alexandru Mocioni și-a făcut campanie publicistică în ziarul Albina, dar și în ziare străine din Praga și Viena.

În 1868, Alexandru Mocioni a luat parte la discuțiile privind proiectul de lege al naționalităților conlocuitoare, alături de Vincețiu Babeș.

În al doilea ciclu parlamentar, 1869-1872, Alexandru Mocioni a câștigat și și-a continuat munca începută. Intervențiile lui Alexandru Mocioni în Parlamentul de la Budapesta erau critice față de politica pe care au adoptat-o guvernării față de minorități. Se spune că într-o discuție purtată pe holurile Parlamentului de la Budapesta, între Alexandru Mocioni și primul ministru maghiar I. Andrassy, care îl acuza pe deputatul român că îl pune în încurcătură față de deputații maghiari, Alexandru Mocioni i-ar fi răspuns: „Anexați la România cele trei milioane de români transilvăneni și scăpați de necaz!”

În 1872, Alexandru Mocioni a fost reales în Parlament, dar a renunțat la mandatul său, neretrăgându-se însă din viața politică.

Alexandru Mocioni era de o inteligență sclipitoare, marele istoric Nicolae Iorga spunând că „este un om cu a cărui minte ne mândrim.”

La 27 de ani a fost ales președintele Partidului Național al românilor transilvăneni. Programul partidului a fost elaborat cu ajutorul lui Vincețiu Babeș. Printre cele mai importante puncte din program s-au numărat: recâștigarea autonomiei Transilvaniei și folosirea limbii române în administrație și justiție.

În vara anului 1892, Alexandru Mocioni a fost invitat personal și primit în Castelul Peleş de către regele Carol I, discutând despre problemele românilor din Transilvania și despre căile de soluționare a lor.

În anul 1893, Alexandru Mocioni a subvenționat ziarul Dreptatea din Timișoara, condus de Cornel Daicoviciu și Valeriu Braniște. Cel din urmă a fost condamnat la 2 ani de închisoare pentru articole antiguvernamentale.

Deși era mare moșier, Alexandru Mocioni cu întreaga familie au contribuit cu sume importante la ajutorarea celor lipsiți, în special a tineretului pentru studii. Astfel, în anii 1865/1866 au întreținut 36 de studenți la universități din Viena și Budapesta, printre care Victor Babeș și Coriolan Brediceanu, fiind studenți de excepție.

În 1870 a contribuit la înființarea Societății pentru fond de teatru român, donând 1850 de florini, fiind pe rând, vicepreședinte, președinte și președinte de onoare pe viață.

A subvenționat și revista Luceafărul, în anul 1902, scoasă de un grup de studenți, printre care se afla și Octavian Goga.

Împreună cu unchiul său Antoniu Mocioni, a înființat, în Anul 1872, Banca Albina din Sibiu.

Între anii 1901/1905 a contribuit la realizarea Muzeului Astra din Sibiu, fiind ales în funcția de președinte. A donat 24 000 de coroane pentru realizarea acestui muzeu.

A fost un apărător al cauzei bisericii ortodoxe române din vestul Carpaților și un colaborator apropiat al mitropolitului Andrei Șaguna.

În ultima parte a vieții, Academia Română l-a înștiințat că dorește să-l primească în rândurile sale. A refuzat, fiind bolnav. Nu putea să meargă la București pentru dezbateri.

Alexandru Mocioni a fost și un bun compozitor și un pianist desăvârșit. A moștenit de la mama sa, Ecaterina, firea de artist. A avut parte de o educație muzicală îngrijită. A studiat pianul și compoziția la Budapesta și Viena. Muzica era la loc de cinste în Familia Mocioni. A studiat pianul și violoncelul cu profesori renumiți. A fost prieten cu Franz Liszt, cântând împreună în casa de la Budapesta. Organiza serate muzicale, la care participau celebriți, precum: Franz Liszt, Vilmos Deutch, Dragomir Krancservics. S-au interpretat piese celebre sau creații personale. Pasiunea pentru muzică s-a manifestat și la conacurile de la țară ale familiei, în castelul de la Căpâlnaș, reședința lui Eugen Mocioni.

Alexandru Mocioni s-a stabilit în 1890 la conacul solitar de la Birchiș, când s-a căsătorit cu văduva Elena Mocioni de Foen. Acolo a mutat o parte din bibliotecă. Majoritatea documentelor, manuscriselor, scrisorilor și cărților au ars o dată cu conacul în anul 1918.

A murit la conacul de la Birchiș, la 1 aprilie 1909, într-o cameră cu mobilier din lemn simplu de brad, două sofale, câteva fotolii, o oglindă mare, un birou și două mese. Simplitatea încăperii demonstrează caracterul deosebit al acestui om.

***

IDEI. OPINII. CONSEMĂNRI.

GÂNDURI....

Paul KRIZNER

Vă mărturisesc să nu aş fi putut scrie aceste rânduri dacă nu aş fi simţit atâta dragoste din partea voastră a tuturor, colegi profesori, elevi, autorităţi locale şi colaboratori ai şcolii noastre.

Am venit în acest colţ de ţară, colţ de Rai, cum îmi place să spun, în urmă cu mai bine de zece ani, am găsit colegi minunaţi, directori devotaţi, elevi cu bun simţ şi oameni frumoşi la suflet, plini de lumină în chipul lor blând.

Anii au trecut, unii s-au dus la Domnul alţii s-au pensionat iar alţii îmi sunt şi acum colegi minunaţi, peste care anii şi-au pus amprenta dar nu şi peste sufletele lor frumoase, rămânând tot atât de tineri precum i-am cunoscut în urmă cu mai bine de un deceniu.

În ultimii trei ani am luat şi eu povara unei responsabilităţi pe care nu o înţelegeam ca fiind atât de obositoare şi în acelaşi timp plină de surprize chiar plăcute. Nu după mult timp toţi am fost luaţi prin surprindere de această pandemie ce a lăsat răni grave în societatea noastră. Am luat cu toţii şcoala în spate şi am trecut-o, zic eu cu bine, prin această grea plagă a suferinţei. Izolaţi, închişi în case, trecuţi on-line, cu oameni ce ne-au judecat fără să ne cunoască şi fără să ştie că şi noi la rândul nostru nu suntem doar dascăli ci şi părinţi, dar totuşi cu privirile în pământ, am tras aer în piept şi am mers mai departe pentru binele elevilor noştri.

Poate puţini ştiu, ca în şcoala noastră au fost profesori care s-au vaccinat nu de fca virusului ci de dragul elevilor pentru a trece din on-line în scenariu fizic, poate puţini ştiu ca linia întâi în educaţie sunt colegii mei, educatori, învăţători, profesori, poate puţini ştiu că familiile lor nu au mai contat ci doar elevii, poate puţini mai ştiu ca am făcut din nopţi zile interminabile gândindu-ne, oare mâine ce se va mai întâmpla, şi totuşi am răbdat, am tăcut şi am trecut peste toate încercările, pentru că suntem uniţi, suntem un colectiv mic dar cu suflete frumoase şi am avut permanent alături de noi autorităţile locale şi Biserica.(...)

Cu noi vă petreceţi cea mai mare parte din zi, aţi devenit membri ai familiei noastre, suferim pentru fiecare în parte când sunteţi bolnăviori, lăcrimăm şi noi pentru suferinţa voastră şi ne bucurăm de bucuria voastră şi nu în ultimul rând vă apreciem când aveţi rezultate deosebite, IAR DĂCĂ TOT NE JUDECAŢI MĂCAR NU FIŢI ASPRI CU CEI CE VĂ LUMINEAZĂ MINTEA ŞI INIMA! (...)

***

IDEI. OPINII. CONSEMĂNRI.

CĂRȚI BISERICEȘTI DIN EPARHIA ARADULUI, CU ÎNSEMNĂRI CARE FAC REFERIRI LA DĂRUIRI DEOSEBITE *

Gheorghe HODREA

Între produsele necesităților omenești un loc important îl ocupă cartea. Fie obscură, fie de mare valoare, cartea a marcat societatea omenească, urcușurile și coborâșurile, progresul sau regresul ei. Alături de documentele vechi care pot fi cercetate în vederea edificării asupra unei anumite perioade de timp se află și cărțile, care “... constituie prin (însăși existența și) vechimea lor izvoare de documentare istorică. Valoarea lor este cu atât mai mare cu cât cuprind și (diferite) însemnări făcute în decursul timpului (pe ele) de (diferiți) preoți sau învățători. ...Toate acestea întregesc datele cu privire la istoria parohiei, (și) care nu pot fi culese din altă parte. ...Existența cărților vechi în bibliotecile parohiale dovedește largă lor circulație în toate parohiile ortodoxe române, precum și unitatea de credință, limbă și neam a poporului nostru”¹.

Așadar, cărțile bisericești sunt izvoare care, prin însemnările ce le au, fac cunoscut fie oameni și locuri, de obicei fruntașii unei comunități, localitatea și biserica, fie evenimente majore din viața parohiei, sau chiar a țării și mai mult de atât: epidemii și boli năprasnice, războaie, revolte sau chiar șirul evenimentelor, presărate uneori cu neînțelegeri mai mult sau mai puțin grave, generate de actul dăruirii cărții.

O importanță deosebită din punct de vedere istoric, literar, spiritual sau chiar artistic, o au înscrisurile făcute pe cărțile bisericești ce conțin texte de dăruiri, însemnate fie de personalul bisericesc (ierarhi, preoți, diaconi sau cântăreți de strană), fie de persoane laice (învățători, intelectuali sau simpli credincioși), care pe lângă expunerea în scris, în puține cuvinte sau alteori pe multe pagini, pentru o clipă, au immortalizat și momente importante din viața bisericească a parohiei, evenimente deosebite provocate de vizite ale unor înalte fețe bisericești sau figuri istorice, fenomene meteorologice rar întâlnite, calamități naturale, epidemii care au secerat nenumărate vieți, foamete, belșug, evenimente istorice, dar și evenimente personale, familiale, ale celui care a făcut însemnarea.

La loc de cinste, între nenumăratele cărți bisericești din Eparhia Aradului, cu însemnări de dăruire, sunt așezate și cărțile bisericești ale căror însemnări fac referiri la dăruiri deosebite. Astfel, la parohia Lazuri, “*un eveniment deosebit din viața eparhiei, este notat pe un Minei tipărit la Blaj în anul 1838, și anume: «în anul 1875 s-au început a se edifica Institutul Teologic Preparandial din Arad și apoi s-au deschis o colecție de benevole la oficiile protopopești și parohiale din dieceză. Și așa de bună voie eu ofer 5 fl. Avans, preotul Laurențiu Iuga»*”². La aceeași parohie Lazuri, “*pe un Liturghier din 1877 este consemnat: «Școala noastră s-au edificat în anul 1883 cu îndemnul preotului Laurențiu Iuga și cu ajutor de 100 fl. sau 200 cor. Iuga Laurențiu»*”³. La parohia Mâsca, “*pe un Triod este consemnat un pomelnic cu numele donatorilor din anul 1774*”⁴, iar la parohia Tăgădău (n.n. Megieș – denumirea vechii vetre a satului Tăgădău) într-un exemplar al “*Noului Testament*” tipărit la Alba Iulia, în anul 1648, se

află o însemnare care nu numai că face cunoscut numele dăruitorului cărții și suma cheltuită pentru cumpărarea acesteia, ci prezintă și alte dăruiri ale aceluiași credincios, considerabile de altfel, urmare căroră cu siguranță a primit statutul de ctitor și binefăcător: “Pe p.3-12 (inc. Sec. XVIII) «Cu ajutoru(l) și îndemnare(a) Duhului Svânt, au cumpărat acest Teștament Șerban Ioan întru ispăsenia lui și sănătate(a) trupului cu 25 de fl(ori)niți și u a dat în mâna lu(i) Popa Gheorghe la beserica din Mejiș. ... Iară să să știe că sv(â)nta beserica încă în cheltuiala dumisale s-au făcut și svintele ico(ane) cu toată catapeteasma și clopotele să-i fie pomană în veci până la [la] a 7 (a-) semenție»”⁵.

În cartea “*Cheia înțeleșului*”, tipărită la București în anul 1678, carte ce conține predici și cuvinte de învățătură în duminici și sărbătorile alese, exemplarul de la Tăgădău, se află o însemnare specială de dăruire. Dacă în general însemnările fac referiri la diverse acte de dăruire prin care au fost translatate de la dăruitor către dăruit bunuri mobile sau imobile, cu referiri la promisiunile care în multe rânduri au precedat momentul dăruirii, însemnarea la care facem referire, prezentată mai jos, folosește un alt termen premergător actului de dăruire și anume – făgăduiala. Și nu orice făgăduială ce ține de cele materiale, ci făgăduiala care angajează o răspundere maximă în relația cu Divinitatea – închinarea pruncului nou-născut. Astfel, pe a treia copertă interioară a legăturii cărții, citim: “1695 ianuarie 23, 7203 ghen(uarie) 23 dn(i), în zi(ua) de miercuri, au născut soru-mea, Caplia, pre nepotu(l) lieu, Climent, și, pentru munci(le) greale ce au avut la naștere, l-au făgăduit călug(ă)riei”⁶. Dacă în trecut în unele părți ale țării noastre exista obiceiul ca părinții să-i pregătească de mici pe copii pentru călugărie⁷, au existat și cazuri, precum cel prezentat în însemnarea de mai sus, în care la naștere copilul fiind în pericol de a muri, mama acștuia din dorința arzătoare de a-l păstra în viață promitea să-l închine lui Dumnezeu dându-l la vârsta potrivită mănăstirii. Iată, așadar, că mai presus de toate dăruirile pe care le poate face omul celor din jurul său: năpăstuiților, celor încercați de greutățile vieții, bolnavilor, parohiilor și instituțiilor sociale, se așează dăruirea vieții propriului copil și închinarea lui Domnului. Ce *dar* mai de preț am putea oferi Celui care este Izvorul Darului, decât viață din viața noastră, sufletul cel mai apropiat sufletului nostru?

*Text preluat și prelucrat din lucrarea: Gheorghe Hodrea, *Darul în viața românilor ortodocși din Ținutul Aradului*, Arad, Ed. Gutenberg Univers, 2019

1. Clepea, “Însemnări din secolele XVIII și XIX pe obiecte de cult din parohii ale eparhiei Aradului”, în *Ziridava*, Arad, Muzeul Județean Arad, vol. XIX – XX, 1996, p. 183

2. Cornel Clepea, *op. cit.*, p. 194

3. *Ibidem*, p. 195

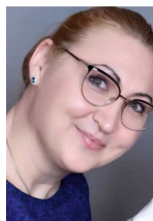
4. *Ibidem*, p. 196

5. Florian Dudaș, *Vechile tipărituri românești din țara Bihorului vol * [1536 – 1760]*, Timișoara, Editura de vest, 2007, ..., p. 100

6. Florian Dudaș *op. cit.*, p. 134

7. În unele mănăstiri pot fi întâlniți și astăzi monahi și monahii care provin din familii în care s-a păstrat tradiția îndrumării copiilor spre îmbrățișarea misiunii și vieții de mănăstire (Ex.: mănăstirea Hodoș – Bodrog, mănăstirea Arad - Gai)

***

IDEI. OPINII. CONSEMĂNRI.

VIAȚA RĂSARE DIN ACEA SURSĂ INTERIOARĂ ȘI SE RĂSPÂNDEȘTE ÎN EXTERIOR.

Daniela GUMANN

Pe lângă emoția venirii primăverii, Ziua Femeii însumează și o istorie impresionantă. Așa cum primăvara este anotimpul reînvierii, și femeia este simbolul vieții, iar din acest motiv, la început de primăvară le sărbătorim.

Mamă, iubită, soție, colegă de serviciu, soră, toate femeile merită să fie răsfățate în luna martie. Este luna lor, a celor mai sensibile și mai importante ființe de pe pământ, pentru că orice om, are o mamă. Femeia este întotdeauna cea care trebuie să gestioneze orice situație cu calm și cu răbdare. Egalitatea între sexe este un fapt real care nu mai poate și nu mai trebuie să fie contestat, lucru care se întâmplă în trecut.

Această societate este o societate orientată spre putere. Această societate este încă peste măsură de primitivă, peste măsură de barbară. Câțiva oameni - politicieni, preoți, profesori - câțiva oameni domină milioane.

Bărbatul și femeia sunt aceiași cu cei pe care i-a creat Dumnezeu la început, cu un scop bine definit. Femeia este extraordinară în creația lui Dumnezeu! Femeia nu se supune pentru că este miloagă, ci se supune pentru ca să întregască armonia lucrurilor. Ea este cea care face efortul cel mai mare pentru ca bărbatul să-i fie cap, din momentul în care îl iubește.

Toți ne naștem cu promisiunea că suntem liberi însă, femeia a trebuit să lupte la propriu împotriva multor prejudecăți ca să-și facă un loc în societate. Ni se spune că avem voie să facem orice vrem cu viața noastră. O luptă continuă pentru o viață mai bună a noastră sau a altora, o încercare uneori epuizantă de a ne adapta într-o societate cu reguli de joacă noi, care nu sunt mereu avantajoase. Astfel, în mentalul colectiv apare: femeia gospodină, femeia de carieră, femeia în televiziune, femeia aflată pe poziții înalte de conducere, star mass-media, femeia factor de influență și decizie, mamă, femeia iubită și soție, muncitoare în fabrică sau în agricultură, femeia pilot, medic etc. Se construiește „o nouă ordine mondială”, menită să schimbe radical mentalități, obiceiuri și culturi ce trebuiau adaptate noilor concepte ale unei societăți în schimbare.

Viața de familie suportă schimbări, iar imaginea femeii capătă noi contururi în domeniul modei vestimentare, al științei și educației, al culturii și cutumelor etc. Prin urmare, societatea este cea care determină schimbările din interiorul familiei, dictând traseul acesteia. Așa cum violența intrafamilială cunoaște multiple forme, intensități și cauze, procesul emancipării femeii este reflectat în traseul schimbărilor pe planul personal, relațional-conjugal și social.

Femeia de azi este, fără doar și poate, rezultatul a sute de ani de muncă și efort de autoperfecționare. Bărbatul nu este un întreg, nici femeia nu este. Ei sunt, și unul și celălalt, o parte din întreg. Este regretabil să citesc faptul că și în zilele noastre încă mai există atitudini de superioritate și posesivitate, de dominare a bărbatului în

familie. Trăim într-o epocă post-tehlogică; omul s-a maturizat și trebuie să schimbe multe lucruri, pentru că multe lucruri sunt greșite, nu mai corespund vremurilor moderne pe care le trăim. De exemplu, acum bărbatul și femeia pot trăi împreună, nu au de ce să se grăbească să se căsătorească. Iar dacă femeia cunoaște mulți bărbați, și bărbatul cunoaște multe femei, fiecare știe cu cine se potrivește, și cu cine nu se potrivește.

Un mare mistic evreu, Hillel, a spus: "Dacă tu nu ești pentru tine, cine o să fie pentru tine?". Și a mai spus: "Dacă ești numai pentru tine, ce sens poate să aibă viața ta?". Două formulări extrem de semnificative. Tine minte: iubește-te pe tine, pentru că dacă tu nu te iubești, nimeni nu te va iubi vreodată.

O femeie care are încredere în sine ajunge să cunoască frumusețea acestui lucru - cu cât ai mai multă încredere în tine cu atât înflorești mai mult; cu cât ești mai relaxată, cu atât ești mai așezată și mai senină. Și e atât de frumos încât începi să ai încredere în tot mai mulți oameni, pentru că încrederea și siguranța în capacitatea ta pătrunde tot mai adânc, până în miezul ființei tale. Și cu cât ai mai multă încredere, cu atât reușești mai mult.

Adaug fără să mă erijez nici în profet, nici în moralist și cu atât mai puțin în erou, căci nu judec pe nimeni, nu dau lecții nimănui, și – sincer – nici nu am nevoie de altceva decât de înțelegerea nedeformată a ceea ce mă face să fiu cum sunt, însă cu siguranță o lectură etică, prin prisma conceptului de identitate morală, ar fi mai mult decât necesară.

Femeia emancipată demască vechile mituri și stereotipii prăfuite ale femeilor în funcții de conducere, ale mamelor casnice, femeilor „certărețe” și ale „super-femeilor”, prezentând o alternativă pozitivă și înviorătoare.

Ca femeie, tot ce îmi doresc este să fiu iubită cu adevărat și prin iubire voi avea puterea necesară să realizez lucruri mărețe. Fiecare femeie are nevoie de un om care să-i spună: „Știi că poți!”.

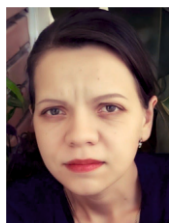
Femeile puternice nu acceptă rolul victimei, nu caută milă, sunt demne și nu arată cu degetul.

Cu toate acestea, mi-aș dori ca femeia să nu-și piardă gingășia și fragilitatea sufletului delicat.

Ingredientele succesului sunt în noi, asta au spus, de-a lungul timpului, filosofi, scriitori sau oameni de afaceri care au cunoscut înfrângerea, dar au găsit puterea să vadă și partea plină a paharului.

***

JUBILEU 50 GUTENBERG

GUTENBERG 50

Carina A. BABA

Când i-am trimis doamnei Florica R. Cîndea primele poezii, naive gânduri îmbrăcate în haina figurilor de stil, pentru a fi publicate în revista Gutenberg – Universul cărții, nu m-aș fi gândit că „voi prinde” cincizeci de numere, dar, iată, Gutu, cum îi spun apropiații, a ajuns și la acest număr.

Gutu de acum 50 de numere avea alte straie, alt format... iar pentru a ajunge la forma actuală a trecut prin numeroase metamorfozări. În privința conținutului, revista a urmat principiul bulgărelui de zăpadă, care prin rostogolire (prin albul pur al ideilor!) a ajuns troian... numărul colaboratorilor a crescut văzând cu ochii, iar titlurile și rubricile s-au înmulțit, după cum e și firesc, revista devenind un mozaic, care pune preț pe artă indiferent de forma pe care o ia aceasta.

Floricii R. Cîndea i se datorează această frumoasă reușită, ea fiind „motorul” care ne-a făcut pe toți, sute de colaboratori, să scriem, să trimitem articole, să participăm la Galele Excelenței. Ea, Florica R. Cîndea, a reușit să ne adune, atât în revistă, prin ceea ce am scris fiecare, cât și în carne și oase, spre a da viață unei publicații care, cu siguranță, e departe de a fi ca oricare alta.

Îi dorim revistei la cât mai multe numere, prieteni și cititori, iar doamnei Florica R. Cîndea aceeași forță și pasiune ca până acum, fiindcă doar combinând munca și dragostea pentru ceea ce facem putem da lumii un strop din viața noastră, dar nu oricare, ci pe cel mai frumos...

***

TRADUCERI

Florica R. CÂNDEA
Când voi fi mamă

Fiule,
Maci în decembrie vor
Răsări și stele vor pluti
Ca un vânt pe câmp
De culoare
Și obraji de catifea albastră rochie
Lungă
Va mătura pământul pânzei
E primăvara din colțul verii
Noastre

Quando diventerò mamma

Foglio,
Papaveri a dicembre spunteranno
E le stelle galggeranno
Come un vento sul campo colorato .
Con le guance di velluto
Con il vestito blu e lungo
Che spazzerà la terra di seta ...

Sarà primavera
nell'angolo della nostra estate

Traducerea aparține poetei Daniela Forcoș

UN SALON DE CUGET, CÂNTEC ȘI SIMȚIRE ROMÂNEASCĂ

Valeriu ILICA

Prin natura lucrurilor – și asta e dintotdeauna – artiștii, fie ei poeți sau pictori, actori sau muzicieni, au fost oameni de curte și de salon. De scenă, de serată și de cenaclu. Explicații există și-mi sunt la îndemână. Omul de artă și cultură, intelectualul, în general, simte nevoia de comunicare. Distins, delicat și disciplinat, știe să asculte. În egală măsură, îi place să fie ascultat. Vrea noutăți, chiar dacă el, intelectualul, are tot timpul câte ceva nou de spus. Obișnuit să socializeze, tăcerea îl îmbolnăvește. La început, de singurătate. Mai apoi, și de însingurare. Boem de felul lui, îl face să se simtă de prisos. Cu aprecierea, gratitudinea și cu respectul cuvenit, cam așa îmi explic plăcerea și convingerea, apetitul și interesul cu care colaboratorii fideli și statornici ai Salonului Gutenberg și ai revistei cu același nume vin la ședințele periodice planificate. Adesea, de departe sau chiar din țările vecine.

Întrunirea de sâmbătă, 22 ianuarie a c, de la Hotel Continental, este cea mai concludentă și mai proaspătă dovadă. Desfășurată într-un salon elegant, aranjat sărbătorește, cu o servire și o deservire impecabile, a fost – da capo al fine – o degustare spirituală. Una de suflet. Una care s-a remarcat prin culoare și savoare. Prin parfum și pigment. Dar, mai presus de toate, printr-o autentică trăire românească. Fără o ordine de zi impusă, prestabilită sau închistată în cutume, rigori ori tipare, „reîntâlnirea” s-a derulat entuziast și spontan. După principiul democrației participative. Ca între vechi, buni și adevărați prieteni. Toți au avut noutăți și lucruri interesante de spus. Și – nota bene – toți au reușit să le împărtășească confrăților prezenți. De la confesiuni, mărturii și mărturisiri, la planuri și proiecte de viitor. La dorințe, gânduri și speranțe. Iar, printre toate astea, s-au presărat autografe și s-au oferit cele mai recente apariții editoriale.

A fost un monolog polifonic! – ar spune categoric cineva din spatele scenei. Unul echidistant, dar, mai ales, autorizat în arta armoniei muzicale. Ar spune și n-ar greși deloc, de vreme ce întregul „recital” s-a derulat sub zodia lui Eminescu. La unison – aș zice – cu sufletul și inima la Steaua lui. N-au lipsit cântecele patriotice. Dar, în primul rând, cele dedicate Unirii, lui Vodă Cuza sau lui Moș Ion Roată – un român adevărat, în port și în purtare. Doinele, cântecul de inimă albastră și muzica folk au fost la ele acasă, iar dirijorul Valer Muler și doamna Eugenia Ponta Pete au fost la microfon.

N-au lipsit momentele de reculegere și de pioasă aducere aminte. Fără să vrem, a trebuit să recunoaștem c-au început să ne cam părăsească ai noștri; Constantin Avădanei, Doru Dinu Glăvan și Cristina Duma sunt doar trei dintre ei. Dar, cu siguranță, cei mai apropiați. Conform obiceiului casei, celor prezenți li s-a oferit numărul 49 al revistei Gutenberg. A fost cireașa de pe tort. Un ochi de cunoscător a putut constata lejer că revista e o unitate în diversitate. Atât ca producții și creații literare, cât și ca număr de colaboratori. Pe domenii, stiluri și categorii de vârstă. Grija

pentru promovarea de tinere talente rămâne o bilă albă. Andreea-Lorena Stoica și Brigitte Tudoran, publicate număr de număr, au devenit două nume cunoscute. S-a văzut și de această dată că Salonul cu același nume e o prelungire a revistei, dar o prelungire cu dublu sens. Funcționează pe principiul vaselor comunicante. Se completează, se caută și se recomandă reciproc. Li s-ar potrivi celebrul vers din *Corespondențele* lui Baudelaire: „*parfum, culoare, sunet se-ngână și-și răspund*”. Coexistând, prind cheag, se armonizează și au toate șansele să crească împreună. Atât cantitativ, cât și în calitate. Așadar, o revistă deschisă, accesibilă și receptivă la nou, citită cu plăcere și tot mai căutată în străinătate. Rămânând pe acest palier, încerc un pronostic: dacă o va ține tot așa, în curând va deveni cuvântul românesc al românilor de pretutindeni.

Revenind la Salon, adaug doar atât: e viu și dinamic, vesel și antrenant. Tematicile supuse dezbaterii stârnesc adesea pasiuni, mici controverse și un interes crescând. Nici nu simți cum trece timpul. Ba, chiar la un moment dat regreti că „ordinea de zi” s-a cam epuizat. Și asta spune multe.

Închei expozeul, radiografiind doar unul dintre principalii piloni de susținere și promovare ai revistei: prezența satului românesc în paginile ei. Temă predilectă a literaturii române, satul, cu derivatele sale, țăranul, țarina și țărâna, se bucură de o atenție deosebită din partea celor ce o alcătuiesc. Că e vorba de istoria și de tradițiile, de mânăstirea sau de colindele de la Bodrogu Vechi, de corul din Birchiș, de taurul de la Seleuș și de broaștele de la Morodița sau (atenție!) de obținerea pâinii de casă la Macea, fiecare în parte și toate la un loc primesc din prima verde și bunul de tipar. Toate conduc la una și aceeași concluzie. Satul e patria omului harnic și cinstit, demn, drept și ospitalier, modest și omenos. E un spațiu ideal pentru o viață ideală. Manuscrisul rămas de la profesorul Traian Lăpăduș și publicat acum – presupun, pentru prima oară – e o bijuterie unicat. Una cu miros de pită aburindă. Licență Macea! Frământată în albie de plop, din făină nula. Finețea observației și acribia reconstituirii, surprinderea și sublinierea detaliului semnificativ, acuratețea descrierii și farmecul dialectal sunt pentru orice cititor o nobilă delectare. L-am citit și eu, l-am recitat și, fără să-mi dau seama, m-am auzit spunând: mi-e dor de țara de la țară.

Aceleași cuvinte de apreciere și pentru oda funebră închinată de profesorul Paul Krizner eroilor de la Șiclău. Decriptarea simbolurilor și a mesajelor pe care grupul statuar din curtea școlii le transmite trecătorului impresionează. Privindu-l, parcă o vezi pe măicuța ciobanului din Miorița. O stană de piatră cutremurată de o durere profundă și de un zbcium perpetuu, răscolitor. Prin arta și prin dalta sculptorului de odinioară, eroina mamă stă și așteaptă. Încă mai speră într-o minune lipsită de speranță. Oricum, e multă durere în ochii săi tainici, tulburi și triști.

***

LA CEAS ANIVERSAR!

Daniela GUMANN

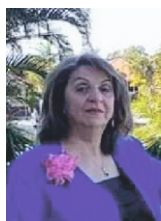
Sunt onorată să-i transmit neostenitei doamne a condeiului Floare Cândeia, redactor-șef, precum și întregului colegiu redacțional felicitări pentru apariția celui de-al 50-lea număr al revistei Guttenberg. Este o izbândă culturală care reflectă creația culturală și, îndeosebi, pe cea literară, întregului spațiu cultural românesc. Așa cum numele atât de inspirat i-o arată, revista și-a oferit paginile tuturor curentelor și opiniilor literare, a patronat întâlniri culturale și a înlesnit crearea de prietenii statornice, devenind un spațiu neîngrădit al libertății de creație.

În afara unei vocații inițiale, care se manifestă prin dorința de a scrie, dacă vrei cu adevărat să scrii, asta vine din interior. Mai este nevoie de disciplină, de devoțiune, de sacrificiu. Globalizarea și modernizarea creează o lume extrem de diversă și interconectată, astfel încât dinamica mare a schimbărilor actuale reprezintă o provocare majoră pentru întreaga societate. În acest context, dezvoltarea durabilă și coeziunea socială depind în mod imperativ de competențele tuturor oamenilor, descrise cantitativ și calitativ în termeni de cunoștințe, abilități, atitudini și valori.

Doamnei Floare Cândeia i se cuvine *recunoaștere și respect* pentru tot ce implică realizarea acestei minunate reviste Guttenberg, care astăzi a ajuns la numărul 50 și nu e puțin lucru. În lumea universitară aceasta se traduce și prin a da credit muncii intelectuale. Viața intimă a oamenilor, ca și cea profesională, e plină de greșeli, mai mari sau mai mici. Un scriitor scrie azi o carte foarte bună, iar mâine scrie o carte mediocră. Un actor interpretează azi magistral un rol, creând un personaj de neuitat, adevărat punct de referință pentru interpretările generațiilor viitoare, mâine — un personaj care nu i se mai potrivește chiar ca pielea pe trup. Spectatorul și cititorul sunt neiertători, nu trec niciodată cu vederea ce-a fost prost, și-n această neîndurare uită și ce-ai făcut bun. Desigur că nici presa culturală nu a fost scutită de polemici și nici de momente de tensiune, cu atât mai puțin de emergența unor viziuni și puncte de vedere vădit diferite, dar uneori critica poate fi constructivă. Sistemele educaționale de formare inițială și continuă trebuie să contribuie la satisfacerea necesităților din ce în ce mai stringente de actualizare a cunoștințelor, dar și a competențelor, urmărind totodată, o mai mare flexibilitate, eficiență și o calitate îmbunătățită permanent. Revista Guttenberg reunește intelectuali dedicați necondiționat scrisului. Acesta este paradoxul vieții aparente a publicațiilor culturale. Fără munca voluntară și pasiunea sinceră pentru scris, ar dispărea cel puțin 50% din revistele actuale.

În numele Asociației Scriitorilor Români din Austria îi urăm scriitoarei Floare Cândeia și redacției revistei Guttenberg, o continuitate mereu de calitate, spre binele general al culturii naționale. Știm că acolo există un suflet mare cu devotament al Literelor românești, care a făcut tot ce i-a fost în putință pentru a păstra libertatea de expresie și continuitatea culturală. Voi citi cu aceeași plăcere numărul 50 al Guttenberg și voi rămâne mai departe printre colaboratorii ei. Felicitări și mult succes!

La mulți și frumoși ani!

JUBILEU 50 GUTENBERG

CUVINTE, GÂNDURI ȘI SENTIMENTE, DE LA ANTIPOZI

Smaranda KAFKA

Se zice că din depărtare vezi lucrurile mai bine.

Ca să apreciez un tablou, te dai în spate câțiva pași și îți lași sufletul să-l înțeleagă. Așa se întâmplă în perceperea oricărui frumos, ce altfel ar rămâne ascuns în forme, cuvinte, culori sau sunete.

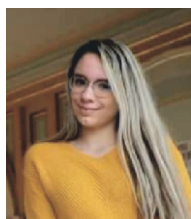
E o căutare ce poate fi un pas, doi, la nivel cosmic, dar care în experiența umană se numără în ani sau decenii. Oricum, de fapt, nici nu contează timpul. Important e, ca la sfârșit, să te regăsești pe tine însuși. Să înțelegi cu adevărat, de ce ai venit pe lume. Care este rostul tău. Că acest proces apare pentru unii, o plimbare în parc, iar pentru alții, o Golgotă, nu are nicio însemnătate. În final, ceea ce rămâne important, este să-ți împlinești menirea. A mea a fost din totdeauna, să scriu. Am scris de mică. La început în publicații arădene locale. Apoi, cu anii, am continuat mai târziu să scriu și să public periodic, povestiri. Cum au fost cele publicate în „Grenoble University Press” Franța, în *Revista Internațională „Destine Literare”* America și Canada, în *Revista de spiritualitate și cultură românească „Lumină Lină”* [Gracious Light] New York, America și din 2018 și în *Antologia Româno-Australiană*, Sydney.

Scrierile mele au cunoscut o recunoaștere mai mare, anul trecut, când o editură românească de carte, *Editura Coresi*, din București, mi-a acceptat și a tipărit romanul de 2 volume „ABC-ul unei vieți”.

Acest fapt a deschis calea spre tipărirea a altor două cărți, care vor apărea în librării, curând. Este vorba de o carte de povestiri în limba română: „*Alb și Negru, la voia destinului*” și o alta, în limba engleză: „*Layers between layers*”. Și dacă vorbim de destin, căci așa cum spunea în Prefața romanului „ABC-ul unei vieți”, ilustra poetă dr. Dana Oprea, „*Nimic nu este întâmplător în viață*”, uite că s-a adevărit că domnia sa a avut dreptate. Căci tot prin voia Lui, anul trecut m-am întors [virtual] acasă.

La Arad Redactorul Șef al revistei *Gutenberg*, onorata doamnă Florica Cândău, m-a primit cu brațele deschise precum la întoarcerea fiului risipitor. Mărturisesc că nu am fost niciodată mai fericită că public ceva, ca atunci când am luat legătura cu dânsa care mi-a acceptat opera, tipărind consecutiv, în 2 numere ale revistei, din povestirile mele. Și deși, cum spunea și domnia sa, când a luat cuvântul [pe zoom] la lansarea de carte din Sydney, a romanului „ABC-ul unei vieți”, „*noi nu ne cunoaștem personal*”, legătura sufletească pe care am simțit-o că o am cu dânsa, a dovedit încă o dată, că sângele, apă nu se face. Și pentru asta, îi mulțumesc din inimă.

Sper să ne și întâlnim cât de curând, nu numai virtual ci, și față-n față la Arad. Până atunci, cu ocazia celebrării apariției ediției 50 a Revistei de artă și cultură, *Revista Gutenberg*, doresc stimată doamnă să vă transmit gândurile mele de bine. Vă felicit pentru realizările personale. Vă felicit pentru colectivul editorial pe care îl conduceți cu talent și dăruire. Vă felicit și vă doresc și pe mai departe, numai bine, sănătate și multe împliniri.

JUBILEU 50 GUTENBERG

JUBILEU GUTENBERG 50. UN PRILEJ DE MULȚUMIRE ȘI REFLECTARE.

Andreea Lorena STOICA

La ceas de Jubileu Gutenberg 50, doresc a închina acest scurt articol salonului cultural Gutenberg pentru toate oportunitățile pe care acesta mi le-a adus, și mai ales pentru onoarea de-a face parte dintr-un colectiv cultural de o valoare incontestabilă.

Invitația de a mă alătura acestui salon în urmă cu un an de zile a fost ca o licărire a unui viitor de succes, pentru că precum știți și dumneavoastră, cu cât facem mai multe lucruri pentru nevoile sufletului nostru cu atât ne apropiem mai mult de fericirea absolută. Iar în ce constă fericirea absolută pentru un scriitor dacă nu în aprecierea lucrărilor sale la adevărata valoare, la perfecționarea și conturarea stilului de scris al acestuia și la ajutarea reciprocă prin empatizarea sentimentelor, emoțiilor și a amintirilor scrise pe o coală de hârtie.

De-a lungul acestui an m-au întrebat multe persoane cum de pot să rezist într-un asemenea salon cultural, cum de nu mă plictisesc sau cum de nu îmi pierd voința de a lua parte la întâlnirile acestui salon și la participarea în scris la revistele semestriale. Răspunsul pe care l-am dat de fiecare dată a fost simplu însă plin de adevăr. În ciuda vârstei fragede pe care o am față de alți membrii ai salonului, iubesc să scriu și iubesc cultura, astfel nu văd cum m-aș putea plictisii din a-mi valorifica munca și cunoștințele.

Totodată, stând de vorbă deseori cu prieteni de vârsta mea, sau chiar din generația mea, vârstele variind uneori, am descoperit multe suflete cu acest har al scrisului, astfel precum am fost și eu găsită și ajutată de doamna Căndea Floare, am ajutat și eu la rândul-mi pentru a mă bucura alături de ei pentru reușita lor în acest salon. Astfel nu numai că acest salon și Aradul este cunoscut pentru cultura sa valoroasă, ci și pentru existența unei susțineri în comuniunea tuturor vârstelor. Ceva rar în ale noastre zile, dar foarte important pentru un viitor prosper.

Astfel, ca o încheiere demnă de Jubileu Gutenberg 50, vă spun un mulțumesc tuturor celor care ați făcut posibilă o astfel de oportunitate de afirmare și valorificare a tuturor vârstelor în arta scrisului, în inima culturii.

***

JUBILEU 50 GUTENBERG

REVISTA GUTENBERG - LA JUBILEUL 50 DE ANI AI APARIȚIEI

Hans DAMA

Un important jubileu la jumătate de veac...

În ciuda unor oscilații mediale de-a lungul anilor, această revistă arădeană și-a propus și a împlinit, ca țel primordial, informarea cititorilor cu evenimente culturale nu numai din România, ci și din afara ei, incluzând aici și spiritualitatea diasporei românești.

O publicație, care împlinește 50 de ani de existență continuă, reprezintă ceva deosebit în istoria contemporană a culturii românești, chiar și mai ales în comparație cu multe publicații internaționale. Aceasta este dovada aprecierii largi de care s-a bucurat și se bucură revista până la ora actuală.

Desigur, revista GUTENBERG a avut de înfruntat valuri și tendințe variate în oscilațiile politice, dar accentul pus pe profilul cultural a minimizat sau chiar a eliminat influența ideologică a momentului.

Personal, am făcut cunoștință cu această revistă încă din primii ei ani de existență. Pe mine m-a interesat în special rolul revistei de promovare a culturii Banatului și a Crișanei.

Am ajuns chiar colaborator al acestei publicații, propunându-mi să fac cunoscute aspecte ale vieții culturale din spațiul meu natal bănățean german, cât și din cel austriac, în care mi-am desfășurat viața și am profesat ca filolog la Universitatea din Viena.

Mă simt onorat de invitația redacției revistei GUTENBERG, de a publica aceste rânduri în legătură cu aniversarea semicentenară de acum.

***

TRADUCERI

Hans Dama din volumul: *Pete de culoare pe Donaukanal 2020*
Laurian LODOABĂ

CASCADĂ

huruit asurzitor
lumina despică stâncile
între maluri
un pod curcubeu
fulgerul clipește
pe genele tale
o zi
două
o mie
pe ultima
ultima
n-am să o uit

DER WASSERFALL

Ohrenbetäubendes Getöse,
das Licht spaltet die Felsen;
zwischen den Ufern
eine Regenbogenbrücke.
Der Blitz blinzelt
auf deinen Wimpern
einen Tag
zwei
tausend...
Der letzten,
den allerletzten
werde ich nicht vergessen.

LA O CEAȘCĂ DE CAFEA, DUMINICA

COLȚUL MUCALITULUI

Loredana TUDORESCU

"Daca bei, mori, daca nu bei tot mori. Atunci bea ca sa știi de ce ai murit!" -
Mihai Eminescu

„Voiеști a cunoaște lumea? Privește-o de aproape. Voiеști să-ți placă? Privește-o de departe” -I.L.Caragiale

“Un om de succes este unul care face mai mulți bani decât poate cheltui soția sa. O femeie de succes este o femeie care poate găsi un astfel de bărbat”. – Lana Turner

“Întotdeauna ajung târziu la birou, dar mă revanșez plecând mai devreme”. –
Charles Lamb

Întâmplări mici despre oameni mari

„Un spaniol bogat veni la Paris, ca Picasso să-i facă portretul, în perioada cubistă. La înapoierea în țară, vameșii au considerat că pictura nu e un portret, ci schița unei mașini secrete. Fiind consultat un inginer, acesta se pronunță astfel: - Dacă-i mașină să fiți liniștiți, ea nu va funcționa niciodată“.

„- Domnule Racoviță, puteți să-mi spuneți de ce în saloanele bogaților se pot întâlni savanți, dar invers nu, I se adresează un ministru care-l invitase la masă pe marele savant și explorator. - E simplu, răspunse musafirul. Savantul cunoaște valoarea bogăției, dar bogătașul nu are idee de valoarea științei“.

„- Maestre, după ce ați ajuns la extraordinara abilitate tehnică la care sunteți, mai aveți nevoie de studiu? Îl întrebă o contemporană pe marele compozitor și pianist A. G. Rubinstein. - Dacă nu aș studia o zi, mi-aș da imediat seama; dacă n-aș studia două zile, v-ați da și dumneavoastră seama, dar dacă n-aș studia trei zile la rând și-ar da seama tot publicul“.

Cartea de duminică

Alexandra TUDORESCU

„Toamna se numără cadavrele”, de Tony Mott

Autoare română contemporană, Tony Mott prezintă, în acest roman, o nouă aventură a lui Gigi Alexa. Când o serie de crime dau peste cap liniștea turistică a Brașovului, eroina se vede pusă într-o situație aparent fără scăpare. Ca toți eroii, însă, trebuie și ea să iasă cumva din impas.

Pe lângă romanele polițiste pe care le publică, Tony Mott citește și câte o „povestire criminală” în fiecare duminică pe pagina ei de Facebook, unde o poți urmări pentru mai mult conținut interesant.

AMIAZĂ ALBASTRĂ DE SALON

Carina A. BABA

Sâmbătă, 22.01.2022, într-un decor extrem de elegant din incinta Hotelului Continental, s-a desfășurat Salonul Gutenberg. Pretextul, ca de fiecare dată, a fost bucuria apariției unui nou număr al revistei „Gutenberg – Universul cărții”, publicație ajunsă la vârsta de 13 ani, 49 de numere și peste 2000 de semnatori.

Paginile revistei surprind mereu. Articole, reportaje, interviuri, recenzii, poezii, creație literară, folclor... un adevărat mozaic creat de oameni de cultură, fie că sunt scriitori sau profesori, istorici sau doar iubitori de istorie, români din țară sau de peste hotare. De peste hotare, da! Dorul de țară se simte și se înțelege mai bine „de dincolo”, astfel că revista Gutenberg devine internațională, datorită unor persoane de aleasă ținută culturală: Daniela Gumann (Austria), Hans Dama (Austria), Ovidiu Cornilă (Spania); Daniela Forcoș (Italia), Smaranda Kafka (Canada), Vanghea Steryu (Macedonia), Teodor Groza Delacodru (Serbia), Julia Mihaela Birta (Ungaria).

Salonul a debutat, cum era și firesc prin cuvântul de Bun venit al Floricăi R. Cândea. Desigur, cum era de așteptat, Amiaza albastră de Salon a fost plină de surprize. Amintim doar câteva: prezentare de cărți publicate în 2021: „Pe strada jucăriilor pierdute”, Eliza Diana Mihăilă, cu un Argument semnat de Valeriu Ilica, „Biografie intelectuală. De la viață, școală și carieră la Om al Cetății”, Constantin Avădanei, ediție îngrijită de Florica R. Cândea, prezentare album muzică populară, „Iute mai trece vremea”, Maria Aiftincăi, prezentarea Corului Bisericii Ortodoxe de la Macea, reprezentat prin dirijorul V. Muller, care a și cântat numeroase romanțe, cântece patriotice, cântece folk, pricesne... legând cu delicatețe momentele triste sau vesele ale Salonului, fiindcă, trebuie spus, acest Salon a fost unul inspirat din viață, unde un ochi râde, iar altul plânge, bucuria și tristețea împletindu-se mereu în zilele noastre. Bucuria, evident, a fost datorată întâlnirii prietenilor revistei Gutenberg, iar tristețea li s-a datorat, (da: datorită și nu din cauza!) oamenilor frumoși, prieteni de suflet, care nu au mai putut fi prezenți la Salon: Constantin Avădanei, care spune „absent!” deja de șase luni, Cristina Duma, Doru Dinu Glăvan.

Salonul a fost presărat cu intervențiile invitaților. Astfel, Anton Ilica a afirmat: „Astăzi, ca și acum 14 ani, Floare ne determină să ne îmbrăcăm frumos și să participăm la aceste evenimente. Deja, cei din Salon suntem prieteni, prietenia aceasta fiind legată de ea!” Eugeniu Criste a fost scurt, dar în puține cuvinte încap atât de multe: „Sărbătorim pentru că avem ce!”, iar Valeriu Ilica a completat: „Luna Ianuarie e și va fi mereu sub semnul lui Eminescu, chivotul de aur al literaturii române!” În aceeași notă de bucurie și-au exprimat admirația față de Florica R. Cândea (pentru care revista „Gutenberg-Universul cărții” și Salonul Gutenberg reprezintă al doilea și al treilea copil) și Eugenia Ponta Pete (Cenaclul „Lucian Emandi” Pecica) și Livia Ciupav Sfârâilă (Liga Scriitorilor, Filiala Arad). Adina Matei și-a exprimat recunoștința față de Florica R. Cândea, care a îndemnat-o să scrie o carte despre tatăl ei, „Traian Lepăduș – un om, o carte”.

Amintirea lui Constantin Avădanei a cuprins întregul Salon. Bianca și Maria Avădanei l-au reprezentat cu mândrie pe tatăl lor, deoarece cunoșteau cât de importante

sunt Salonul, revista și prietenii revistei pentru el. Col. Constantin Budereș, un oaspete ales, venit din celălalt oraș al Unirii, Alba Iulia, a mărturisit: „Sunt onorat să particip la Salonul Gutenberg. Nu public, dar sunt cititor al revistei. Sunt prieten al lui Constantin Avădanei. Pe o parte dintre dumneavoastră vă știu după nume, din ce mi-a povestit prietenul meu și din ce am citit în revistă! Îl pot caracteriza pe Constantin Avădanei în trei cuvinte: inițiativă, acțiune și consecvență!”

De la Salon nu a lipsit POEZIA, fie că au fost recitate câteva din versurile lui Mihai Eminescu (Camelia Belei) fie că au fost recitate versuri proprii (Eugenia Ponta Pete, Ioan Marcu), fie că s-a promis un recital de poezie la următorul Salon (Celus Ciobanu). De la Salon nu au lipsit nici Cuza Vodă și Moș Ion Roată: „Cobora cerul pe ape, Ion Roată când vorbea, / Se trăgeau munții aproape, / Dunărea vorbea și ea. / Și zvâcni codrul ca para, / Grâul tresări din somn. / Striga Roată: Vrem cu țara! Noi îl vrem pe Cuza Domn!” (Versuri: Ion Ghe. Pricop; Muzica: Valeriu Penișoară, Interpretare a cappella la Salon Gutenberg: Eugenia Ponta Pete).

Categoric, Amiaza albastră de la Salon va rămâne pentru multă vreme în memoria celor care au reușit să participe, fiindcă nu cenaclu a fost... ci amiază de poveste, ruptă din timp și împărțită tuturor, din abundență, ca o bucată de pâine de pe Muntele Fericiților.

***

CÂNTEC

Carina BABA

Traducere în limba spaniolă, Ovidiu Cornilă
**CANTO: ME ESCONDO EN TU ALMA COMO
EL AGUA EN LA TIERRA**

me escondo en tu alma como el agua en la tierra,
lejos de todos, tranquila, desbordando cada parte de ti,
naciendo arroyo de agua sorbido en ardiente corazón,
perfecto para saciar la sed del día de verano...
me llenarás, sin saber cuándo o dónde,
sin saber que estoy allí,
y me encuentras sin querer mientras te viviré en un banal
recuerdo de una lluvia de agosto...
yo surgiré delante tuya, y te avivo para mirar tu rostro
en mis ondas, y tu aclaras tu mirada,
refrescas la mejilla, los labios y el alma,
el alma con sus 21 gramos, pesando en un mundo entero...
tendrás rencor por mí, por ti, querrás cerrar los ojos un instante,
y me desvaneceré, un sueño imposible, en el desierto de tu ser,
pero que lástima, ya no existe desde cuando me estiré
las alas de mi añoranza
hasta el final de tu cielo...

DEFINIȚIE

Ionuț ȚENE

Pentru mine viața e marea
cu undiri blânde de val
cu ploi reci și soare țipător

Viața e furtuna care înghite corăbii
cu oameni triști și speriați
cu dimineți limpezi și clare
cu turiști ce bronzază umbra talazului
și uitarea lui Ulise în brațele nimfei

Viața e acel albatros șchiop
pe sticla aruncată în ocean
de un naufragiat
ce leagă speranța de firul de ață
și oceanul de izvor

SUFLET RĂTĂCIT

Titina Nica ȚENE

M-am întors acasă pe un drum de țară
și-am stat de vorbă cu pădurea
mi-a spus cum cucul cântă în fiecare vară
de când eu am plecat aiurea

Am croit cărare prin boabe de rouă
și m-au copleșit aducerile-aminte
razele de soare au spart pădurea în două
și mi-am spus atunci: totu-i ca-nainte!

Am trecut tăcută pe sub merii-n floare
ce mi-au nins cărarea semn de bun venit
ziua-ntreagă, parcă, era o-ntrebare:
ai venit acasă suflet rătăcit?

UN ANUMIT EGOISM AL ISTORICILOR LITERARI ȘI DE ARTĂ

Al. Florin ȚENE

Pentru început e bine să definim, conform Dicționarului Limbii Române editat de Academia Română, ce înseamnă istoria (literaturii, artelor), aceasta este: Știința care studiază dezvoltarea și schimbările succesive într-un anumit domeniu: istoria literaturii, istoria artelor.

Se cunoaște faptul că istoria națiunilor consemnează cu amănunțime victoriile, dar și înfrângerile. Arheologia, o ramură a științei istoriei studiază și consemnează în amănunțime cea mai mică relicvă descoperită. Toate acestea fac parte din patrimoniu cultural și istoric al umanității. O adevărată armată, de cercetători, nu-și permite să treacă cu vederea cea mai mică înfrângere, cea mai mică victorie, un semn heroglic, o relicvă antropologică sau arheologică din lanțul nesfârșit al evoluției societății omenești. Patrimoniu ce face parte din istoria națiunilor. Singurii care șterg cu buretele indiferenței, al intoleranței, pagini întregi din istoria artelor și literaturii române sunt istoricii artelor, dar mai ales criticii literari din spațiul spiritual românesc. Francezii nu-și permit să omită niciun autor, chiar dacă a scris și publicat un singur vers, sau a pictat un singur tablou. Pe când la noi ștergem cu „buretele” o întreagă pleiadă de oameni de cultură.

“Istoriile” Literaturii Române, apărute până în prezent (impropriu denumite istorii), mă gândesc la încercările lui Titu Maiorescu, E. Lovinescu, G. Călinescu, Cartoian, Al. Piru, Laurențiu Ulici, Eugen Negrici, Marian Popa, Mircea Zăciu, Marian Papahagii, Aurel Sasu, sunt scrise cu prejudecăți, eliminând din start sute de autori cu cărți publicate și prezenți în presa culturală. Nicoleta Manolescu, scria undeva că: O istorie care pune opera în paranteză (fie din unghiul procedurii, fie din unghiul receptării) nu-și atinge în definitiv scopul care este acela de a fi o istorie a literaturii. Dau, doar, câteva exemple: Radu Gyr, Traian Dorz etc. și au fost introduși cu toptanul scriitorii care au promovat realismul socialist și comunismul. Operele acestora fiind un pericol pentru viitorul copiilor noștri. Practic au fost excluși poeții atei, iar cei care au scris opere care aveau un iz religios nu au fost incluși în aceste „Istории”.

Aproape toate “istoriile” artelor, și în special cele ale literaturii române, și chiar dicționarele de profil, sunt concepute pe criterii partizane, (vezi: Istoria literaturii contemporane, de Alex. Ștefănescu), cuprinzând aceiași autori care au scris în spiritul realismului socialist, omițând cu bună știință autori de expresie română din diasporă și chiar din țară: (Radu Gyr, N. Crevedia, Nică Petre, Vizirescu, Aron Cotruș, Baciu, Vintilă Corbul cu inegalabilul roman Sclavii pământului.).

S-a adoptat eronat formula DICȚIONAR pentru lucrări istoriografice. Acestea sunt tot istorii de autori în ordine alfabetică.

Ce să mai vorbesc de dicționarele: DICȚIONAR de literatură română contemporană, de Marian Popa, ediția a doua, Editura Albatros, 1977, Dicționarul artiștilor români contemporani, de Octavian Barbosa, Editura Meridiane, București, 1976. Ceva mai complet este Dicționarul scriitorilor români de Mircea Zăciu, Marian Papahagii și Aurel Sasu, însă, și acesta are multe omisiuni.

Am constatat în, așa zise, dicționare că sunt prezenți, în totalitatea lor toți scriitorii, artiștii, care lucrau în sistem: adică erau redactori la reviste, ziare, edituri, salariați ai Consiliului Culturii, ai propagandei de partid, etc. Lipsesc cu desăvârșire scriitorii, artiștii, liberi profesioniști, sau cei care lucrau în alte domenii. Fapt ce mă face să afirm că erau cuprinși în paginile lor scriitorii și artiștii verificați de partid, chiar de securitate, și că autorii dicționarelor acționau la comandamentul partidului communist.

Mai complet se pare este Dicționarul literaturii române de Aurel Sasu, apărut în 2006. Istoria literaturii este știința care studiază, consemnează toate operele scrise în acest domeniu și autorii lor, dezvoltarea și schimbările succesive. Aceasta nu se face pe sărite, după preferințe, sau opțiuni politice. Istoria Literaturii trebuie să consemneze toți autorii, răi sau buni, cu eșecurile și victoriile lor. Dacă este altfel, nu este istorie, în cel mai bun caz o putem denumi extrase din istorie, sau compendiu. Istoria Literaturii Române nu se scrie după bunul plac al unuia sau altuia. Ea se scrie așa cum este, fără omisiuni și fără aprecieri personale ale celui care o scrie. Se consemnează viața, opera, evenimentele ce au influențat opera și se citează aprecierile criticilor din vremea sa, de toate orientările. Așa cum se procedează la scrierea istoriei neamului românesc.

M. Kogălniceanu scria: Istoria trebuie să fie cartea de căpetenie a popoarelor. Parafrazându-l pe acesta, întreb, Istoria Literaturii Române pe când v-a ajunge cartea de căpătâi a neamului nostru? Având în vedere că în condițiile intrării în Europa și a fenomenului globalizării este necesar să ne păstrăm toată zestrea agonisită de-a lungul secolelor în domeniul istoriografiei, literaturii și artei. Prin acestea Europa va cunoaște adevăratul suflet românesc.

REVISTA GUTENBERG 49 LA ARAD!

Florica R. CÂNDEA

Sub razele dătătoare de frumos, în Gerar, a avut loc, recent, Salon de iarnă Gutenberg! La Gala Excelenței, Ediția a patra s-a „purta” în după amiaza albastră... Rouge, Noir et Bleu!

În prezența unei selecte asistente, cu respectarea dispozițiilor legale, au avut loc mai multe „puncte” care au scris istorie: a fost lansată ediția Gutenberg decembrie 49, a fost lansată cartea regretatului colonel Constantin Avadanei. De asemenea, cartea elevei de clasa a cincea, Elisa Diana Mihăilă, din București, precum și două CD-uri: Corul Ortodox Macea 125 și „Lute mai trece vremea”, Maria Aiftincăi, care a prezentat și Albumul „Când Culorile vorbesc”.

Asistența a fost formată din membri de Salon, ca un Dialog al generațiilor! Familia domnului colonel a fost reprezentată de cele două fiice, Bianca și Nona, precum și de către dl. colonel ing. Constantin Budereș, de la Cugir. Fost coleg la Academia Tehnică Militară, dar și la Uzina Mecanică din Cugir. În altă ordine de idei, atmosfera a fost întreținută de ing.

Valer Muler, dirijor Cor Biserica Ortodoxă Macea (care are în repertoriu 700 de cântece!) Fiindcă la Salon nu se discută nici omul, nici opera, au fost intervenții de un aplomb elegant. Eugenia Ponta Pete a cântat Unirea Mică, Ioan Vasile Marcu a invocat divinitatea printr-un altfel de mod de exprimare ca registru liric, Adina Matei Lăpăduș și-a prezentat creațiile!

Intervenții referitoare la plămădirea primelor Saloane în Arad au adus un plus de valoare prin Maria Criste, Anton Ilica, Eugeniu Criste, Valeriu Ilica, Iuliana Pinteau. Au avut intervenții la obiect, cu lirism și finețe, Camelia Belei, părintele Gheorghe Hodrea, dl. Ioan Ardelean Alexandru, Livia Ciupav Sfârâilă, Brigitte Todoran, Lorena Stoica, dr. Celus Ciobanu, Maria Aiftincăi, Virgiliu Jireghie. Doamna Julia Mihaéla Birta - președinte Autogovernare Mako Ungaria, a fost de asemenea prezentă și a captat asistența prin pledoaria pentru locurile natale (Alba-Iulia). Conținutul revistei a fost prezentat de Carina A. Baba. Personalitățile celor dispăruți, Doru Dinu Glăvan, Constantin Avădanei și Cristina Duma au fost evocate de Florica R. Căndea, col. Constantin Budereș din Cugir și Ioana Nistor. De asemenea, au fost citite două eseuri evocative transmise prin poșta electronică, semnate de dl. Dumitru Vasile-Cugir și Cecilia V.

În atmosfera specifică unui real Salon boem, fiecare invitat a avut o intervenție de bun gust și sinceră empatie.

Sunt multe de spus dar o trecere în revistă suplinește înșirarea de cuvinte! O nouă întâlnire va fi Gala Galelor curând!

Onorați să reprezentăm Revista „Magazin Gutenberg”, prin Tipografia care o susține în anul patrusprezece! La mulți și împliniți ani tuturor! Mulțumiri!

***

SPECIAL

DR. MEDIC GHEORGHE PELĂU
DEZVELIRE BUST (COMUNA BATA,
DISPENSARUL COMUNAL)

Florica R. CÂNDEA

La 15 decembrie (o zi memorabilă), la orele amiezii, cu respectarea normelor actuale de prevenire Covid19, în comuna Bata s-a scris istorie locală. Bustul Dr. medic Gheorghe Pelău (1947-1997 interval de timp cât a slujit profesia!) a revenit la „Casa de suflet!” (dispensarul) pe un soclu de terasit (bust sculptat de artistul Mihai Păcurar).

Discursurile omagiale și creionarea personalității celui care s-a confundat cu suferințele bolnavilor, jumătate de secol, au fost rostite de primarul localității, Ioan Micurescu, Dr. Eftimie Miuțescu (prof. univ. UVVG), înv. Delia Micurescu, dr. Doru Sinaci, subprefect dr. Georgeta Moga (Cluj). Asistența, care a trăit momente solemn-emoționale, și de mare încărcătură a sufletului, a fost formată din membri familiei din Cluj, Oradea (cele două fiice cu familiile, Moga Georgeta și Roșca Pelău Florica), săteni, foști cunoscuți ori mai tineri colaboratori, cadre medicale, o clasă de elevi, istoric Dumitru Tomoni (Făget), oficialități locale, cadre didactice ș.a.

Dr. medic Gheorghe Pelău s-a născut în comuna Macea la 1 aprilie 1920. (A plecat în veșniciei în 1997). A urmat cursurile școlii din localitate, apoi, din clasa a cincea până la absolvire, a fost elev al Liceului de Băieți, Arad. A urmat Facultatea de Medicină din Cluj, apoi a devenit Modelul de medic de țară la Bata și cele cinci sate aparținătoare. Pe jos, pe bicicletă sau șaretă, trei surse/curse pentru doctorul care vindeca suferinți umane 24 ore din 24, nu s-a gândit niciodată să se dedice celor bolnavi în altă parte de țară.

Modelul său este azi un chip iconic al slujirii și al dăruirii, ca o bucurie la o sută de ani de la naștere! Firea sa bonomă și chipul desprins din lumea satului, vindecător, sunt atribute ale bucuriei timpului, care a răbdat trecerea!

Un gest de recunoștință și de revedere, pentru unii dintre noi, a copilăriei, într-o lume năvălită și bântuită de necunoscut (azi), dar și de respect pentru un Om care a vindecat nu numai oameni ci și o societate, ci un om care a iubit cultura filosofică în Centrele, adevărate focare culturale pe care le frecventa.

Acest bust, al douăzeci și unuia din seria celorlalte, arădene, exprimă nu numai un gest de rememorare, ci și unul al identității naționale (bustul fiind unic, al unui medic de țară).

Dr. medic Gheorghe Pelău și-a construit cariera alături de Doamna sa, Maria Ursu, ca soră de ocrotire, dar și-a zidit și o familie la Bata, prin cele două fiice. Distins cu diferite Ordine ori Însemne de recunoștință, coleg de grupă cu Bartolomeu Anania, doctorul și-a trăit viața alături de sătenii de pe Valea Mureșului.

Ca descendentă a familiei, rog Cerul care a stat mult spre azi, să lumineze Bustul și să lucească, lumesc, mereu. „Nu putem merge înainte dacă nu am privi înapoi cu sufletul” (Ioan Micurescu) așa cum doctorul a fost dedicat trup și suflet vocației sale, ar fi o concluzie. Cel care a făcut Apostolat la Bata, poate prea puțin (re)cunoscut în Macea natală, va rămâne un Model (așa cum în Cluj a fost recunoscut prin bogata cultură de carte de însuși dr. Iuliu Hațieganu) de modestie, dar mare omenie.

Cu atât mai mult (dacă vorbim de Macea) doamna Sa, Ursu Maria, a locuit o vreme la Castel Macea, cu copiii veniți prin Crucea Roșie.

Ar fi multe de spus despre O viață de Om care nu s-a strămutat, nu a plecat căci acele cinci sate l-au așteptat!

Cu un gând de solemnitate scriem aceste rânduri și aducem mulțumiri și dorim împliniri oficialilor din Primăria Bata și Consiliul Local cu sprijinul Instituției Prefectului și Consiliului Județean Arad, pentru dovada unui Moment de Înălțare spiritual-istorică și culturală. Și, iată cum, patrimoniul imateriale sporesc zestrea culturală a unui sat îmbătrânit care ar fi trebuit „ras!” de pe harta țării în 1975!

Se cuvine să consemnăm faptul că după oficierea ceremonialului de la dispensar, familia s-a recules la mormintele din sat (au fost depuse jerbe și aprinse candelile) și la casa părintească! Agapa oferită la Casa primarului a cinstit memoria celui comemorat Dr. medic Gheorghe Pelău, dar a vestit un Mare Praznic! Crăciunul în familie la Casa de oameni buni, Ion și Delia Micurescu, cât o frățească părtășie discret de decentă!

„Bade Ioane... m-am gândit să-ți fac pe plac” așa cum creionul mi-a dictat!

***

CAVALERUL TRAC

Dumitru VASILE

Ne privește din piatra în care a fost sculptat, martor tăcut al miilor de ani care au curs, precum râurile, pe aceste meleaguri. Nu are nume, nu are un loc anume, este peste tot, de lângă munții Pindului până dincolo de Maramureș, de la Marea cea mare până dincolo de Tisa... A învins timpul, lăsând mărturia continuității pe aceste meleaguri.

Un urmaș, plecat din Moldova, din neamul răzeșilor, călit în școala bărbătească a învățământului militar, făcând din cărți trepte spre lumina minții, și-a dedicat viața și opera Neamului românesc, făcând din cărțile sale repere spre iubirea de Țară și de Popor! Armata a fost, vreme îndelungată, cea mai înaltă și curată școală de patriotism!

D-l colonel Avădanei (†) a fost un fiu al Patriei care a trăit și a luptat pentru ea, cu fapta și cu scrisul! Finalul a certificat viața, trecerea între lumi având loc într-o biserică românească monument istoric, înhumarea fiind pe măsura Cavalerului trac, nu pe un vârf de movilă, nu într-un cavou somptuos sau într-un cimitir al eroilor, ci chiar în pământul Patriei, în forma strămoșească, printre copaci, nu departe de casă... De acum, este pretutindeni, fiul s-a întors la pieptul Mamei!

Colonelul “Cavaler al Marii Uniri” ne arată un model de urmat, un fir roșu al valorilor spirituale, un drum de la care nu s-a abătut! Îmi aplec fruntea în memoria unui Român! Deși nu este scrisă în acest scop, cred că poezia “Străjerul” i se potrivește.

Sejarul

*Stă nemișcat pe umărul de deal,
Cu ochi răscolitori în dunga zării.
Respiră-ncetișor în umbra serii,
Înconjurat de-un licăr boreal.*

*Cândva, demult, s-a înălțat din glie,
Ca un oștean în zale de smarald.
În trunchiul lui cresc semne de herald
Ori porți sculptate întru veșnicie.*

*În primăveri ridică-n soare flamuri,
Batiste verzi foșnind sub ciocârlii.
În toamnă, sunt frunzare sângerii,
Băltind sub cerul zgâriat de ramuri.*

*Bunicul, tata, fiul, strănepoții
S-au perindata ca undele în val.
El, nemișcat pe umărul de deal,
Este străjerul neclintit al sorții. (VD)*

Doamna BĂLAN GEORGETA
Portret de luptătoare nonagenară (restituiri)
Constantin AVĂDANEI

Pașii vieții au condus-o mereu, în ultima vreme, spre Alba Iulia. Aici și-a găsit locul pentru a se manifesta, în deplinătatea sentimentelor personale, față de respectul față de simbolurile naționale, față de eroii neamului care s-au jertfit pentru ca noi să fim bucuroși că trăim într-o țară liberă și democratică.

Este membră a Filialei *GEMINA* a Asociației Cadrelor Militare în Rezervă și Retragere *Al.I. Cuza*, membră a Filialei Alba a Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”, membră a Despărțământului *Eugen Hulea* Alba a *ASTRA*. Este o onoare pentru dânsa să desfășoare multiple activități în cadrul acestor filiale. La împlinirea respectabilei vârstei de 90 de ani, este un bun prilej pentru doamna Bălan să se destăinuie în fața noastră cu diferite secvențe din viața ei. Doamna Bălan Georgeta a văzut lumina zilei la 4 decembrie 1927 în comuna Racovița, județul Brăila, într-o familie nevoioasă. După absolvirea clasei I în comuna natală, întreaga familie se mută în orașul Brăila, unde continuă cursurile Școlii generale nr.13, până la finalizarea celor 7 clase, în anul 1941. Toată viața ei a fost o luptătoare.

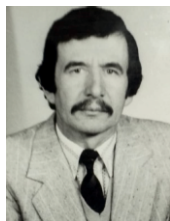
În anul 1944, la numai 17 ani, s-a angajat în serviciu pentru prima dată, pentru a susține nevoile familiei, pe timpul cât tatăl și fratele ei se aflau sub arme. S-a căsătorit în anul 1948 cu Ion Bălan, veteran de război și care lucra la o unitate militară din Brăila. În același an în familia tânără se naștea primul copil (Marin), iar în 1955 vedea lumina zilei Anișoara. Părinții au crescut acești doi copii în spiritul demnității, al onoarei și corectitudinii, devenind oameni harnici, modești, făcând cinste familiei din care proveneau. Anul 1975 a adus o mare dramă în familie, doamna a rămas văduvă la numai 48 de ani.

În timpul vieții active (deși și acum este mai activă decât mulți semeni mai tineri decât ea) a ocupat diferite funcții în unitățile economice din orașul Brăila. La 1 martie 1963 a absolvit cursul de „Echipieri sanitari” organizat de „Crucea Roșie din România”, fiind posesoarea carnetului cu nr.1 la nivel național. Toată viața s-a dedicat muncii, fapt demonstrat și prin aceea că a ieșit la pensie la 62 de ani (1989), cu doi ani mai târziu decât era normal.(...) Bălan Georgeta chiar dacă este din Brăila, o cunoaște o țară întreagă. O vedem întotdeauna la aceste comemorări, la întruniri cu elevii, persoane vârstnice, militari și civili. Pentru doamna Bălan nu există nicio opreliște în a călători la mari distanțe prin țară, pentru a fi prezentă acolo unde se comemorează eroii neamului, acolo unde se sărbătoresc simbolurile naționale. O vedem azi la Brăila, mâine la Sighetul Marmației, ca mai apoi să fie prezentă la Carei, Mărășești, Alba Iulia, Oarba de Mureș, Tebea, București, pe Transfăgărășan și oriunde vibrează în sufletul ei patriotismul, buna înțelegere între oameni, credința în Dumnezeu.

Sighetul Marmației este un loc plin de tristețe pentru ea. Aici și-a găsit sfârșitul, în temnițele comunismului, soțul ei care nu a mai putut îndura chinurile groaznice ale detenției. În fiecare an aici, varsă lacrimi nesfârșite, momente care o întunecă la suflet, dar și o îmbărbătează pentru a merge mai departe. De aceea o vedem mereu dârză, mereu preocupată să aibă o față luminată printre noi colegii, se află într-o călătorie continuă care o întărește.(...)

Răsfoiește uneori cu emoție numeroasele albume cu fotografii, colecții de ziare și reviste, care conțin secvențe, momente din multitudinea de acțiuni la care a participat, dar conține și dovezi ale aprecierilor pentru merite deosebite materializate prin obținerea a numeroase diplome, medalii și diplome de excelență. (Notă editor: textul este preluat din Revista Litera 13 ca un omagiu adus doamnei Georgeta Bălan la împlinirea vârstei de 95 de ani.)

ARIA DIVERSITAS

ȘARADA

Călin ISTRATE

Călin Istrate este profesor arădean, specialist în studiul cochiliilor de moluște (conchologie), colecționar, autor de manuale școlare, colaborator al Complexului Muzeal Județean și al Galeriilor *Turnul de Apă* din Arad. Încă din 1959, poartă o frecventă corespondență cu revista *Rebus* din București, ca autor de enigmistică minoră. În cele ce urmează, Călin Istrate ne supune atenției, unul din cele mai vechi *jocuri ale minții*, ȘARADA, o enigmă în versuri, formată din mai multe cuvinte (de obicei două), de sine stătătoare, dar care unite, formează un cuvânt nou (car + tuș = cartuș; cai + mac = caimac; piept + ene = pieptene, etc).

Cunoscută din antichitate, **șarada** este prezentă și în folclorul nostru, la șezători, clăci, etc. Obiceiul s-a pierdut, dar încercăm să-l revigorăm atât ca sursă de informație cât și pentru agrement.

Iată, un exemplu:

La modă

(Șaradă: $3 + 4 = 7$)

Margine de pălărie = **bor**

Tare trebuie să fie = **dură**

Face-o margine de drum

E foarte *la modă* acum

Dezlegare: bor + dură = bordură

1. De toamnă

(Șaradă: $3 + 5 = 8$)

În ale mării învățacel
Mariner sau (marinel?)
Și o licoare care te turtește
Strong, dar pe românește
Dau un anumit local
Cu specific autumnal

2. Durabil

(Șaradă: $4 + 5 = 9$)

Vrem o țară *ca afară*
Cu statut european
Cu organizare clară

Ca un ceas elvețian
Cu nivel constant, durabil
Permanent și neschimbat
Echilibrat și stabil
Și de lume respectat

3. Bancară

(Șaradă: $4 = 3 = 7$)

Nu-i sac, dar în el poți pune,
Sume mari, sume bune
Nu îi joc da-l poți juca
Pe scenă, pe altundeva
Iar pentru o bună funcționare,
Se face și o verificare.

4. Gastronomie

(Șaradă: $4 = 4 = 8$)

Cea mai iubită dintre pământeni
De la copii și până la mireni
Și-o grupare de echipe
Pe care o iubește întreg poporul
Rezultă un aliment național
Ce-n urmă cu peste 30 de ani,
A reușit ceva senzațional
A explodat

5. După ploaie

(Șaradă: $3 + 5 = 8$)

Petrecere în stil mare
Cu muzică, dans și mâncare
Uite că și așa se poate
La biserică se bate!
Și când ploaia bate tare
Poate face o mică mare

Dezlegare la pag:....

1. De toamnă: mus + tărie = **mustărie**
2. Durabil : stat + ornic = **statornic**
3. Bancară : cont + rol = **control**
4. Gastronomică : mama + ligă = **mămăligă**
5. După ploaie : bal + toacă = **băltoacă**

LADA DE ZESTRE CU SPINARE DIN HĂȘMAȘ*Text oferit de Dr. Gabriel Hălmăgean, etnograf*

Adelina STOENESCU

EVENIMENT

Exponatul lunii februarie la Complexul muzeal Arad este lada de zestre cu "spinare" din Hășmaș, piesă de mobilier țărănesc din colecția de etnografie, expusă pe parcursul lunii la Sala "Clio" (str. Horia 10).

Odinioară, oricât de mic ar fi fost interiorul țărănesc, lada de zestre era prezentă ca piesă de mobilier, ea slujind zeci de ani și unei nevoi practice. Dar tot pe atât de importantă era și funcția ei estetică, mărturie a deosebitei îndemânări artistice a meșterilor țărani de pe aceste meleaguri de vest ale țării.

Piesă de mobilier țărănesc nelipsită din inventarul interiorului casei este apreciată atât ca și piesă utilitară în care sunt adăpostite la început așa cum îi spune și numele zestrea miresei, iar mai apoi diverse tipuri de textile (piese de costum popular, ștergere, mășărițe, fețe de pernă, valuri de pânză țesută în război etc.), cât și ca piesă decorativă rezultat al îndemânării artistice deosebite a meșterului lădar, ornamentată cu motive specifice zonei din care provine.

"Secolul al XIX-lea reprezintă epoca în care meșteșugul lădăritului atinge apogeul dezvoltării sale în câteva sate din Țara Crișurilor, în județul Arad: Hășmaș, Groșeni, Nermiș, Camna, Nadăș. Materialul din care sunt confecționate lăzile de zestre era lemnul de fag, un lemn de duritate mijlocie care permite ornamentarea cu ușurință a piesei, dar îi conferă în același timp și o trăinicie îndelungată. La Hășmaș și Nadăș lădarii obișnuiau să verifice lemnul înaintea tăierii, tăind o mică porțiune, pentru ca acesta să conțină cât mai puțină sevă, garantând astfel, faptul că lemnul nu va face carii.

La Hășmaș operațiunile de prelucrare a lăzii se făceau de meșter numai în pădure, până în primele două decenii ale secolului XX, acesta deplasându-se acolo de multe ori împreună cu familia. Lemnul tăiat se crăpa în scânduri la dimensiunile cerute de viitoarea piesă. După cioplire scândurile se așază la soare, pentru a se usca treptat, timp de 4-6 zile. În bucățile de lemn care vor fi picioarele sunt executate șanțulețe în care vor fi fixate "fețele". La fel se procedează și la "spinare", scândurile subțiate la capete se fixează cu cuie de lemn.

Lăzile de zestre erau transportate la târguri sau prin sate, sub formă de scânduri. Ele erau îmbinate pe loc. Din punct de vedere morfologic se lucrau lăzi cu capac plan sau lăzi cu capac bombat, tip sarcofag roman. Aceste lăzi cu capac bombat ("spinare") sunt întâlnite mai ales pe Valea Crișului Alb. Din punct de vedere funcțional, se lucrau lăzi de zestre, "hambare" (pentru cereale), lăzi pentru acte, lăzi pentru podoabe, lăzi pentru odoare bisericești, lăzi cu spătar ("lădoaie").

Ornamentarea lăzilor de zestre se face în două feluri: prin crestare și prin vopsire. Prima tehnică este comună tuturor centrelor românești, în timp ce cea de-a doua e prezentă alături de crestătură. La lăzile maghiare sau slovace întâlnim numai tehnica vopsirii în compoziții scenice, fără crestătură. Toate lăzile sunt ornamentate numai în

părțile vizibile, fără partea din spate, care, fiind lipită de perete nu era vizibilă. Uneltele de ornamentare erau: ”horjul” (scoabă), ”țarcălamul” (compasul) pentru crestare și pensula sau pana de găscă pentru vopsire.

Culoarea vine să întregască unitatea compozițională de ansamblu, pe de o parte, iar pe de altă parte să individualizeze fiecare câmp ornamental. Această practică a vopsirii lăzilor de zestre este posibil să fi apărut sub influența slovacilor, prezenți în zona Crișurilor la defrișarea pădurilor sau ca muncitori în ”glăjării”, fabrici de sticlă. În sprijinul acestei afirmații, profesorul Ioan Godea remarca că în Hășmaș, unul din cei mai vechi lădari Baul Filip, era slovac de origine, dintr-o familie de sticlari, stabilit în localitate după desființarea ”glăjăriei”.

Motive ornamentale: ”ujerul”, ”crucița”, ”rozeta”, ”cercul” ca motiv solar, ”roata”, ”brăduțul”, ”cocârla” (motiv ornamental compus din 2, 3 sau mai multe semicercuri concentrice). Arta populară românească are caracteristic geometrismul accentuat al motivelor, în cazul artei lemnului realizat prin procedeele: cioplire, incizare, crestare.

În cazul lăzilor de zestre, tatăl fetei de măritat indica câteodată meșterului și anumite preferințe ornamentale. Piesa se făcea la comandă, iar plata se făcea de obicei în cereale, și mai rar în bani sau muncă. Dacă mai demult, la Hășmaș, la 2-3 săptămâni de la nuntă, un grup de 12 flăcăi ”corintei” se deplasau la socrul mare ducând cu ei lada de zestre a miresei, din care scoteau pe rând hainele tinerei neveste pentru a evidenția hărnicia ei, după care avea loc un ospăț cu mirii, nașii și rudele mai apropiate, în prezent a dispărut complet rolul lăzii de zestre în cadrul procesiunii nunții”.

***

COR BISERICESC, MACEA, 125

Florica R. CÂNDEA

EVENIMENT MACEA

De 125 ani, Corul mixt al Bisericii Ortodoxe Macea (dirijor ing. Valer Muler) încântă auditorii cu pricesne și colinde. Corul mixt al acestei biserici nu s-a pierdut în negură de vremi, ci, din 1896 a dăinuit prin credințioșia măcenilor (primul dirijor fiind Teodor Otlăcan, care era și crâșnic).

Apoi, în vremi de Bătaie a venit ca dirijor învățătorul Ilie Văcaru și a înființat un cor pe patru voci. Placheta din 2008 și Crucea din curtea bisericii cu numele coriștilor confirmă faptul că un popor nu poate trăi fără slujire și prin cânt unei convingeri. Să ningă peste creștetul lor la Corindat cu banda, cu Linu-i lin Florile Dalbe!

Anul acesta se împlinesc 125 de ani de la primul cor bărbătesc, pe două voci (1896) înființat la Macea de către Todor Otlăcan. A urmat alt cor, pe patru voci înființat de Ilie Văcaru, învățător (în vreme de dinainte de cel de-al Doilea Război Mondial – 1933). Același dascăl înființează și un cor mixt. Însă acestea nu durează mult, începe războiul, este concentrat și dirijorul.

În existența lor, corurile au dat răspunsuri liturgice în biserică sau au participat la diferite evenimente laice ori de alt rang bisericesc (în anul 2008 a fost o aniversare și s-a dezvelit o cruce în curtea bisericii pe care sunt trecute nume de preoți, coriști, dirijori.

Din vechi repertoriu alegem câteva cântări: *Multe patimi, Din tinerețile mele, Catavasiile, Antifoane.*

Printre slujitorii Bisericii Ortodoxe de-a lungul vremii se numără și două familii:

părintele Florian Petrila (1822-1850), Nicolau Petrila (1850-1901), Ladislau Petrila (1901-1918) iată, trei generații din aceeași familie. O altă genealogie, familia Bragea: Georgiu Bragea (1822-1848), Georgiu Bragea-fiu (1848-1891), Georgiu Bragea, nepot (1891-1901).

Câțiva cântăreți de strană: Tămaș Pavel, Bodonea Marcu, Crișan Mihai, Tolan Teodor.

Vechi de sute de ani când săniile spulberau neaua și băteau ulițele, iar caii împănăți trăgeau din clopoțel să iasă găzdoii afară, acest obicei al colindelor nu s-a alterat, din contră!

***

EMANDIANA

Eugenia Ponta PETE

EVENTIMENT PECICA

În ședința de cenaclu din 5 februarie a început jurizarea poeziilor trimise pentru concurs.

Nu a fost o muncă ușoară, dar a fost o delectare să citim atâtea poezii, atâtea stiluri, atâtea trăiri, care au stârnit în sufletele noastre starea aceea pe care o știm cu toții... sublimul, înălțarea.

După trei ore de evaluare, s-a stabilit clasamentul, în funcție de punctajul obținut de fiecare participant.

Mulțumim participanților, care au făcut posibilă desfășurarea ediției a III-a a Festivalului-concurs Emandiana!

În urma deliberării, s-au stabilit următoarele premii:

SECȚIUNEA I (14-21 ani):

Premiul I Ana Maria Murariu (Fălticeni)

Premiul al II-lea Adrian Ionescu (Constanța)

Premiul al II-lea Petra Ana Mirică-Bobiț (Galați)

Premiul al III-lea Melisa Voin (Coștei-Serbia)

SECȚIUNEA a II-a (peste 21 ani)

Premiul I Adrian Păpăruz (Zărnești-Brașov)

Premiul al II-lea Mariana Cotovanu (Dănceni-Ialoveni, R. Moldova)

Premiul al III-lea Natalia Micalona (Arad)

Mențiune Elena Rodica Botezatu (Ghioroc-Arad)

Mențiune Corina Ofelia Corpodean (Sebeș-Alba)

Suntem încrezători și sperăm să ne putem vedea, măcar cu cei care vor putea veni la Pecica. Am reprogramat spectacolul omagial/aniversar pentru 26 martie și am dori atunci să premiem câștigătorii. Cei care nu vor putea răspunde invitației, vor primi în colet premiile. Diplomele le vom trimite on line. (...)

***

BACI GHIURI A LU' HĂMFĂU' LA USPĂȚ

Ioan Alexandru ARDELEAN

Nu dimult, pretinu' și vecinu' mne, Miculaie a lu' Piscălău' o fost la mine pă goștie, hm, trăbă să vă povestesc ce-o ișit din tătă „goștia” asta a lui. Să nu gândeți c-ar fi oarece bai, poatie să fie oleacă mai șod, da, șod îs și io și șoadă îi lumea tătă, mai ales în zâlile noaște.

Boitar, cânila mne, bătia(lătra) di mama focului, oare ce-o fi? Poatie o fi văzut ceva dihor și cum bijigăniile aștia slobozâsc aminosuri puturoasă, săracu' Boitar s-o fi amețât di la ele și mai că nu urlă, așe bătia di tare, mai să rupă lanțu' cu care era legat.

-Mă Ghiuri, ti-ai încuiet? Hai mă că nu te fură nime! Ce să faci cu tine? După amu eși bătrân! Io mi-s, Miculaie, văd că Boitar nu mă mai cunoaște...

-Bată-te norocu', mă Miculaie, tu iești?! Nu m-am încuiet, așe să știi, nu mă tem io di lotri și nici di bitieri. Săracu' Boitar lătră pă tine pântru că tu dai cu bulgări și tietri, după el. Ț-am spus nu o dată să-i dai pace, fii pretin și cu el, nu numa cu mine, ba mai mult cu el di cât cu mine, el mușcă, io, nu!

Aștia fiind zâsă, l-am ogoit pă Boitar, pă Miculaie l-am băgat în casă și apoi l-am pus la masă, ominindu-l cu vin fert cu țimet și cu plăcintă coardă cu gurgunie, așe cum îi place lui, da, și mie.

-Miculaie să fii sănătos, daa, ce vânt turbat te aduce la mine?!

-He, he, șod om mai ieșit! Cum, adicate ce vânt mă aduce la tine, doară ni-s pretini și dacă m-aduc bine aminte, ni-s și o țără di niamuri. Amu nu mai pun la socotială că ni-s vecini și pă diasupra am avut aceiași drăguță, pă Floarea mea, țucu-i gurița ei! Ei ce să mai zâc, io mi-s șod, da, Miculaie nu-i! Di fiecarești dată îi place lui să-mi aducă aminte că Floarea l-o luat pă el și io am rămas ficior bătrân și pă diasupra ș-or făcut casă lângă mine. Eh, asta-i viața, așe ni-o dă Bunu' Dumnezo, noi trăbă s-o primim fără a jingăși și fără a rădica glasul a nesupunere.

-Ghiuri, dragu' mne am vinit la tine să-ți spun că un nepot a nost face uspăț și ni-am gândit să vii și tu, doară ești gazdă și ai bani, așe că poți face o cinste faină!

-Care nepot a nost?

-Cum, care? Nu știi? Nu-l cunoști pă Neluțu a lu' Pustușagu'? Doar după măta și tu ești di a lu' Pustușagu', îmi pare!

-Miculaie, Miculaie...

Dacă m-aduc bine aminte, mama o fost din feita lu' Nialcoșu', tăț din feita asta or fost oamini faină și tare nialcoși și așe or ajuns să-i ciufulească a lu' Nialcoșu'. Neluțu aiestă nu-i niam cu mine, îi niam numa cu Miculaie, daa, așe-i place lui să vorbască a prostu'.

-Bine, bine, daa, Floarea ce zâce?

-Ce să zâcă? Și ea o zâs să vii...

-Miculaie, dragu' mne, io m-oi duce la uspăț și oi face o cinste faină, daa, zâc și io ceva!

-Noa, ce-i baiu, amu?

-Mă duc dacă tu nu te îmbeți, că io trăbă să te duc acasă și apoi tu și Floareavă sfădiți!

-Io-s bețau, mă Ghiuri!?

-Nu iești, numa că îți cam place să bei apă diminița!

Vremea o trecut și o vinit și uspățu', m-am dus pregătit cu o cinstie faină în jeb și pregătit să mă mulțesc și io, barem la uspăț că la birturi io nu umblu. Nu-mi place să văd oameni beți, îs tare urâți!

Uspățu' ca tătie uspețale, șatra din gredina lu' Pustușagu', mare, faină, plină(era să zâc plină cu pustușag) cu mâncare și bătură în viguri și chipuri. Oamini mulți or vinit la uspăț și fiecare o cinstit mnirii după cât l-o-ndurat inima și jebu', așe-i la noi să dau bani ca tânării să poată să-nceapă drumu' vieții cât mai ușor.

Banda noastă o cântat așe ca tătadiauna, faină și fără hodină, io am jucat puțan, am mâncat și am băut și mai puțan căă..., l-am lăsat pă Miculaie să să mulțiască.

-Ghiuri, să nu bei, rogu-te...

-Floare dragă, tu zii lu' Miculaie a tău, să nu beie, nu mie, doară ești muierea lui! Ce beteșig!

-Ghiuri, hai nu fii cu feleherț, că nu-ți rămân datoare... știi bine!

Ce să fac, dacă am o slăbiciune pântru muierea asta? M-am înfrânat di la băatură, nu că aș fi io mare bețau, daa, știam ce m-aștiaptă. Cam după doauă ciasuri după ce s-o strâgat cinstea, Miculaie, durmea cu capu' pă masă, așe că l-am luat în spate și l-am dus acasă, Floarea săraca nu mai știa cum să-mi mulțamască.

-Ghiuri, mulțam faină! Ce om bun iești tu!

-Hm, da l-ai luat pă Miculaie di bărbat! Ai zâs că-i mai bun ca mine!

-Îl lăs, amu, îl lăs, așe să știi! Nu mă pot duce nicări că să-mbată ca porcu' și doarme cu capu' pă masă... mă face di rușine!

-Ha, ha, să nu zâci că mă iei pă mine...

-Ba zâc, să știi!

Așe pățasc di fieștecare dată când mă duc cu ei la uspeță, Miculaie să-mbată, iară Floarea îl lasă și mă ie pă mine, asta până să trezește Micualie și vine după muierea lui și o duce la casa lor. Floarea îi fericită, să poatie lăuda că are doi bărbați, unu' di tătie zâlile(Miculaie) și unu' di stat(Ghiuri). Oamini mai vorbăsc în sat, daa, gura lumii slobodă, așe că noi ne vedem mai diparte di vița noastă așe cum este ea, bună-rea.

Io ce să fac, m-am învățat așe, cât am fost mai tânăr ni-am dus la tătie uspețale, amu când îs și io mai bătrân am mai rărit uspețale. Mă tiem ca-ntr-o bunăzi, Miculaie să uite că are muiere și să rămân io cu Floarea lui pă cap. Să spun drept nu prea aș vrea, m-am învățat sângur, di p-amu!

La Macea tătadiauna or fost oamini diștepț, daa, ca amu, niciodată!

***

ESEU NE(TIMPULUI) DIN TIMP CE-AȘ FI SPUS, DACĂ...

Florica R. CÂNDEA

Motto:

"Timpul nu poate fi împachetat, să îi pui fundiță și să îl lași apoi sub Pomul de Crăciun. Timpul nu poate fi dat. El trebuie împărțit cu ceilalți". (Cecelia Aherm, Dublin, Irlanda).

Dacă suntem sau nu o colecție de momente de timp, am să încerc să răspund cu un leit-motiv care va însoți acest eseu evocativ și anume *Ce-aș fi spus dacă...*

Așadar... dacă nu era toamna unei zile cu nori urcători, ca pentru o ultimă rugare aș fi preferat albul! Deși nici iarna nu-mi place! Are giulgi de fulgi! Și, când ne pleacă Domnul Timp, totul e alb! Prapori, hlamide, batiste, lumini! Până și vulcanul alb irumpe acel halou la fel ca și floarea de cireș la care sebișanul poet, Mihai Beniuc, se ruga ("În drumul lui către Înalt").

Ce-aș fi spus dacă... nu aș fi știut că *lumea nu este decât un pustiu* (Fr. Bacon) și Cerul nu ar fi primit stele? Nu știu cât a cerut *Doru Dinu Glăvan* retras în curata dar esențiala sa existență dar și în cumiștenia și civilizata sa generozitate. Ce-aș fi spus dacă... Nu aș fi știut că lumea cu adevărat e cea a esențelor și a dăruirii! Nu știu cât a cerut dar știu cât a dăruit *Doru Dinu Glăvan*! Pentru că, odată, din (Ne) timpul său s-a îndurat să -mi asculte un grăunte din timpul meu! În puținele dăți, așadar, la ore aleatoriu alese, i-am cerut să asculte colecția mea de povești, deloc acre, ci aniversare ori anotimpurale și mai apoi am primit feedback!

Ce-aș fi spus dacă... vorbele sale șoptite despre Prietenie (pentru că liriza scriind și recitând) nu semănau a adevărate Poeme, doar de el știute! Nu am vorbit de multe ori față în față, dar se făcea că sunt în fața unui Pom cu poame din care, în surdină, îmi cădea, câte una, molcom, în poala sufletului! Asa doream să mă apropiu cu modestia și stângăcia cuvintelor în fața unui om, doar din spatele emoțiilor!

Ce-aș fi spus dacă...

Nuanța sensibilității sale nu o purta în valiza plecărilor-veniri și la Arad cu atâta tandrețe și măsură a incurajărilor? Deși părea un om al tăcerilor de catifea, impresiona prin disponibilitatea de a purta pe umeri, ca pe un manșon, timpul întrevederilor!

Ce-aș fi spus dacă... nu îi era timpul acel *Modus -vivendi* care inspira bonomia ființei sale, umane și omenoase de o căldură de jad!

Dorința scurtă de a asculta, pentru că NeTimpul îi persecuta și îi decroșeta Rozeta momentelor, îi era personală și particulară! Ce-aș fi spus dacă... aerul de viță nobilă inspirat nu era un iz exotic, nespulberat de ultima bătaie de vânt... Consumator de presă și de vești nebun de bune se baza pe un anume Timp al său. Care nu-l certa ci îi oferea "minutul" ca un fel de open-sourcing coroborativ și relațional, neapărat asortat la papillon, butoni la manșete și microfon!

Ce-aș fi spus dacă... acum, din casta jurnaliștilor stele vor cădea și lacrimi vor seca... Bun causeur și jovial cu priviri de lumini căzătoare, *Doru Dinu Glăvan* avea o expresie unlimited!

A la longue... Și, din foarte puținele întâlniri, își asorta îmbrățișările cu un mimetism aparte! Ca o spovedanie fără preot!

Acum, din fortăreața sa fără de lumină, la imperativul-vocativ, se impune o altă stare!

Update! Ce-aș fi spus dacă... Etica sa aparte nu era molipsitoare? Cât un reper, cât un Set de Majore Modele... pentru un Alt Timp! Alegoric! Cât un (eventual) Manual de Jurnalistică! Cât o Monedă, dacă vreți, de schimb!

Ce-aș fi spus dacă... La Ceasul Marii Sale Treceți, tăcerile noastre să ne fie cât reflecții interioare de amintiri dintr-un alt Netimp! Prezentul continuu ca o mărturie a harului său inconfundabil.

Ce-aș fi spus dacă... "Prezentul este acel timp în care timpul atinge eternitatea" (C.S.Levis).

Ce-aș fi spus dacă... Acum, conceput a fi un Construct aș nu-mi timpul de acum simplu: Doru Dinu Glăvan! Sau Apostol!

***

PRIMUM LA REDACȚIA GUTENBERG
REVISTA DE LITERATURĂ CUVÂNT ROMÂNESC

(fondată la Madrid 2019, Director: Ovidiu Constantin Cornilă)

Florica R. CÂNDEA

Mărturisim că nu ne cunoaștem personal dar acest lucru nu este un impediment. Suntem colegi de condei dar și de unde radio (la Radiotv Unirea Internațional Viena).

Revista "Cuvânt românesc" este editată de Uniunea "Lucian Blaga" a Scriitorilor și Artiștilor Români din Spania și Editura Ego Liberum.

Ediția cu numărul 4 (an III, semestrul I, 2021) conține un număr de 100 de pagini și publică nume de mare rang din țară și din străinătate.

***

ATERIZAREA

Dumitru VASILE

Da, că așa se numește întoarcerea de pe Martie!

Ajunși acasă, am deschis pachetul primit prin domnul col. Budereș. M-am simțit precum căpitanul Picard, trecând dintr-o civilizație în alta cu viteze warp!

Pentru că asta am pe masă, "*Civilizația*" Gutenberg, reprezentată, cel puțin pentru mine, prin Floare Candea Floare! Admirație și respect, Doamnă!

NB: Am fost extrem de încântat să văd că "Solaris" încă este în atenție! Cartea m-a fascinat, filmul m-a încântat, despre film și muzica sa am vorbit cu d-l academician Sorin Dumitrescu, numele cenaclului (doar) inițiat a fost/este SOLARIS...

***

VAYA CON DIOS

Ovidiu Constantin CORNILĂ

Ideea de a părăsi țara începea să prindă contur cu o ușurință debordantă. Viața se transforma din ce în ce mai mult într-un fel de dormitor al visurilor, și nu al viselor, un depozit în care îmi lăsam copiii gândurilor să se joace până dimineața, acolo unde estul se confundă cu infinitul.

Cu o leafă de profesoraș la sat nu prea aveam cum să îndrăznesc la planuri mărețe. Nu puteam să cer mult nimănui, pentru că în ecuația cerere-ofertă, destinul rezervase numere mici, iar rezultatul era mereu infim. Așa că plecarea în cele țări străine se prevedea ca o posibilă salvare într-o lume care juca după muzica propriilor reguli. Scuza? Bani pentru o casă. De fapt, era un motiv real.

A visa este gratis, dar nu și a trăi. Formalitățile vizei pentru Karlsruhe, Germania, aveau să dureze aproape nouă luni, cât o naștere. Sau poate că așa a fost să fie, o naștere. Una forțată, pentru că nea Traian, fostul maior care, peste noapte, făcea trafic de vize, m-a tot purtat cu vorba până când i-am scos ceva mai mulți biștari la văz. Atunci, subit, lucrurile au luat o turnură neașteptată. Nu se mai uita la mine de parcă aș fi fost invizibil, mă invita la masă și chiar îmi dădea sfaturi de cum să agăți gagici. Cu toate astea, a trebuit să mă pregătesc, că, deh, interviul de la consulat avea să fie în engleză. L-am luat cu brio, nu pentru că eram profesor de engleză, ci pentru că studiasem posibilele răspunsuri cu precizia unei mașinării germane. Indivizii și individele de la ghișeu, mi le aduc și acum aminte, își dădeau o importanță exagerată, de parcă erau profi universitari la examenul de licență. Tipul penibil de semianalfabet, cu pile, văzut peste noapte la birou, cu ștampila în mână, cu ochelarii căzuți pe nas, privire pătrunzătoare, vocea arogantă, mișcări mecanice, îmbrăcat pompos, parfum ieftin, de prostovan parvenit. Ce mai, o versiune tristă a unui KGB modern... Toată această schemă a corupției includea o gamă diversă de mafioți și mafioței care se ocupau cu businessul acestui du-te-vino de plecăcioși prin marele Apus, de la nea Traian până la creaturile de la consulat.

Inițial, trebuia să ajung în Anglia, însă o rudă din familia politică îmi promisese marea cu sarea în Spania. Zis și făcut, mă înarmează cu toate cele trebuincioase călătoriei, cu bilet dus, inclusiv cu un dicționar și niște cursuri de limbă spaniolă. Călătoria a durat aproape trei zile. Șaptezeci și două de ore istovitoare de speranțe, remușcări, temeri, nebunie, până la urmă. Din Barcelona până în Madrid am învățat numeralele, pentru că trebuia să știu să pronunț banii, la schimbul valutar sau la cumpărături. Era încă peseta la putere când am ajuns la autogara Méndez Álvaro, din Madrid, în ziua Domnului 17, luna a șaptea, anul 2001. Radu, nenea care îmi promisese marea cu sarea, îmi trase țepa chiar de la început. Locuia în Granada, în sud, dar uitase de mine complet. Ori nici nu-i păsa. Oricum, nu mai contează acum. Cert este că atunci când l-am sunat Radu mami se afla în brațele unei curve. Îmi

transmisese foarte clar să îl sun după o lună, că atunci cică ar fi avut câteva zile libere. Cu alte cuvinte, visul meu de a mă întoarce plin de bani înapoi, în țară, pășise cu stângul în țara lui Cervantes.

Însă Dumnezeu nu e ȝigan, cum spune vorba. Pe drum, intuiția mă ajutase să mă împrietenesc cu o familie de sași. Datorită lor și celor care îi găzduiau în prima săptămână am reușit să nu stau la Crucea Roșie, care era punctul final al traseului rătăciților fără soartă sau al sinucigașilor propriilor hotărâri.

În nouă luni îmi achitasem toate datoriile: la două familii de bună-credință, fără de care nu aș fi putut pleca, plus părinților mei. Asta e: frate, frate, dar brânza e pe bani. Mama ei de brânză...

Am lucrat la cules de struguri, la măslina, la ceapă și usturoi, aproape jumătate de an. Aici am trăit alături de cele mai degradante dintre toate categoriile umane: nemernici, ignoranți, violatori, borfași ieftini și cu stil, țepari, jigodii. Cei care aveau mereu cuțitul și pâinea în mână și care jupuiau fără milă orice producea bani. Ceilalți, oamenii cinstiți, munceau pe te miri ce cu lunile, îmbătați de promisiunile mieroase ale celor care își băteau joc de ei, tot români, mai mult români decât spanioli. Profesori, ingineri, avocați, doctori, oameni pregătiți căroră repugnanta mizerie a mentalității balcanice întruchipate în sistemul corupt le dăduse un șut dureros în posterior și îi silise să muncească umilitor în cele mai joase munci posibile. Oameni care strângeau din dinți să pună deoparte câțiva gologani ca să își asigure un trai la limita disperării... Lăcomia și profitul nu aveau limite, iar bătaia de joc era la ordinea zilei. În schimb, fundurile spaniolilor erau frecventate zilnic și cu teme de către șefuleții noștri români, băgăcioși. Vorba lui Vieru: românul are două mari cusururi: ura față de aproape și iubirea pentru dușman.

În Madrid, am muncit nouă ani grei în construcții. Au fost asemenea acelei decade oribile, nefaste, din literatura română, obsedantul deceniu. Numai că acesta se profila ca un tablou negru al întregii ființe: săpături la conducte pline cu rahat, cărat cu roaba materiale și moloz până la istovire, zidărie, zugrăveală, mulți netrebnici, multe umilințe, o iarnă a simțurilor... Deziluzii, speranțe ucise înainte de a se naște, proști, ignoranți, nemernici. Și puțină lume bună, de la natură bună. Atât cât să pot respira, să nu mă sufoc. Suficient să înțeleg sau poate să îmi ofer luxul de a crede că binele nu este doar o poveste SF spusă la gura sobei.

Au trecut greu acești ani. Mi i-am îndulcit cumva cu literatură, filme, muzică, ore de engleză, atunci când aveam posibilitatea. Nu am ratat nicio secundă...

Pe urmă, a venit climaxul. Mintea nu mai putea suporta. Simțeam o nepotrivire abisală cu ceea ce eram, o amorțeală, un coșmar. Făcusem greșeala de a spune că în țară eram profesor. De obicei, pe șantier, cei cu studii sunt prost văzuți. A trebuit să înghit, la fel cum au făcut și alții, mulți alții. Mă pierdusem aproape definitiv în roza celor patru puncte cardinale.

Dintr-o dată, pe neașteptate, soarta îmi pusese în mână zarurile câștigătoare: obținusem un post de agent comercial la un ziar românesc. Proprietara săptămânalului unde eram proaspăt angajat m-a plătit o perioadă să învăț meseria. Am percutat rapid, în parte datorită foamei pe care o aveam de a face orice altceva decât agricultură și construcții. În paralel, dădeam ore de engleză. Cu sete, și nu pentru bani, ci pentru că, pentru prima oară în atâția ani, puteam îmbrăca haine de om normal. Începusem să uit

salopetele scortoase de tot amestecul de materiale de pe mine, de nasul umplut de praf, de durerile de spate, de orele nesfârșite de lucru fizic intens, dar în special de ordinele unor trepăduși inutili care transpirau să se semneze. Și atunci, în acel moment, mi-am promis solemn să îmi trăiesc viața la dublu. Mușcam din viață ca un înfometat dintr-un coltuc de pâine. Înghițeam hulpav, cu nemiluita. Un ardelean get-beget ar fi spus: „No, mă, mai stăi o țară, să-ți faci o cruce, așe...” Începusem să înțeleg și despre sisteme informatice financiare, să le instalez, ajunseseam să lucrez la diverse companii și chiar la o universitate. La un moment dat, aveam patru slujbe. Providența îmi oferise un cadou neprețuit: libertatea de a alege, dar și fericirea de a face ce îmi plăcea, de a descoperi fără teamă neprevăzutul. La mai bine de zece ani de la intrarea în țara cu măslini și miros a uscat, visul meu începea a prinde rădăcini. Mă renașteam. Ambiția de a progresa, de a merge în întâmpinarea aceluiași timp perdu îmi dădea puteri pe care nu le puteam înțelege, incredibile, superlative. A urmat echivalarea studiilor universitare, un moment-cheie în deschiderea unui evantai de oportunități excelente. Nu a fost ușor, pentru că dormeam câteva ore pe noapte, învățam pe brânci, trebuia să fac planuri de lecție pentru clienți, pentru universitate, companii, să pregătesc oferte de publicitate clienților ziarului, la casele de telefonie și multe altele. Intrasem într-un soi de robotizare totală. Mă simțeam împlinit. Îmi găsisem cumva locul. Chiar dacă orice pare sclipitor, are un preț. Totul are un preț.

La scurt timp, a urmat un master în limba engleză. Îl făcusem cu gândul de a mă putea prezenta la examenele oficiale de titularizare pentru a obține un post ca profesor la un liceu, oriunde. Pofta îmi trecu repede, însă. Și aici se practica nepotismul. La scară redusă, dar se practica. Și se mai practică. Se pare că obiceiurile mânuite cu măiestrie de românașii noștri au fost o sursă de inspirație interesantă pentru spanioli. Pe cine nu tentează: lasă, că merge și așa... Ori poate politica, cine naiba poate ști? Timpul trece, banul merge, noi cu drag muncim. Sloganul practicat decenii întregi de balcanici a ajuns să fie aplicat cu destoinicie și de iberici.

În partea artistică, am publicat cinci cărți: două de poeme și trei de proză. Două dintre ele au fost premiate național și internațional. Nu am tradus însă niciun cuvânt în limba spaniolă. Nici acum nu înțeleg de ce. De peste șase ani sunt președinte al unei uniuni românești pe plan național de scriitori și artiști și director al unei cunoscute reviste de literatură. Am activat la un radio spaniol câțiva ani împreună cu un coleg român, un jurnalist de clasă care mi-a insuflat „microbul” eterului. În prezent sunt realizatorul și prezentatorul unei emisiuni culturale la un radio românesc din Austria, cu care lucrez de trei ani. De asemenea, am avut onoarea de a participa la diverse festivaluri internaționale de poezie, unde am fost premiat cu tot felul de distincții și unde am cunoscut oameni excelentissimi. Am organizat evenimente culturale de prestigiu. Ba chiar am obținut și un loc întâi la ping-pong. Nu la cel cu viața, ci la sport, știți dumneavoastră: două palete, o minge, o masă pliantă, un fileu, țac-țac...

And the show must go on: la douăzeci de ani de la venirea în Spania m-am înscris la un doctorat în filologie engleză la cea mai prestigioasă universitate din Spania: Universidad Complutense. O experiență incredibilă care abia a început...

Într-o oarecare măsură, trenul șansei de care se tot vorbește s-a oprit chiar în dreptul meu. Am muncit pe rupe pentru tot ce am în suflet și în viață. Nu am primit nimic gratuit.

Cu toate acestea, nu m-am simțit niciodată acasă. Am tot vorbit și ascultat cuvinte care dor. De dor. Am reușit să înțeleg oful țăranului, al celui aflat departe de obârșia sa. În pofida toleranței și bunăvoinței spaniolilor, nu m-am putut obișnui cu Spania. Îmi vine în minte un moment când, întors din vacanța de vară din România, așteptam un taxi, să merg acasă, într-un oraș de la periferia Madridului. Șoferul, un spaniol, m-a întrebat de unde venisem. I-am răspuns că din țara-mamă. Simțeam un soi de neliniște care persista încă din Otopeni. Voiam să mă întorc în Spania. Bizar, dar chiar așa s-a întâmplat. Ubi bene, ibi patria... Nu am înțeles niciodată de ce.

Mulți ne vorbesc de rău, poate chiar semeni de-ai noștri: cei plecați sunt asemenea spiritului lui Stingy Jack, alias Jack O-Lantern, un fel de Sisif, cunoscutul personaj din mitologia irlandeză, cel care îl păcălise pe diavol de două ori și care primise condamnare la o eternitate de neliniște. Fusesse blestemat ca sufletul să îi vagabondeze între rai și iad. Ca să învingă bezna călătoriei sale, Jack a pus câțiva cărbuni încinși într-un nap. În timp, napul avea să fie înlocuit de dovleac. Este un simbol peren al sărbătorii Halloween de astăzi.

M-am simțit și mă simt vagabondul propriului destin. Sună a vers de romanță cântată de regretatul Gheorghe Dinică, sunt vagabondul vieții mele, un Raj Kapoor, măturător de praf de stele...

Chiar dacă am corpul departe de pământul străbun, inima îmi bate românește. Sufletul acelor care își iubesc țara necondiționat, care nu își abandonează cetățenia în favoarea alteia, cei din care se aude vocea noastră, a tuturor celor care gândim și simțim românește prin obiceiuri, prin activități, prin orice simplu gest de a fi ca acasă va rămâne în timp. Nimeni nu știe cum, dar va rămâne. Astăzi, mai mult ca oricând, România trăiește universal. Am dus cu noi poalele în brâu, tochitura, colindele, portul popular, spiritualitatea, talentul și omenia dincolo de orice graniță fizică. Și totuși, nu suntem împliniți. Ne agățăm de românitate ca de un stindard al interiorului, ca de o a doua inimă. În vacanțe, călătorim spre origini. În aeroport sau la vamă, spaniolii ne spun: Vaya con Dios. Și mergem cu Dumnezeu. Uneori, convinși fiind că ne-am învățat lecția de viață, ne întorcem de tot, dar tot nu ne simțim acasă pe deplin. Nimeni nu știe de ce. Fără să se înțeleagă, e o stare care se simte. Doar atât. Dor.

În fiecare zi sper să mă pot întoarce definitiv. Să am motive să o fac. Probabil că sute de mii, dacă nu milioane de români, au același vis. Mi-ar plăcea să ne iubim cu toții țara fără limite și să o demonstrăm. Să nu mai fim slugi pe la alții, că nu merită nici ei, nici noi. Până atunci, însă, mă tot întreb: Unde ești tu, Românie?

***

MARGINALII ASUPRA UNEI TRILOGII

Florica R. CÂNDEA despre Anton Ilica

Scurte dar consistente mărturisiri sau 1234 de pagini în trei volume!

Nu știm pe unde vom fi peste douăzeci de ani sau și mai mult în datele Științelor Literaturii. Găzduirea noastră în Trilogia semnată de dl. prof.univ.dr. Anton Ilica (2018, 2020, 2021) acum un jurnalist cu vervă și nerv acribic, nu este (credem) una întâmplătoare. Am spus "Trilogie" și nu "Antologie" pentru că, așa precum munții sunt nemișcați cu noi, cei de aici, e altfel: ne mișcăm și nu oricum (ci sub pana lucid-lumească) a domnului Magister. Mai mult sau mai puțin câștigați, nu ar trebui să ne credem pe "Everestul" nostru care ne mișcă literar.

Realitatea nu e chiar ceea ce se vede, din contră, drumul pe jos, îmi doresc să ne fie sănătos și nu prea găunos- zgomotos! Și nu să ne luăm ochean de vârful piramidei.

Contrar obiceiului, pentru această cronică, ne-a trebuit ceva vreme! Scena pe care o deschide autorul acestor trei volume, nu e una imediată dar e una cu bătaie lungă. E asemeni unui Serial. Accesibil pentru inițiați, pentru alții în curs de. Importantă este încurajarea. Și nu împănarea.

După cum însuși afirmă autorul în cele trei volume se regăsesc între coperte Note de lectură, Portrete, Laudatii, Impresii, Eseuri, Constatări, Recenzii, Medalioane, Discursuri, Comentarii ș.a cu referire la autori, intelectuali, înaintași, acte ale slujbașilor culturali sau ai școlii românești, idei și opinii vis-a-vis de unele "mersuri" de zi cu zi pe care autorul le-a observat ori scanat aidoma.

Important este să surprindem în aceste rânduri esența scrisului din cele trei cărți de referință și să ne/le identificăm sufletele prin cuvinte și sensuri. Ca un întreg absolutul celor trei volume, vom crea pentru nominalizați aici o punte între minți și suflete care cer afirmare la început de drum dar și vom îndemna să ne ascundem modest după ilustre modele din volume. Disponibilitatea autorului se îndreaptă înspre partea uman-intelectual-culturală a elitelor dar cu acea atragere de atenție de luare aminte.

Subiecții sunt extrem de bine și atent aleși "urmași" demni ai slovelor învelite în frumuseți de pagini. Spunem asta pentru că am avut un aparte privilegiu (atât eu cât și fiul meu) "sub acoperire" lăuntrică de a fi numiți în zeci de pagini, drept pentru care spunem sincere prețuiri. Suntem prea modești însă prea fericiți de a ne vedea bucați de suflet smulse din scrieri și puse prin metode de explorare laolaltă, spre a ne reda, nouă.

Așa cum afirmam dintru început, în cele trei volume de autor regăsim gestul acestuia ca unul sacru, în care își pervertește imaginația înspre realul convertit în pagini de o ținută și acuratețe impecabile (ne ferim a nu să nume să nu știrbim ierarhii și ținute intelectuale). Dacă s-au bucurat oamenii, am vrea, sincer, să știm, chiar, anume acei care își găsesc numele în toate volumele ori măcar întrunul. Dinlăuntru cuvintelor se pot descoperi cărări neascunse (aceeași zbatere asupra "scrietorilor" din halta scrisului îl macină pe distinsul autor) și capete în care confortul ori disconfortul acestora e filtrat cu grijă. Sub aspectul interogativ-exclamativ retoric, în volumele la care facem vorbire, sunt paliere care zidesc cu dragoste, interpuneri, juxtapuneri, pentru oameni cu trăirile, gândirile și

conceptele lor pe care autorul le-a deslușit citind ori urmărind un anume traiectoriu, nu lipsit de travaliu. Naturalețea ființei autorului și decența exprimării este foarte sinceră dar concisă iar "trecerea" prin vieți și societăți, curente și epoci, este demnă de apreciere și de urmărit!

În Istoria literaturii, sunt nume prea mari! De aceea, volumele creează tensiuni emoționale precum și noi cei care suntem pătrunși în jurul cuvintelor). Redimensionând noua generație prin hrana celor consacrați, autorul e prea discret și prea elegant cumpănit în tot ceea ce scrie sprijinindu-se pe două opțiuni: ori ești scriitor ori ești consumator de cuvinte (doar ca materii prime). Sub înțelepciunea afirmațiilor, autorul nu oferă rețete dar, suntem foarte siguri că s-a gândit la cheia de sub preșul modestiei fiecăruia, și nu numai.

Tabloul paginilor semnate de domnul Ilica este unul cu adresabilitate directă și colectivă. Discursurile sale se întind pe ani de studii și cercetări paralele dar au frecvențe diferite și sintagme neproporționale. Nu înseamnă (și un cazul nostru!) că dacă a scris un elitist precum domnul Ilica despre noi suntem și extrabuni! În fiecare context se află un alt referat iar identitatea noastră nu ar trebui să fie fețe-fețe! Magisterul se așează (cel puțin temporar) în fruntea semenilor săi ca un învățător iluminator dar nu face omologări doar constatări. Pe cât de modern în gândire pe atât de vizionar. Zăbovind asupra fiecărui material își izbăvește cu răbdare o unică împăcare: exercițiul spiritual ca mărturisire (în urmă cu ceva ani scriam un eseu despre Științele comunicării semnate de ilustrul profesor!).

Dacă uneori se identifică cu frazele acelora pe care îi găzduiește în Trilogie, e doar o pură survolare deasupra acestora (asta ca urmare a discuțiilor frecvente despre disponibilitatea noastră de a "lansa" valori, care, mai apoi, ne producdeziluzii!). Imaginile spuse pe la diferite evenimente și apoi scrise cum e și-n cazul de față, ar trebui să nu le considerăm imnuri sau ode la adresa noastră ci ar trebui să ne raportăm la prezentul actual față în față cu trecutul perpetuum.

Suntem noi oare când pe pământ când sub pământ asemeni unor cartițe? Am învățat noi, oare, acum, că valoarea noastră se supune clasicilor ori canonicilor? Este bine să ne concentrăm asupra stilului acestei Trilogii care este când desprins din ceremonial, când din restituiri, când din impersonal dar prin toate acestea se revendică oameni, stiluri, demnități, epicități. Și, cu toate acestea, e bine să ne obișnuim cu stilul domnului profesor, când indulgent, când intransigent (atunci când ne promovează prin cuvinte făurite din frumuseți de cuvinte, și să ne fim conștienți că e loc de și mai bine!). În peisajul literar arădean (cu toate bunele sale intenții de a promova scriitori mărunți) și nu numai, domnul profesor are pedestalul său, ceea ce ne îndeamnă a nu îi fi egali. Tunelul timpului (cu cele ...cinci anotimpuri) ne va judeca și ne va așeza pe fiecare la rând! Nu după număr de cărți sau proaste glume ci ne ca clasa după rosturi, după merite! (suntem convinși că va urma un al patrulea volum pentru că, nu-i așa, domnul profesor notează!)

Se (mai) întreabă pe un anume fotoliu profesorul nostru: "Ce mai e poezia" sau "Lehamitea politică ca să asistăm la" Invazia imbecilizării" și să avizăm nonșalant "Lectura generației Net".

Dar, să încheiem frumos aceste note! Sub cuvinte negre pe albe coli de carte!

***

SCRISOARE DE MULȚUMIRE

Dragă Doamnă Gutenberg!

Nici nu știu cum să încep dar azi, în prima zi de Martie, toate drumurile mele au dus către tine, domnule!

Îmi amintesc cu nespuse dragoste de bunul prieten, regretatul colonel Constantin Avadanei, care, cunoscându-te ți-a spus: "Dragă Doamnă Gutenberg" la prima sa cunoștință! Cu revista eponimă!

Acum, dă-mi voie să ne tutuim și să îți spun: Dragă Doamnă Gutenberg! Știi bine că eu am obiceiul de a trimite scrisori și flori în viața multora! Noi, dacă ne-am cunoscut?! Da! Vin în casa ta, domnule, de peste patruzeci de ani ! Dar te cunosc de alți ani (13) odată ce revista Gutenberg a prins viață pe lângă Editura și Tipografia cu același nume.

Îți scriu să îți spun că te-am cunoscut și la Viena, am stat la umbra ta, domnule, la statuia ta, la librăria ta și la restaurantul tău cu tapet de imagini! Dar, parcă nicăieri nu e ca acasă! Ce mai facem? Noi? Bine!

În drumul meu, deci al meu, am adunat flori pentru toți acei cu care, vreme de cincizeci de ediții m-am însoțit (va urma și un Proces verbal prin care te voi anunța un palmares de succes). Până atunci însă, noi, în Casa Literelor, continuăm să facem un prețios și frumos *Act de cultură* pentru absolut toți acei care știu cum se face o carte, o revistă, un ziar etc.

Noi am trecut cu bine peste molime și năprasnice vremuri iar eu, dragă Doamnă Gutenberg, trebuie să mulțumesc! Rog cititorii pentru care fac de atâția ani revista să înțeleagă Editorialele mele ca ușoare și poetice note, cu sau fără andrisant, pamflete sau foileton cu iz de adevăr, iar această Scrisoare de mulțumire să o privească firească, ca un gest! Acum îmi adun gândurile senine din vechi manuscrise și mulțumesc tuturor! Numele tău, *Gutenberg*, a fost *Foaie culturală* (Horia Truță), *Revistă trimestrială* (Angelica Gherghescu) *Publicație trimestrială* (Florica R.Cândea) *Magazin cultural arădean* (Smaranda Kafka) *Civilizația Gutenberg* (Dumitru Vasile).

În mulțumirile mele includ momente de bunătate și bunăstare sufletească prin aceste rânduri de mulțumire unor urmași demni ai tăi Dragă Doamnă Gutenberg: *Ioan Teodor Faur* (administrator), *Arpad Szilagy*, *Sorin Duma*, *Ecaterina Mehesz* (reprezentanți și consultanți tipărire tipografie) *Loredana Tudorescu*, *Carina Baba* (foști paginatori și machetatori), și mulți alții care au generat mii de pagini ca ei și tu, și noi, Dragă Doamnă Gutenberg să fim fericiți. Fac și o dezvăluire! Nimeni însă nu s-a prins!

În cartea mea *Out In* (2020) prin mijlocirea unor metafore de călătorie ti-am scris! Erai abscons *Garnizoana G!* Și domnii și doamnele purtau aici nume și puncte g cam nu prea mănăstirești dar firești! Și-n alte episoade erai când adorat când pulberat! Da!

De așa zișii prețiși corectori, paginatori sau știutori care "mă corectau" la sânge! Ca și acum când iată, după mii de ani, spun un sincer *Mulțumesc* că suntem unici prin acest mod de a te slăvi-revista! Restul e can-can și apă de ploaie!

Mai trebuie să îți spun că revista se tipărește gratuit și se distribuie gratuit prin puncte speciale. Acum aceasta *Scrisoare de mulțumire* e publică!

S-auzim de bine până la o nouă întâlnire, *Jubileu Gutenberg 50*. (1 martie 2022)

Florica R. Cândea

Semnează în această ediție

IOAN ARDELEAN ALEXANDRU	LAZĂR MAGU
CONSTANTIN AVĂDANEI	IOAN VASILE MARCU
CARINA BABA	CLAUDIU MARGHIOLU
CAMELIA BELEI	ADINA MATEI
FLORICA R.CÂNDEA	AUGUSTIN MUREȘAN
DELIA CHEVEREȘAN	NICOLAE NICOARĂ-HORIA
OVIDIU CORNILĂ	MIRA ODAGIU
LIVIA CIUPAV SFARAILĂ	DANA OPRÎȚA
EUGENIU CRISTE	IULIA PINTEA
IOANA CRIȘAN	DIANA PETCUȚ
HANS DAMA	EUGENIA PONTA PETE
IOAN DRAGA	ALEXANDRA SEBASTIAN
CĂTĂLIN DRĂGAN	VANGHEA STERYU
DANIELA FORCOȘ	ADELINA STOENESCU
DOMNICA FLORESCU	LORENA STOICA
DANIELA GUMANN	LAURENȚIU SZEMKOVICS
MARIUS GREC	BRIGITTE TUDORAN
MIHAI HANDARIC	IULIU CEZAR STURZA
GHEORGHE HODREA RAUL HURDUCAȘ	ALEXANDRA TUDORESCU
ANTON ILICA	LOREDANA TUDORESCU
VALERIU ILICA	IOAN TULEU
CĂLIN ISTRATE	HORIA TRUȚĂ
SMARANDA KAFKA	TITINA NICA ȚENE
PAUL KRIZNER	IONUȚ ȚENE
TRAIAN LĂPĂDUȘ	AL. FLORIN ȚENE
LAURIAN LODOABĂ	CECILIA VAIPAN
SORINA LUPSA	PIIU EMILIAN VALEA
	DUMITRU VASILE

Coperta IV selecția - colaj din revistele anilor

Revista Gutenberg precizează:

Vă rugăm să expediați materialele pentru luna iunie 2022 până în data de 10 aprilie la următoarele adrese de email candeafoare@yahoo.com, tel. 0745263205; carina.anqa@gmail.com; tudlore@yahoo.co.uk

Materialele vor fi însoțite de o fotografie a autorului tip buletin, conținut o pagină A4, scris cu font Times New Roman, caracter de 12, text corectat cu diacritice.

Vom publica doar materiale inedite, cu trimitere la o sursă bibliografică (exclus internet sau webografie). Manuscrisele nu se înapoiază. Revista Gutenberg - Universul Cărții găzduiește opinii, creații sau înscrieri ale autorilor, din segmente culturale, cotidiene, mozaic, panoramic etc, dar responsabilitatea conținutului fiecărui text, aparține autorului în exclusivitate.

Materialele în excedent vor fi luate în seamă pentru viitoarele ediții cu precizarea expresă de a nu se depăși conținutul unei pagini A4.

Colegiul Editorial - Redacțional

Foaie culturală, recunoscută de C.N.C.S.I.S.

ISSN 2248 - 308X

ISSN-L 2248 -308X

ISSN 2248-308X
ISSN-L 2248-308X

ANUL XIII SERIA II. — No. 5. BUCUREȘTI 15 IANUARIE 2002.

„UNIREA FACE PUTEREA”

ABONAMENTE:
 PE UN AN . . . . . LEI 6. —
 PE JUNĂTATE AN. . . . . 3. —
Exemplarul gratuit pe jumătate

Exemplarul 25 bani
 — Distribuție săptămânală în vînzare —

GUTENBERG

Organ oficial al societății lucrătorilor tipografi din România

„DREPTURI ȘI DATORII”

ANUNCIURI:
 PAG. IV . . . . . LINIA — 50
 INSERȚII ȘI RECLAME . . . . . 2. —
 Anunțurile tipografice, costurile 20 %.

Apare de două ori pe lună
Aceste acte republicate în aer

ADMINISTRAȚIUNEA STRADA BELVEDEREA NO. 26 NOU. — BUCUREȘTI	Delegat-Răspunzător: AL. IONESCU	REDAȚIUNEA STRADA SF. CONSTANTIN NO. 37
---	----------------------------------	--